

Микола Носов

Тук-тук-тук

М. Носов

ТУК-ТУК-ТУК

ОПОВІДАННЯ

Малюнки Наталії Кудрявцевої

Видання І.П. Носова

 Machaon

«Махаон-Україна»

Київ 2007

ББК 84.4РОС6
Н84

ISBN 5-18-000854-9 (рос.)
ISBN 966-605-599-6 (укр.)

© Носов. Текст, художественные
образы, оформление,
иллюстрации, 2005
© Издательство «Махаон», 2005
© Переклад українською мовою.
Видавництво «Махаон-Україна»,
2005

ЛЯПКА

Я розповім вам про Федька Рибкіна, про те, як він насмішив увесь клас. Він мав звичку смішити хлопців. І йому було однаково — перерва чи урок. Так от. Почалося це з того, що Федько почубився з Грицем Ко-

пейкіним за флакончик туші. Тільки якщо сказати по правді, то ніякої бійки тут не було. Ніхто нікого не бив. Вони просто виривали один у одного з рук флакончик, а туш з нього вихлюпнула, і одна краплина потрапила Федькові на лоба. Від цього на лобі в нього вийшла чорна ляпка завбільшки з п'ятак.

Попервах Федько розсердився, а тоді побачив, що хлопці сміються, дивлячись на його ляпку, і вирішив, що це навіть краще. І не став змивати ляпки.

Невдовзі задзвонив дзвоник, прийшла Зінаїда Іванівна і розпочався урок. Усі діти оглядались на Федька й потихеньку сміялися з його ляпки. Федькові дуже подобалося, що він одним своїм виглядом може смішити хлопців. Він навмисне засунув пальця у флакончик і вимастив носа. Тут

уже ніхто не міг без сміху на нього дивитись. У класі зробилося гамірно. Зінаїда Іванівна спершу ніяк не могла зрозуміти, в чому річ, але незабаром помітила Федькову ляпку і навіть зупинилася від подиву.

— Це ти чим обличчя вимазав, тушшю? — спитала вона.

— Еге, — кивнув головою Федько.

— А якою тушшю? Цією?

Зінаїда Іванівна показала на флакончик, що стояв на парті.

— Цією, — підтвердив Федько, і рот його роз'їхався мало не до вух.

Зінаїда Іванівна наділа на носа окуляри і з серйозним виглядом оглянула чорні плями на об-

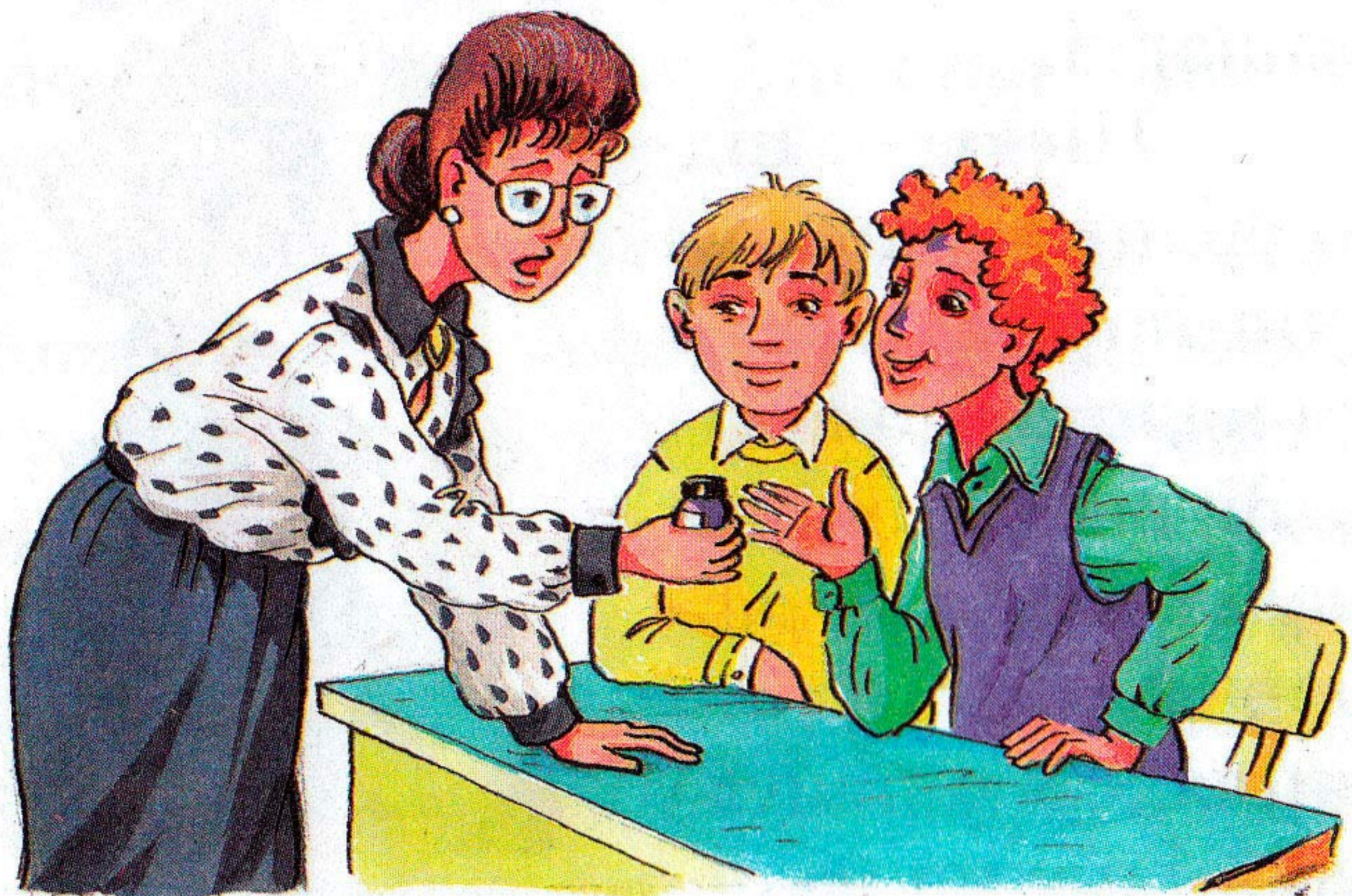

личчі в Федька, після чого скрушно похитала головою:

— Даремно ти це зробив, даремно!

— А що? — занепокоївся Федько.

— Та, бачиш, туш ця хімічна. Вона роз'їдає шкіру. Від цього шкіра спершу починає свербіти, тоді на ній вискакують пухирі, а потім уже все обличчя вкривається лишаями та виразочками.

Федько перелякався. Обличчя в нього видовжилося, рот мимоволі роззявився.

— Я більше не маститимуся тушшю, — пробелькотів він.

— Таж думаю, що не маститимешся! — усміхнулася Зінаїда Іванівна і повела урок далі.

Федько мерщій заходився стирати плями туші носовичком, потім повернув злякане обличчя до Гриця Копейкіна й запитав:

— Є?

— Є, — пошепки сказав Гриць.

Федько знову тер обличчя. Тер і носовичком, і промокашкою, але чорні плями глибоко в'їлись у шкіру і не стиралися. Гриць простягнув Федьковій гумку і сказав:

— На ось. Це добра чорнильна гумка. Спробуй потерти. Якщо вона тобі не допоможе, то пиши пропало.

Федько тер обличчя чорнильною гумкою, але й це не допомогло. Тоді він вирішив збігати умитись і підняв руку. Та Зінаїда Іванівна, ніби навмишне, не помічала його. Він то вставав, то сідав, то підводився навшпиньки, стараючись витягнути руку якомога вище. Нарешті Зінаїда Іванівна запитала, що йому потрібно.

— Дозвольте мені піти вмитися, — попросив жалібним голосом Федько.

— А що, вже свербить обличчя?

— Н-ні, — зам'явся Федько. — Здається, ще не свербить.

— Ну, тоді посидь. На перерві встигнеш умитися.

Федько сів на місце і знову заходився терти обличчя промокашкою.

— Свербить? — стурбовано запитував Гриць.

— Н-ні, здається, не свербить... Ні, здається, свербить. Не розберу, свер-

бить чи не свербить. Здається, вже свербить! Ану подивись, чи немає пухирів?

— Пухирів ще нема, а навколо уже все почервоніло,— пошепки сказав Гриць.

— Почервоніло? — злякався Федько. — Через що ж почервоніло?

Може, пухирі починаються чи виразочки?

Федько знову піднімав руку і просив Зінаїду Іванівну відпустити його вмитися.

— Свербить! — хникав він.

Тепер йому було не до сміху. А Зінаїда Іванівна казала:

— Нічого. Нехай посвербить. Зате іншим разом не маститимеш обличчя чим попало.

Федько сидів мов на голках і щоразу хапався за обличчя руками. Йому здавалося, що обличчя справді свербить, а на місці плям уже надуваються балабухи.

— Ти ліпше не три, — порадив йому Гриць.

Нарешті подзвонив дзвоник. Федько першим вискочив із класу і щодуху побіг до вмивальника. Там він усю перерву тер обличчя милом, а весь

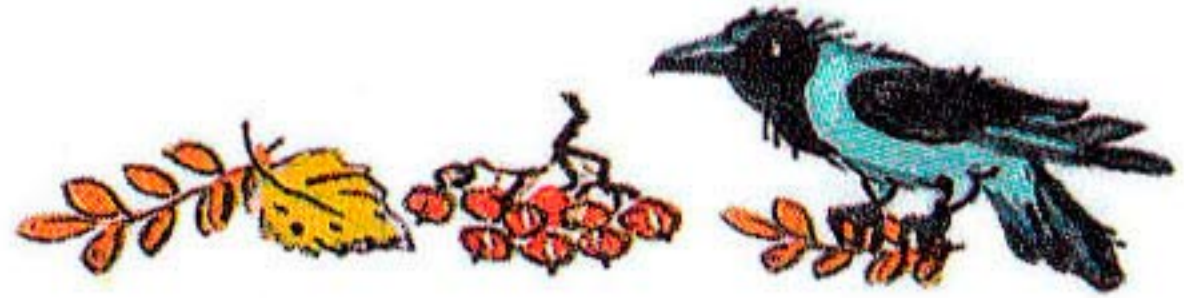
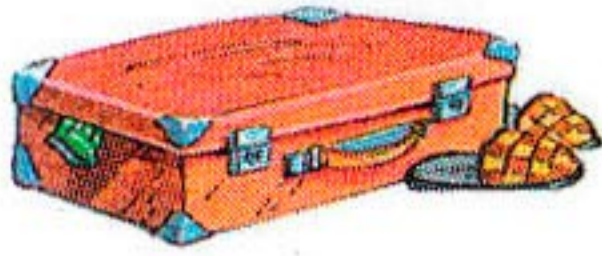
клас потішався з нього. Нарешті Федько зовсім відтер плями туші і тиждень після того ходив серйозним. Все побоювався, що на обличчі пухирі вискочать. Але пухирі так і не вискочили, а за цей тиждень Федько навіть розучився на уроках сміятися. Тепер сміється тільки на перервах, та й то не завжди.

ПРО ГЕНУ

Гена був загалом хороший хлопчик. Нівроку собі хлопчина. Як мовиться, не гірший за інших діток. Цілком здоровий, рум'яний, обличчя кругленьке, ніс кругленький, уся голова загалом кругленька. А шию

мав коротку. Майже зовсім шиї не було. Тобто шию, звичайно, він мав, але її можна було розгледіти лише влітку, коли Гена ходив у майці чи в сорочці з розстебнутим коміром. А взимку, коли він надівав теплу курточку чи пальто, шиї не було видно і здавалося, що його кругла голова лежала просто на плечах, неначе кавун на тарелі. Але це, звичайно, не таке вже й велике лихо, бо в багатьох хлопців, поки вони ще маленькі, шия буває коротенька, а коли вони підроснуть, то й шия стає довшою.

Загалом це була не така вже й велика вада.

Головна вада Ге-ни полягала в тому,

що він любив іноді прибрехати. Тобто він не те щоб брехав, як мовиться, без ніякого сорому. Ні, цього за ним не водилося. Правильніше сказати, він не завжди казав правду.

Зрештою, з ким цього не буває! Іншим разом хоч і не хочеш, а збрешеш і навіть сам не помітиш, як це вийшло.

А вчився Гена так собі. Як мовиться, не гірше за інших. Загалом, поганенько вчився. Були в нього в щоденникові трійки, іноді траплялись і двійки. Але це, звичайно, лише в ті дні, коли тато й мама послаблювали свою увагу й не дуже стежили, щоб він вчасно робив уроки.

Та головне, як уже сказано, було те, що він іноді говорив неправду, тобто брехав іноді так, що себе не тямив. За це одного разу його було вельми покарано.

Сталося це взимку, коли в його школі збирали брухт. Діти задумали допомогти державі — збирати брухт для заводів. Вони навіть ухвалили змагатися між собою, хто збере більше, а переможців розміщувати на дошку пошани.

Гена теж поклав собі змагатись. Але першого дня, коли він пішов по брухт, то зустрів на подвір'ї свого друга Гошу.

Цей Гоша, худорлявенький, маленький хлопчик, мало не на цілий рік молодший за Гену.

Але Гена з ним дуже приятелював, бо Гоша був розумний і завжди вигадував щось цікаве.

Так сталось і цього разу. Побачивши Гену, Гоша запитав:

— Ти куди це розігнався?

— Іду збирати брухт, — сказав Гена.

— Ходімо ліпше з крижаної гірки кататися. На сусідньому подвір'ї хлопці гарну гірку зробили.

Вони подалися на сусіднє подвір'я і заходилися кататися з гірки. Санки вони не мали, тому з'їжджали просто на ногах. Тільки це було не дуже зручно, бо щоразу доводилось їхати спершу стоячи, а тоді вже лежачи на животі, на боці, а іншим разом і на спині.

Нарешті Гоша сказав:

— Так кататись не вигідно. Можеш роз'юшити носа. Піди-но ти ліпше додому по санки. У тебе ж є санки.

Гена пішов додому, дістався на кухню і взяв санки. Мама побачила й каже:

— Навіщо тобі санки? Ти ж пішов збирати брухт.

— А я возитиму брухт на санках, пояснив Гена.— Він же важкий

У руках багато не понесеш, а на санках значно легше.

— А,— сказала мама. — Ну йди.

Цілий день Гена катався з Гошею на санках і аж надвечір повернувся додому. Все пальто в нього було в снігу.

— Де ж ти пропадав стільки часу? — запитала мама.

— Збирав брухт.

— Невже для цього треба було так вивалятись у снігу?

— Ну, це ми дорогою назад з хлопцями трохи в сніжки погралися, — пояснив Гена.

— Нічого собі — трохи! — похитала головою мама.

— А багато ти зібрав брухту? — запитав Гену тато.

— Сорок три кілограми, — не задумуючись, збрехав Гена.

— Молодець! — похвалив тато і заходився лічити, скільки це буде пудів.

— Хто ж тепер на пуди лічить? — сказала мама. — Тепер усі лічать на кілограми.

— А мені на пуди цікаво, — відповів тато. — Колись я працював у порту вантажником. Доводилось носити бочонки з тріскою. В кожному бочонку по шість пудів. А сорок три кілограми — це майже три пуди. Як же ти доніс стільки?

— Я ж не носив, а на санках, — відповів Гена.

— Ну, на санках, звичайно, легше, — погодився тато. — А інші хлопці скільки зібрали — більше, ніж ти, чи менше?

— Менше, — відповів Гена. — Хто тридцять п'ять кілограмів, хто тридцять. Лише один хлопчик зібрав п'ятдесят кілограмів, і ще один хлопчик зібрав п'ятдесят два.

— Ти бач! — здивувався тато. — На дев'ять кілограмів більше, ніж ти.

— Нічого, — сказав Гена. — Завтра я теж на перше місце вийду.

— Ну, ти не дуже надривайся там, — сказала мама.

— Навіщо — дуже! Як усі, так і я.

За вечерею Гена їв з великим апети-

том. Дивлячись на нього, тато й мама раділи. Їм завжди чомусь здавалося, що Гена їсть мало і через це може схуднути й занедужати. Побачивши, як він уминає за обидві щоки гречану кашу, тато поплескав його рукою по голові і, засміявшись, сказав:

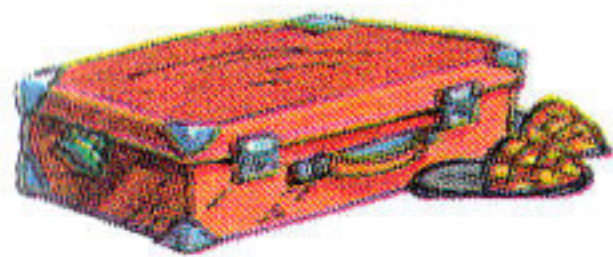
— Попрацюєш до поту, то й поїси в охоту! Чи не так, синку?

— Звичайно, так, — погодився Гена.

Цілий вечір тато й мама гомоніли про те, як добре, що тепер у школі привчають дітей до праці. Тато сказав:

— Хто змалечку привчається працювати, той виросте хорошою людиною і ніколи не сидітиме на чужій шії.

— А я і не сидітиму на чужій шії, — сказав Гена.— Я на своїй шії сидітиму.

— От, от! — засміявся тато. — Ти у нас хороший хлопчик.

Нарешті Гена ліг спати, а тато сказав мамі:

— Знаєш, що мені понад усе подобається у нашому хлопчикові — це його чесність. Він міг би наговорити сім мішків гречаної вовни, міг сказати, що зібрав більше від усіх брукхту, а він одверто зізнався, що двоє хлопців зібрали більше від нього.

— Так, він у нас хлопчик чесний, — сказала мама.

— По-моєму, виховувати в дітях чесність — найважливіше від усього, — казав тато далі. — Чесна людина не збреше, не обдурить, не підведе товариша, не візьме чужого і трудитиметься справно, не сидітиме склавши руки, коли інші працюють, бо це означає бути паразитом і поїдати чужу працю.

Наступного дня Гена з'явився до школи і вчителька запитала, чому він не прийшов учора збирати брухт. Не змигнувши оком, Гена відповів, що йому не дозволила мама, бо в нього занедужала сестричка на запалення легенів і він мусив піти в лікарню, щоб віднести їй апельсин, а без апельсина вона нібито не могла видужати. Чому йому спало на думку набрехати про лікарню, про сестричку, якої у нього не було, і на додачу про апельсин, — це нікому не відомо.

Прийшовши зі школи додому, він спершу пообідав, тоді взяв санки, сказав мамі, що йде збирати брухт, а сам знову подався кататися на гірку. Повернувшись надвечір додому, він знову вигадував, хто з хлопців скільки зібрав брухту, хто вийшов на перше місце, хто на останнє, хто ударник, хто відмінник, хто просто передовик.

Так було щодня. Уроки Гена зовсім перестав робити. Йому не до того було. У щоденникові в нього з'явилися двійки. Мама сердилася і казала:

— Це все через брухт! Хіба можна примушувати дітей стільки працювати? Дитині зовсім ніколи робити уроків! Треба буде піти до школи і поговорити з учителькою. Що вони там собі думають? Одне з двох: нехай або

вчатся, або збирають брухт! Інакше нічого не вийде.

Проте їй усе було ніколи, і вона ніяк не могла вибратись до школи. Татові вона боялась говорити про погані Генині оцінки, бо татові завжди було прикро дізнаватися, що його син погано вчиться. Нічого не підозрюючи, він щовечора з цікавістю розпитував Гену про його трудові успіхи і навіть занотовував до свого записничка, скільки він зібрав за день брухту. Гена для більшої правдоподібності вигадував усякі небиліці. Вигадав навіть, що вчителька Антоніна Іванівна поставила його за приклад усьому класові і помістила його прізвище на дошку пошани.

Нарешті настав день, коли Гена одержав найгіршу оцінку, яка тільки буває на світі, тобто одиницю, та ще з такого важливого предмета, як

російська мова. Він, звичайно, нічого не сказав мамі, а просто взяв санки і пішов «збирати брухт»; тобто це він тільки так казав, що йде збирати брухт, а насправді пішов, як завжди, кататись.

Коли він пішов, мама згадала, що не перевірила його оцінок. Вона дістала із сумки щоденник і побачила, що в нього там «кіл», просто кажучи, одиниця.

— Еге! — прикро сказала вона. — Це, нарешті, обурливо! Що вони там собі в школі думають! Дитина одиниці приносить, а у них тільки брухт на думці!

Кинувши усі свої справи, вона заквапилась до школи. На її щастя, Антоніна Іванівна ще не пішла. Побачивши Генину маму, вона сказала:

— От добре, що ви прийшли. Я вас викликала, щоб поговорити про Геніні успіхи.

— Як це ви мене викликали? — здивувалась Геніна мама.— Мене ніхто не викликав. Я сама прийшла.

— Хіба ви не одержали моєї записки? — запитала вчителька.

— Ні.

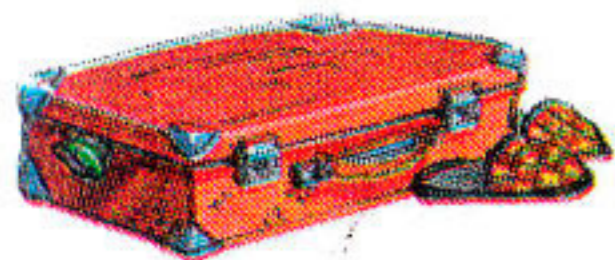
— Дивно! — сказала Антоніна Іванівна.— Я ще позавчора звеліла Гені передати вам записку.

— Може, ви помилились? Ви, напевне, ко́мусь іншому звеліли, а не Гені.

— Ні. Як же я могла помилитись?

— Чому ж Гена не передав мені?

— Треба буде у нього про це запитати,— сказала Антоніна Іванівна.— А тепер я хотіла з'ясувати, чому Гена став гірше вчитися. Мені не зрозуміло, чому він удома не робить уроків.

— Що ж тут незрозумілого? — усміхнулася Генина мама. — Самі змушуєте дітей збирати брухт, а потім дивуєтесь, чому діти уроків не роблять.

— До чого ж тут брухт? — здивувалася вчителька.

— Як — до чого? Коли ж їм уроки робити, якщо потрібно брухт збирати? Самі подумайте.

— Щось я вас не зовсім розумію. Ми не перевантажуємо учнів цією роботою. В збиранні брухту вони беруть участь раз на тиждень. Це не може перешкодити їхньому навчанню.

— Ха-ха-ха! Раз на тиждень! — засміялась Генина мама. — Та вони щодня збирають. Гена зібрав майже цілу тонну.

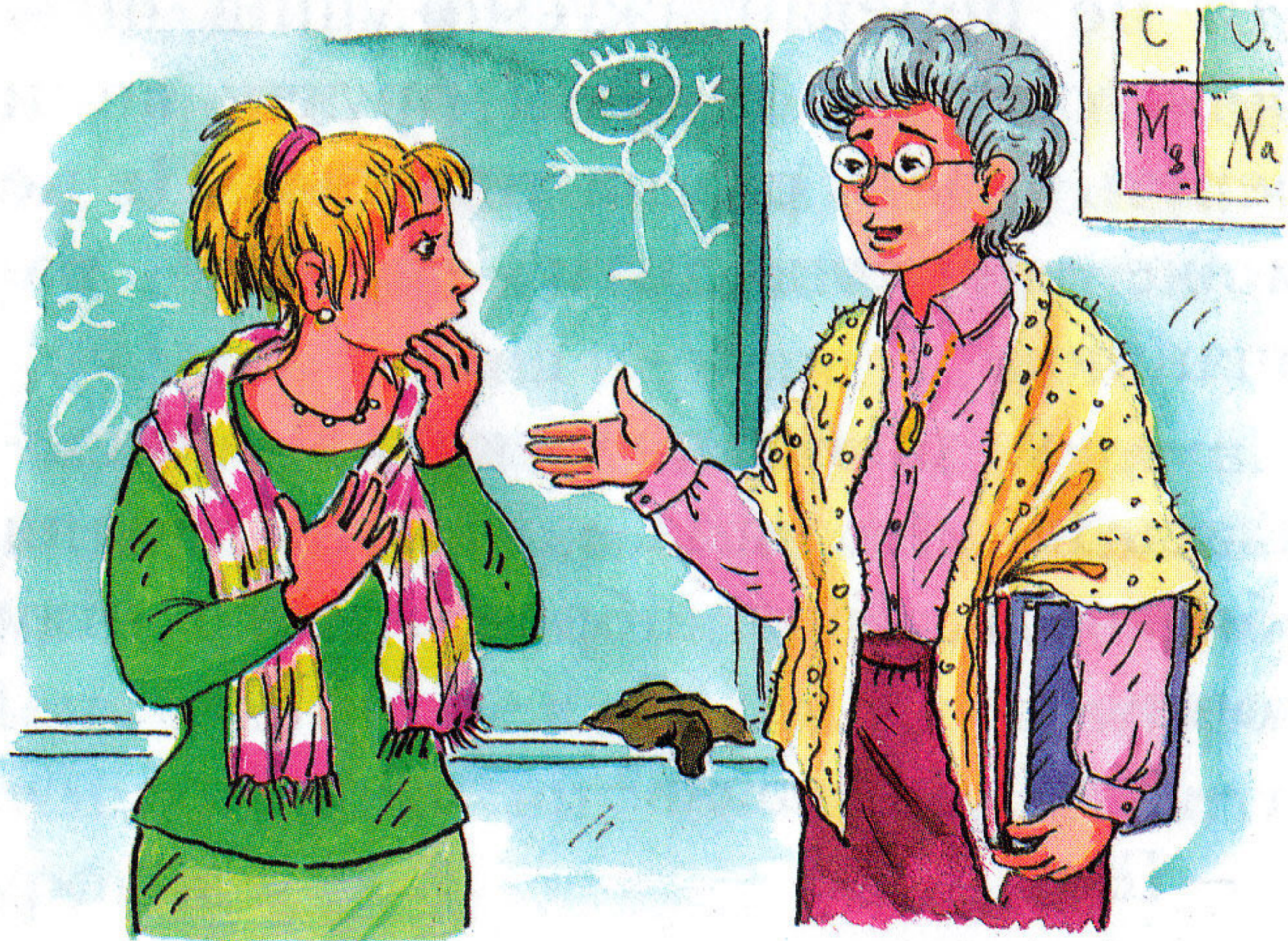
— Хто вам сказав?

— Гена.

— Он як! Якщо хочете знати, то ваш Геня не те що тонни, ані кілограма не зібрав, ані грама, ні півграма! — обурено сказала вчителька.

— Як ви можете таке казати? — скипіла Генина мама.— Він хлопчик чесний, він не обдурюватиме. Ви ж самі поставили його за приклад усьому класові і вивісили на дошку пошани.

— На дошку пошани?! — вигукнула Антоніна Іванівна.— Як же я могла помістити Гену на дошку пошани, якщо він навіть жодного разу не брав участі в збиранні брухту?! Першого разу сказав, що у нього занедужала сестричка на запалення легенів... У вас хворіла дочка на запалення легенів?

— Яка дочка? У мене нема ніякої дочки!

— От бачите! А Гена сказав — занедужала сестричка на запалення легенів і мама послала до лікарні віднести апельсин.

— Ну подумайте лишень! — сказала мама. — Вигадав апельсин якийсь. Значить, він весь час мене обдурював! Напевне, і сьогодні не пішов збирати брухт?

— Хто ж сьогодні збирає брухт! — відповіла вчителька. — Сьогодні чет-

вер, а збираємо брукт ми по суботах. У суботу ми навмисне відпускаємо дітей раніше.

Від хвилювання Генина мама забула їй попрощатися з учителькою і кинулась хутчіше додому. Вона не знала, що думати, що робити. Від горя у неї аж голова заболіла. Коли повернувся з роботи Генин тато, мама відразу ж розповіла йому про все. Почувши таку новину, тато страшенно розхвилювався.

Мама заспокоювала його, але він не хотів заспокоюватись і метався по кімнаті, як розлючений тигр.

— Хто б міг подумати! —

кричав він, хапаючись за голову руками. — Значить, він тільки те й робив, що катався на санках, а нам казав, що ходить брухт збирати. Так брехати, га! Добре виховали си-ночка, нічого сказати!

— Але ж ми не вчили його обдурювати! — сказала мама.

— Цього ще бракувало! — відповів тато.— Ну, нехай лишень він повер-неться, я йому покажу!

Однак Гена довго не приходив. Цього дня він пішов зі своїм другом Гошею далеко, в Парк культури, і вони катались там на березі річки зі схилів. Це було дуже захопливе за-няття, і вони ніяк не могли наката-тись досхочу.

Було зовсім пізно, коли Гена нарешті з'явився додому. Він з го-лови до ніг вивалявся у снігу і дихав від втоми, наче коняка. Його кругле

обличчя розпашілося, шапка налізла на очі, і, щоб хоч щось бачити, йому доводилося задирати голову.

Мама й тато відразу підбігли до нього і стали допомагати скидати пальто, а коли скинули, від Гени повалила вгору пара.

— Бідолашненький! Бач як на-
працювався! — сказав тато. — У нього
вся сорочка мокра!

— Так, — сказав Гена. — Сьогодні я
сто п'ятдесят кілограмів заліза зі-
брав.

— Скільки, скільки?

— Сто п'ятдесят.

— Ну, герой! — розвів руками бать-
ко. — Треба підрахувати, скільки
всього вийде.

Тато взяв свого записника й почав
підраховувати:

— Першого дня ти зібрав сорок три
кілограми, наступного ще п'ят-
десят, — разом дев'яносто три, на
третій день шістдесят чотири —
виходить сто п'ятдесят сім, потім ще
шістдесят дев'ять — це буде... це
буде...

— Двісті двадцять шість, — підказав
Гена.

— Правильно! — підтвердив батько.— Лічимо далі...

Так він рахував, рахував, і в нього вийшла ціла тонна, та ще з гаком.

— Глянь, — з подивом сказав він. — Цілу тонну заліза зібрав! Це ж треба! Хто ж ти тепер у нас?

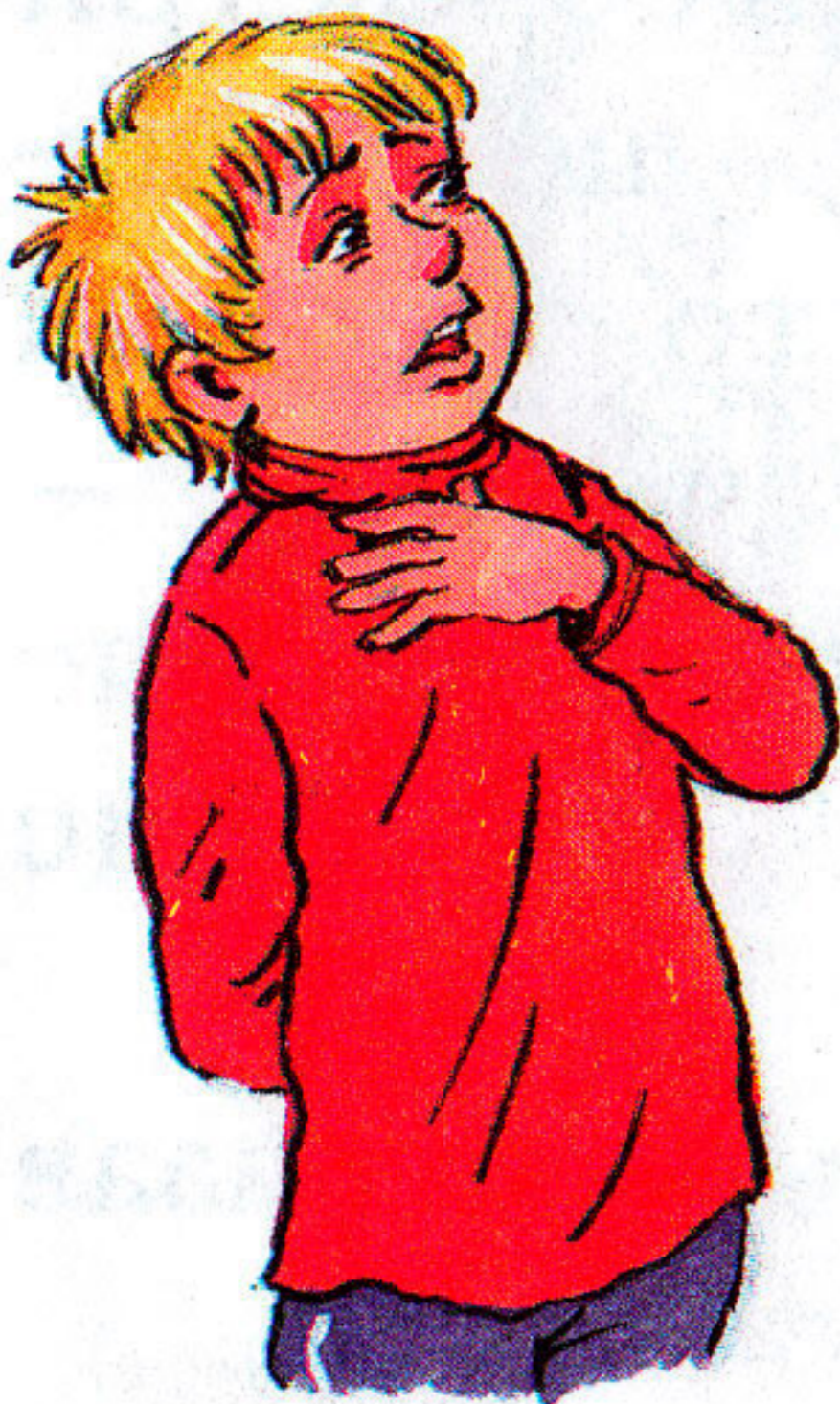
— Напевне, відмінник чи ударник, не знаю точно,— відповів Гена.

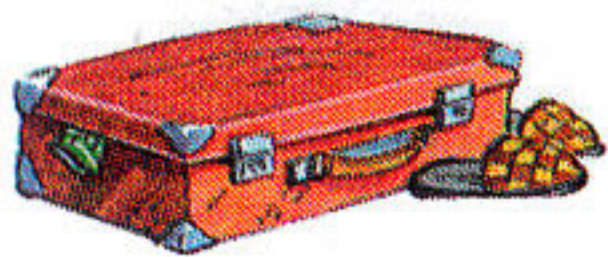
— Не знаєш? А я знаю! — закричав несподівано батько і грюкнув кулаком по столу. — Ти крутій! Шахрай! Трутень ти, ось хто! Дармоїд!

— Який да-дармоїд? — загикуючись від переляку, запитав Гена.

— Не знаєш, які дармоїди бувають?

— Не-не-не знаю.

— Ну, це ті, що самі не працюють, а намагаються влаштуватись гак, щоб за них інші працювали.

— Я не намагаюсь... не намагаюсь,— пробелькотів Гена.

— Не намагаєшся? — закричав батько страшним голосом.— А хто щодня на санках катається, а дома бреше, що брухт збирає? Де записка? Зізнавайся, негіднику!

— Яка за-за-записка?

— Ніби не знаєш! Записка, яку тобі Антоніна Іванівна дала.

— У мене нема.

— Де ж вона?

— Я її у сміттєпровід викинув.

— Ага, у сміттєпровід! — загримів батько і грюкнув кулаком по столу з такою силою, що задзвенів посуд. — Тобі для того дали записку, щоб ти її у сміттєпровід кидав?

— Ну, заспокойся, будь ласка, — заблагала мама. — До смерті перелякаєш дитину.

— Перелякаєш його! Авжеж! Він сам кого хочеш перелякає. Подумати лишень — так брехати! Тонну заліза зібрав! На дошку пошани вивісили! Це ж ганьба! Як я людям в очі дивитимусь!

— Навіщо ж кричати? Його покарати треба, а кричати — це ж непедагогічно. Дитина може втратити апетит, — сказала мама.

— Думаю, що апетиту він не втратить, — сказав тато, — а що покарати слід, це я й сам знаю.

Тато ще довго соромив Гену.

Гена просив у нього вибачення, присягався, що тепер нізащо не кататиметься на санках і завжди збиратиме брухт.

Але батько не погодився йому вибачити.

Закінчилася справа тим, що Гену вельми покарали.

Як саме покарали, говорити ні до чого.

Кожен сам знає, які покарання бувають.

Зрештою, батьки покарали його та й годі.

А цього року Гена справді вже не катався на санках, бо зима невдовзі закінчилась і сніг розтанув.

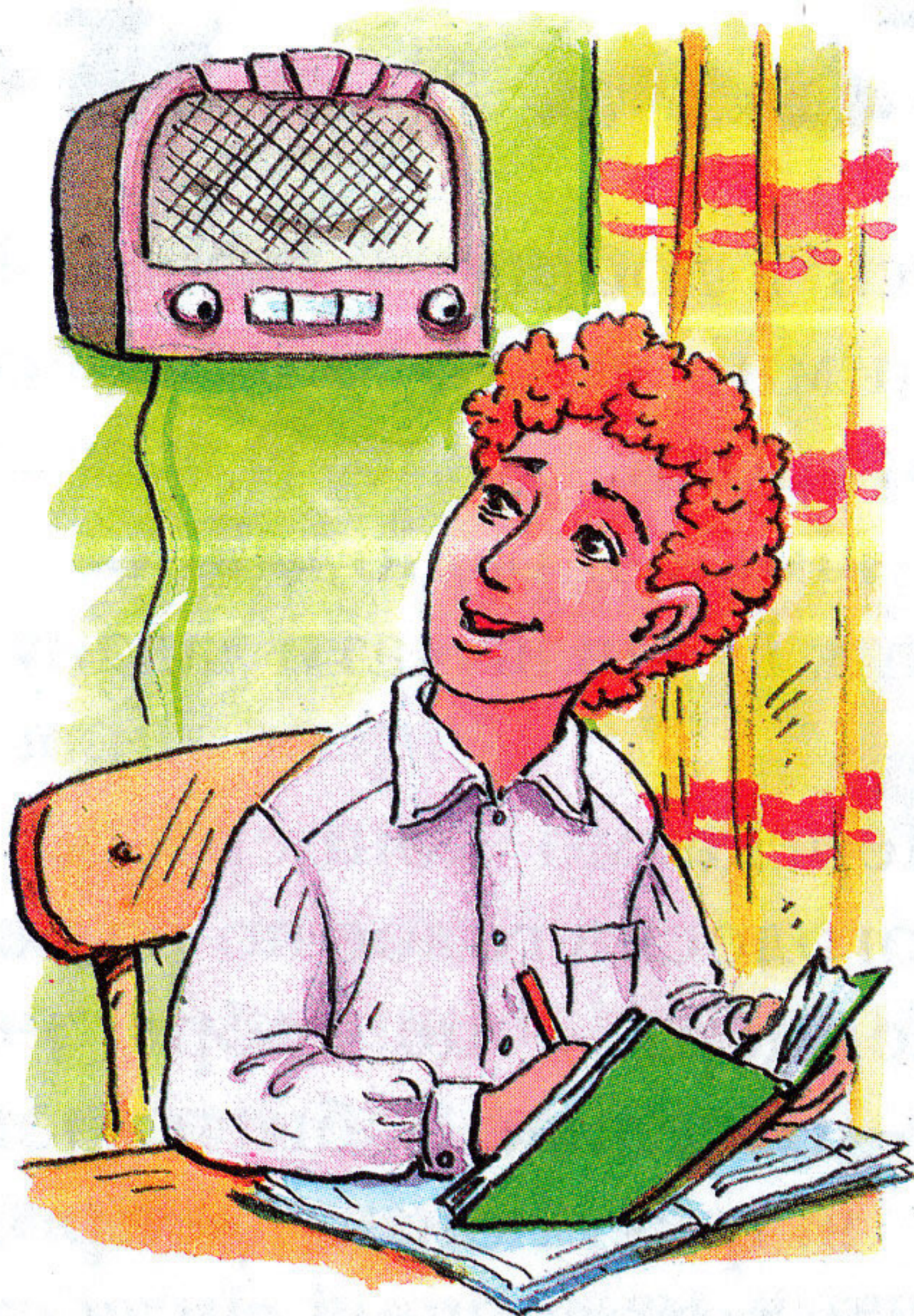
Але й брухт йому теж не довелося збирати, бо навчальний рік підійшов до кінця і дітям треба було посилено вчитися, щоб перейти до

наступного класу з добрими оцінками.

У них у школі цього року ніхто більше не збирав брухту.

ФЕДИНА ЗАДАЧА

Якось узимку Федя Рибкін прийшов з ковзанки. Вдома нікого не було. Молодша Федина сестра Ріна вже встигла зробити уроки і пішла гратися з подругами. Мати теж кудись пішла.

— Ось і добре! — сказав Федя. — Принаймні ніхто не заважатиме робити уроки.

Він увімкнув радіо, дістав із сумки задачник і став шукати задану додому задачу.

— Передаємо концерт за заявками, — оголосив голос по радіо.

— Концерт — це добре, — сказав Федя. — Веселіше робити уроки.

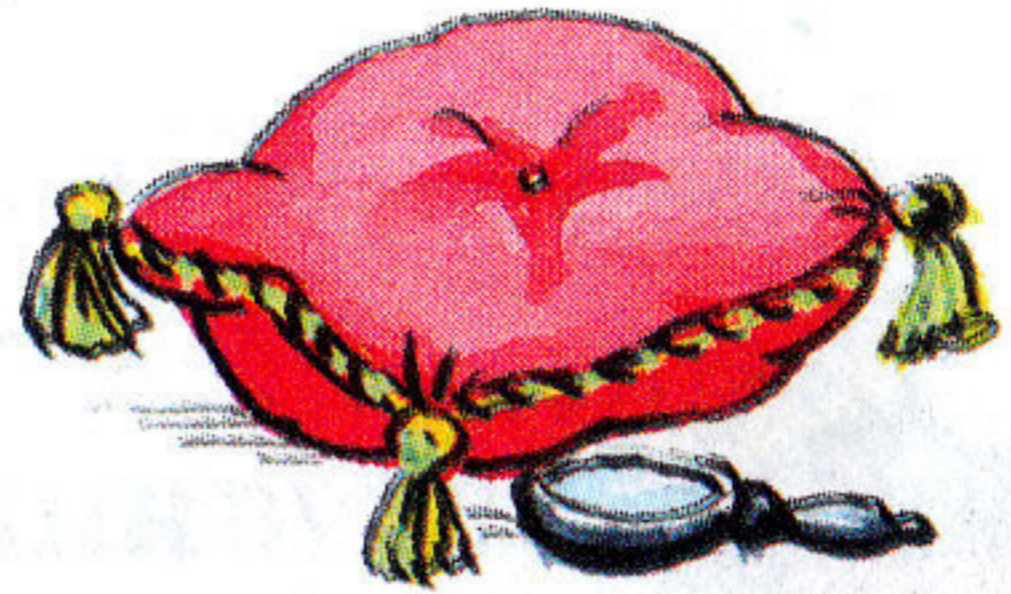
Він відрегулював репродуктор, щоб було голосніше, і сів за стіл.

— Нумо, що тут нам додому задано? Задача номер шістсот тридцять дев'ять? Так... «На млин доставили чотириста п'ятдесят мішків жита, по вісімдесят кілограмів у кожному...»

З репродуктора почулися звуки рояля і чийсь голос заспівав густим гуркотливим басом:

*Жив-був король багато,
При нім блоха жила.
Милішою за брата
Вона йому була.*

— От який осоружний король! — сказав Федя. — Блоха йому, бачте, миліше за рідного брата!

Він почухав кінчик носа і взявся читати задачу спочатку:

— «На млин доставили чотириста п'ятдесят мішків жита, по вісімдесят кілограмів у кожному. Жито змололи, причому з шести кілограмів зерна вийшло п'ять кілограмів борошна...»

Блоха! Ха-ха! —

засміявся голос і заспівав знову:

*Кравцю король сердито
При свідках так звелів:
Каптан із оксамиту
Для друга щоб пошив!*

— Бач що ще вигидавав! — вигукнув Федя. — Блосі — жупан! Цікаво, як кравець його шитиме? Адже блоха маленька!

Він прослухав пісню до кінця, але так і не дізнався, як кравець справився зі своїм завданням. У пісні нічого про це не мовилося.

— Погана пісня, — вирішив Федя і знову взявся читати задачу: — «На млин доставили чотирриста п'ятдесят мішків жита, по вісімдесят кілограмів у кожному. Жито змолили, причому з шести кілограмів зерна...»

*Він радником був титулярним,
Вона ж – генеральська дочка, –*

заспівав репродуктор знову.

– Цікаво, хто такий титулярний радник? – сказав Федя. – Гм!

Він потер обома руками вуха, наче вони в нього замерзли, і, намагаючись не звертати уваги на радіо, взявся читати задачу далі:

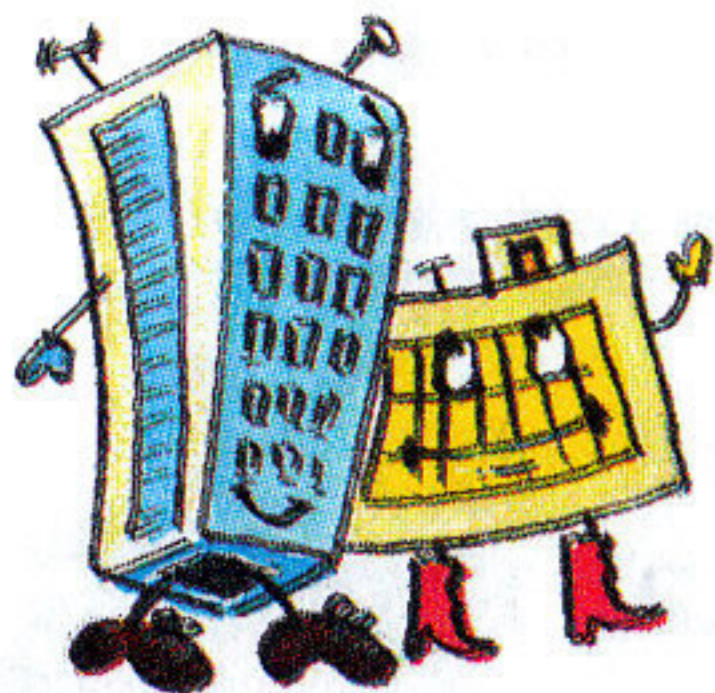
– Так, «...з шести кілограмів зерна вийшло п'ять кілограмів борошна. Скільки знадобилося машин для перевезення всього борошна, якщо на кожній машині поміщалося три тонни борошна?»

Поки Федя читав задачу, пісенька про титулярного радника закінчилася і почалася інша:

*Душа радіє від пісні веселої –
Її мелодія ніжна й проста,*

*Співають пісню цю люди у селах,
Її підхоплюють люднії міста!*

Ця пісенька дуже сподобалася Феді. Він навіть забув про задачу і став вистукувати олівцем по столу в такт.

— Гарна пісня! — схвалив він, коли спів кінчився. — Так... Про що тут у нас мовиться? «На млин доставили чотириста п'ятдесят мішків жита...»

Монотонно видзвонює дзвоник, —

долинав високий чоловічий голос з репродуктора.

— Ну, калатає і хай собі калатає, — сказав Федя. — Нам же яке діло? Нам треба задачу розв'язувати. На чому тут ми зупинилися? Так... «Для бу-

динку відпочинку закупили двадцять ковдр і сто тридцять п'ять простирадл за двісті п'ятдесят шість рублів. Скільки грошей сплатили за куплені ковдри і простирадла окремо...» Стривайте! Звідки тут ще ковдри з простирадлами взялися? У нас хіба про ковдри? Тьху тобі! Так це не та задача! Де ж та?.. А, ось вона! «На млин доставили чотириста п'ятдесят мішків жита...»

*Крізь замети трійка коней,
В далечінь кудись біжить,
Тільки дзвоник монотонно,
Тужно й сумно так бринить...*

— Знову про дзвоник! — вигукнув Федя. — На дзвониках збожеволіли! Так... Втомливо ридає... у кожному мішку... жито змололи,

причому з шести кілограмів борошна
вийшло п'ять кілограмів зерна...
Тобто борошна вийшло, а не зерна!
Зовсім заплутали!

*Дзвони-дзвоники мої, степовії квіти,
Так чаруєте мене, зіткані з блакиті!*

— Тьху! — плюнув Федя. — Просто подітися від дзвіночків немає куди! Хоч з дому втікай, збожеволіти можна!.. З шести кілограмів зерна вийшло п'ять кілограмів борошна, і питається, скільки знадобилося машин для перевезення всього борошна...

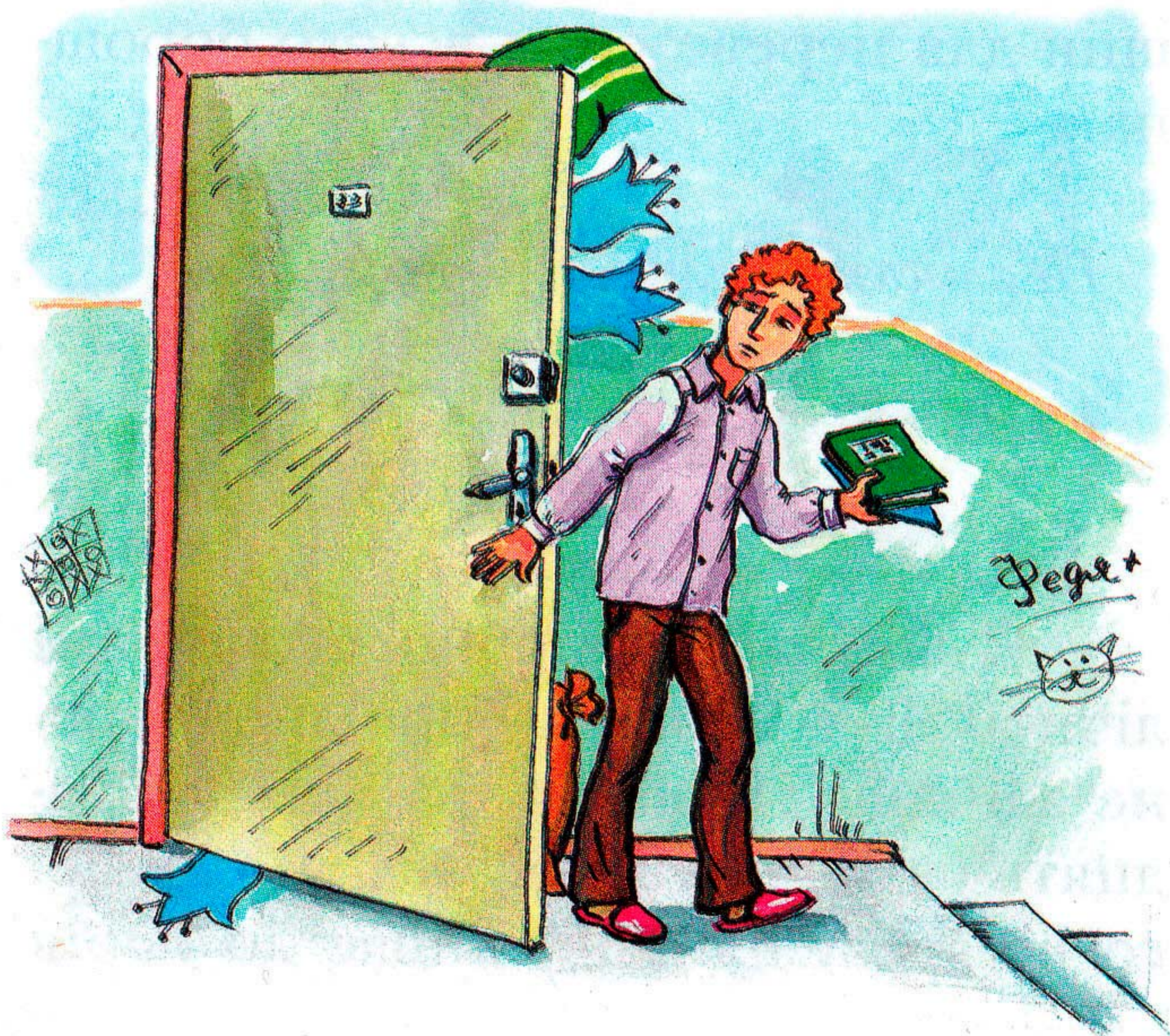
*Не злічити алмазів
у надрах печер,
І перлин не злічити
в південному морі...*

— Дуже нам потрібно ще алмази лічити! Тут мішки з борошном ніяк не злічиш! Просто кара якась! Двадцять разів прочитав задачу — і нічого не зрозумів! Піду ліпше до Юрія

Сорокіна, попросу, щоб розтлумачив.

Федя Рибкін узяв під пахву задачник, вимкнув радіо і пішов до свого друга Сорокіна.

ТЕЛЕФОН

Якось ми з Мишком були в іграш-ковій крамниці й побачили чудову іграшку — телефон. У великій дере-в'яній коробці лежали два телефон-них апарати, дві трубки, що в них говорити й слухати, і ціла котушка дроту. Продавець пояснила нам, що

коли один телефон поставити в одній квартирі, а другий — у сусідів і з'єднати обидва апарати дротом, то можна перемовлятися.

— От би нам купити! Ми якраз сусіди, — сказав Мишко. — Добряча штука! Це не якась проста іграшка, котру поламаєш і викинеш. Це корисна річ!

— Так, — кажу я, — дуже корисна штука! Захотів поговорити, взяв слухавку — поговорив, і ходити нікуди не треба.

— Зручність! — захоплювався Мишко. — Сидиш дома і розмовляєш. Чудово!

Ми з Мишком надумалися скласти гроші, щоб купити телефон. Два тижні поспіль ми не їли морозива, не ходили в кіно — все гроші відкладали. Нарешті наскладали скільки було потрібно й купили телефон.

Примчали з крамниці додому з коробкою. Один телефон у мене поставили, другий — у Мишка і від мого телефону протягли дріт через кватирку вниз, просто до Мишкового телефону.

— Ну, — каже Мишко, — спробуймо розмовляти. Біжи нагору і слухай.

Я помчав до себе, взяв слухавку і слухаю, а слухавка вже кричить Мишковим голосом:

— Алло! Алло!

Я теж як закричу:

— Алло!

— Чути щось? — кричить Мишко.

— Чути. А тобі чути?

— Чути. От здорово! Тобі добре чути?

— Добре. А тобі?

— І мені добре! Ха-ха-ха! Чути, як я сміюся?

— Чути. Ха-ха-ха! А тобі чути?

— Чути. Слухай, зараз я до тебе прийду.

Мишко прибіг до мене, і ми стали обніматися з радості:

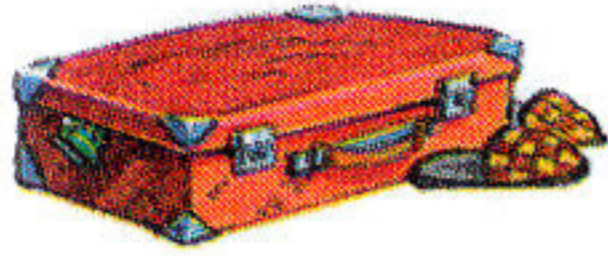
— Добре, що купили телефон! Правда? — каже Мишко.

— Звичайно, — кажу, — добре.

— Слухай, зараз я піду назад і потелефоную тобі.

Він побіг і потелефонував знову. Я взяв слухавку:

— Алло!

— Алло!

— Чути?

— Чути.

— Добре?

— Добре.

— І в мене добре. Давай розмовляти.

— Давай, — кажу. — А про що розмовляти?

— Ну, про що... Про що-небудь... Добре, що ми купили телефон, правда?

— Правда.

— От якби не купили, було б погано. Правда?

— Правда.

— Ну?

— Що «ну»?

— Чому ж ти не розмовляєш?

— А ти чому не розмовляєш?

— Та я не знаю, про що розмовляти, — каже Мишко. — Це завжди так буває: коли треба розмовляти, то не знаєш, про що розмовляти, а коли не треба розмовляти, то розмовляєш і розмовляєш...

Я кажу:

— Давай ось що: подумаємо, а коли придумаємо, тоді потелефонуємо.

— Гарзд.

Я повісив слухавку і став думати. Аж ось дзвінок. Я взяв слухавку.

— Ну, придумав? — питає Мишко.

— Ні, ще не придумав.

— Я теж іще не придумав.

— Навіщо ж ти телефонуєш, якщо не придумав?

— А я думав, що ти придумав.

— Я сам би тоді потелефонував.

— А я думав, що ти не здогадаєшся.

— Що ж я, по-твоєму, віслюк?

— Ні, який же ти віслюк! Ти зовсім не віслюк! Хіба я кажу, що ти віслюк?

— А що ти кажеш?

— Нічого. Кажу, що ти не віслюк.

— Ну гаразд, годі тобі про віслюка торочити! Нумо ліпше уроки вчити.

— Нумо.

Я повісив слухавку й сів за уроки. Аж ось Мишко знову телефонує:

— Слухай, зараз я співатиму й на роялі гратиму по телефону.

— Ну, співай, — кажу.

— Розумію, — кажу.

Знову сів за уроки. Через хвилину дзвінок. Я взяв слухавку, а там щось дзижчить:

«Дзз-з-и!»

— Алло, — кричу я.

«Дзз-з-и! Ззи-и!»

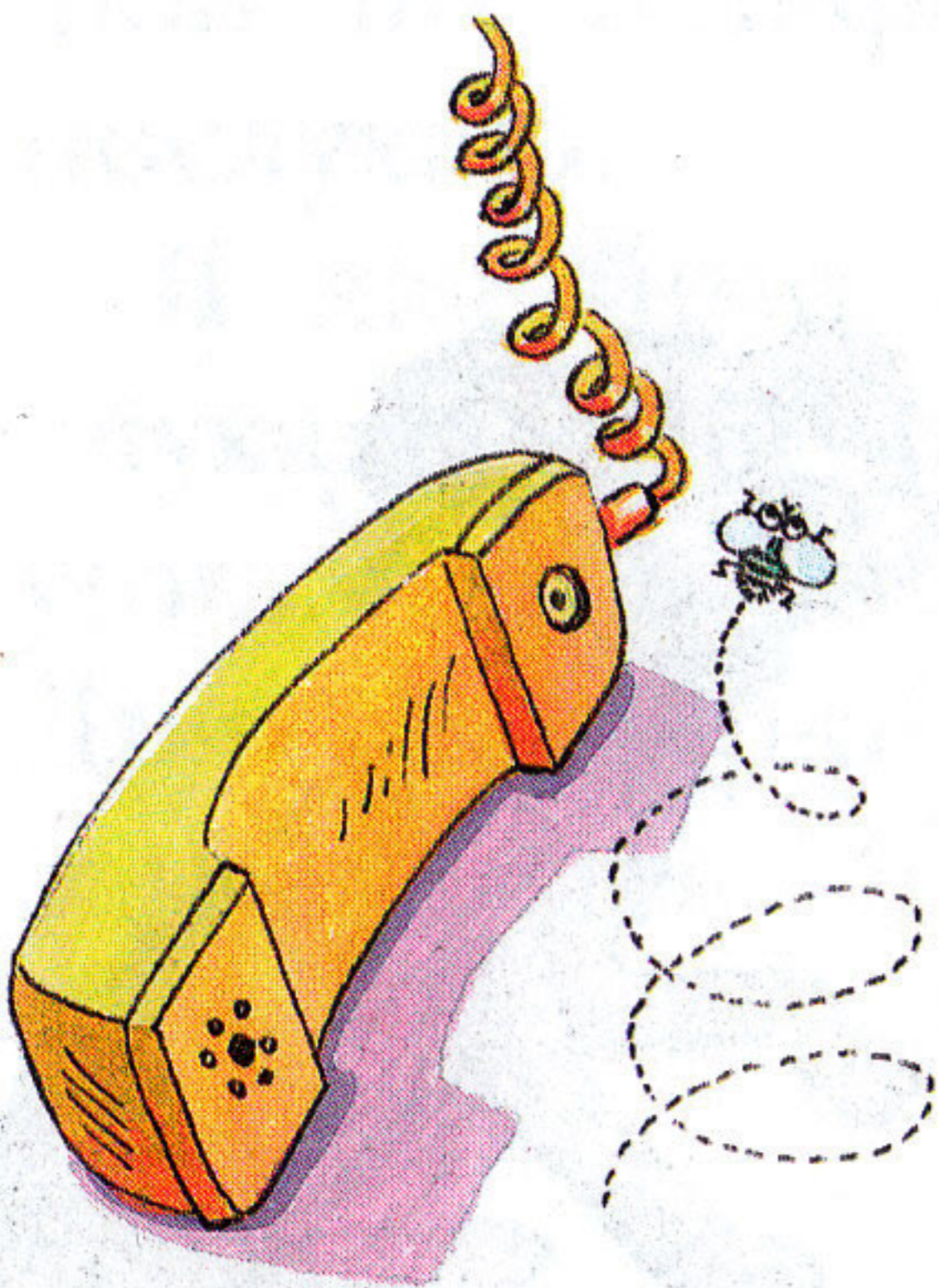
— Чим ти там дзижчиш?

— Мухою.

— Якою мухою?

— Ну, просто мухою. Я її держу перед слухавкою, а вона крильцями махає і дзижчить.

Цілий вечір ми з Мишком телефонували один одному і вигадували усякі штуки: співали, кричали, гарчали, мукали, навіть пошепки розмовля-

ли — все було чути. Уроки я закінчив пізно й думаю:

«Потелефоную ще раз Мишкові, перед тим як лягти спати».

Потелефонував, а він не відповідає. «Що ж це? — думаю. — Невже телефон зіпсувався?»

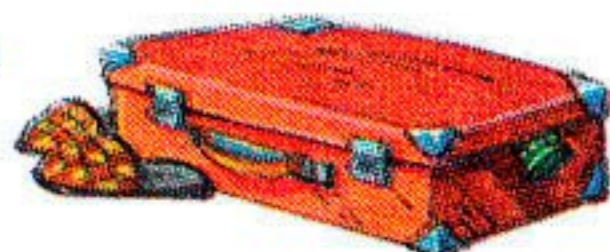
Потелефонував ще раз — знову нема відповіді. Думаю:

«Треба піти довідатися, в чому річ».

Прибігаю до нього... Лелечко! Він телефон поклав на стіл і ламає. Батарею з апарата витяг, дзвоника розібрав і вже слухавку розгвинчує.

— Стій! — кажу.— Ти навіщо телефон ламаєш?

— Та я не ламаю. Я тільки хочу подивитись, як його збудовано. Розберу, а потім складу назад.

— Та хіба ти складеш? Це тямити треба.

— Ну я й тямлю. Що тут ще не тямити!

Він розгвинтив слухавку, вийняв з неї якісь залізячки і став відколупувати круглу платівку, яка всередині була. Платівка випала, і зі слухавки посипався чорний порошок. Мишко злякався і став збирати порошок назад у трубку.

— Ну от бачиш, — кажу, — що ти накоїв!

— Нічого, — каже, — я зараз складу все як було.

І став складати. Морочився, морочився... Гвинтики малесенькі, загвинчувати важко. Нарешті склав слухавку, тільки залізячка в нього одна залишилась і два гвинтики зайвих.

— А це звідки — залізячка? — питаю.

— Ох я роззява! — каже Мишко. — Забув! Її треба було там усередині прикрутити. Доведеться знову розбирати слухавку.

— Ну, — кажу, — я піду додому, а ти, тільки-но буде готове, потелефонуй мені.

Пішов я додому й чекаю. Чекав, чекав, так нічого не дочекався і спати ліг. Ранком телефон як задзвенчить! Я зіскочив неодягнений, ухопив слухавку і кричу:

— Слухаю!

А зі слухавки у відповідь:

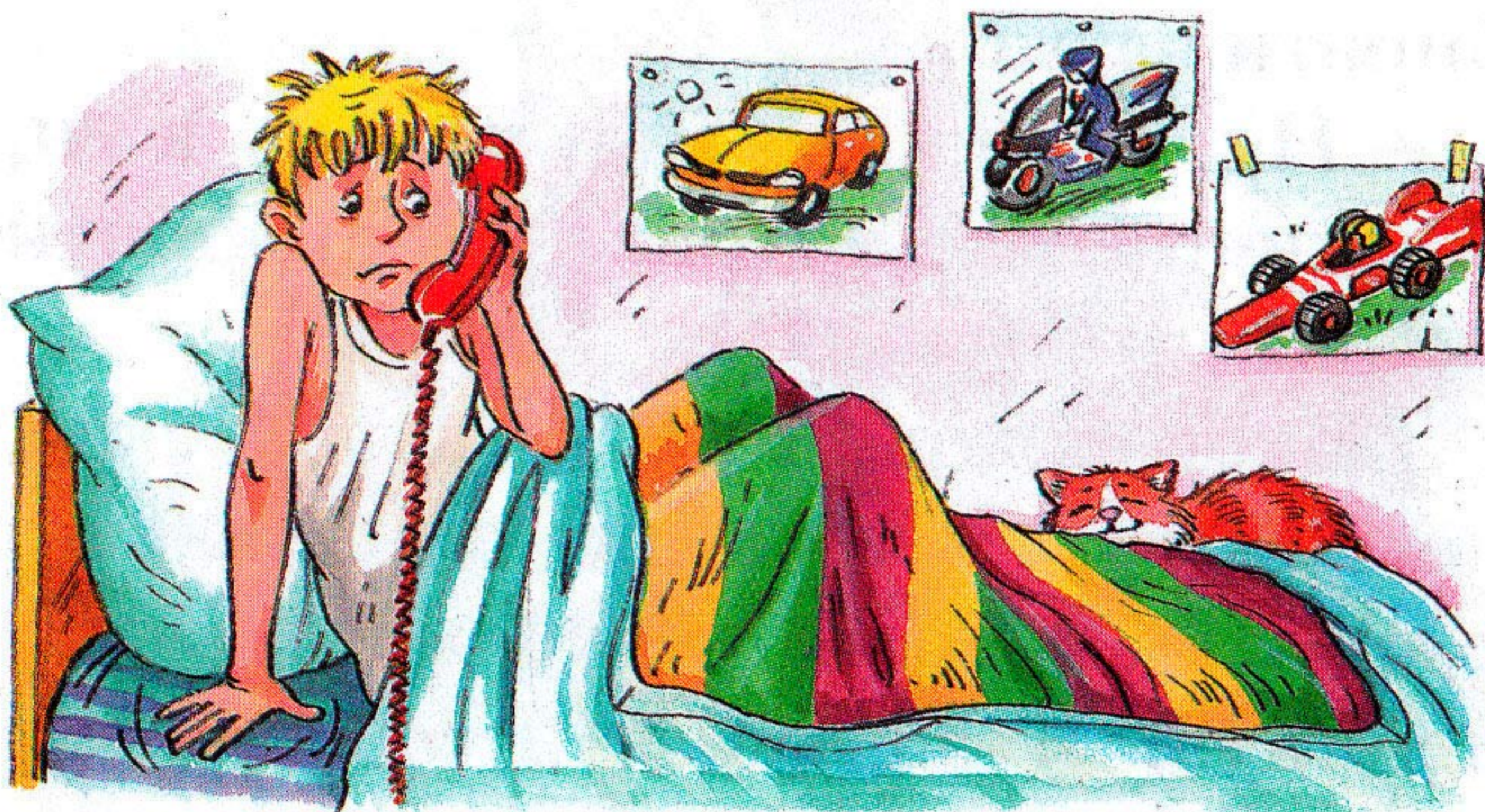
— Ти чого рохкаєш?

— Як це — рохкаю? Я не рохкаю, — кажу я.

— Покинь рохкати! Говори по-людському! — кричить Мишко.

— Я й говорю по-людському. Навіщо мені рохкати?

— Ну, годі тобі пустувати! Однак я не повірю, що ти порося до кімнати притяг.

— Та кажуть же тобі, що ніякого поросяти нема! — розсердився я.

Мишко замовк. Через хвилину приходить до мене:

— Ти чого рохкав по телефону?

— Я не рохкав.

— Я ж чув.

— Та навіщо ж мені рохкати?

— Не знаю, — каже. — Тільки у мене у слухавці все «рох-рох» та «рох-рох». Ось піди, коли не віриш, послухай.

Я пішов до нього, потелефонував.

— Алло!

Спершу нічого не було чути, а потім потихеньку так: «Рох! Рох! Рох!»

Я кажу:

— Рохкає.

А у відповідь знову:

«Рох! Рох! Рох!»

— Рохкає! — кричу я.

А зі слухавки невгаває:

«Рох! Рох! Рох! Рох!»

Тут я зрозумів, у чому річ, і побіг до Мишка.

— Це ти, — кажу, — телефон зіпсував!

— Чому?

Ти розбирав його, от і зіпсував у себе у слухавці щось.

— Мабуть, я щось неправильно склав, — каже Мишко. — Треба попра-
ВИТИ.

— Як же тепер поправиш?

— А я подивлюся, як твій телефон зроблено, і свій зроблю точнісінько так.

— Не дам я свого телефона розбирати!

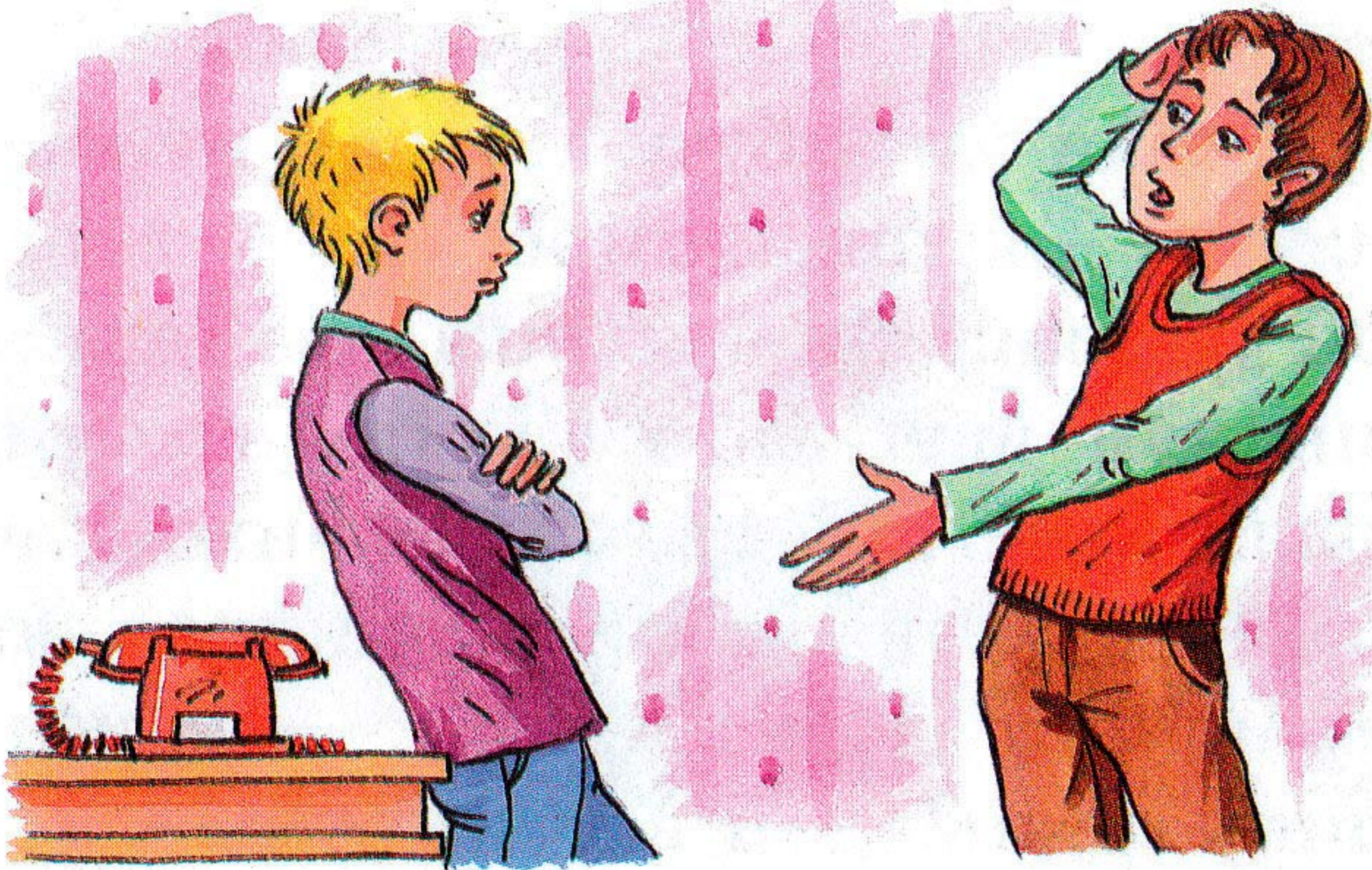

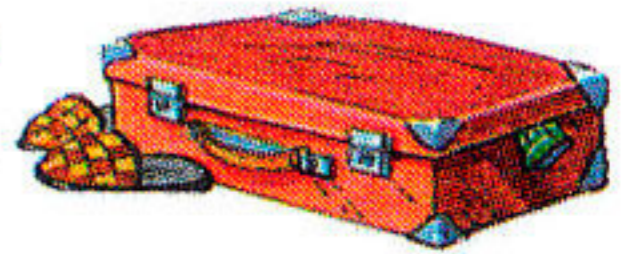
— Та ти не бійся! Я обережно. Треба ж полагодити!

І почав лагодити. Копирсався, копирсався — і полагодив так, що зовсім нічого не чути. Навіть рохкати перестало.

— Ну, що тепер робити? — запитую я.

— Знаєш, — каже Мишко, — ходімо до крамниці, де купили, може, там полагодять.

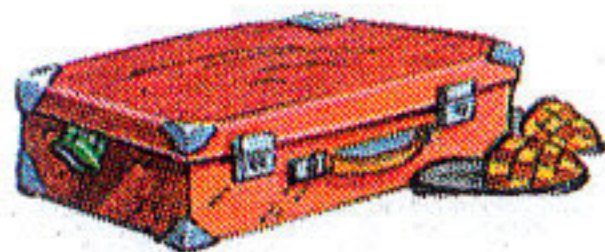
Пішли ми до іграшкової крамниці, але там телефонів не лагодили і навіть не знали, де лагодять. Цілий день ми ходили засмучені. Раптом Мишко придумав:

— Диваки ми! Ми ж можемо по телеграфу перемовлятися!

— Як — по телеграфу?

— Дуже просто: крапка, тире. Адже дзвоник діє! Короткий дзвінок — крапка, а довгий — тире. Вивчимо азбуку Морзе і перемовлятимемося!

Дістали ми азбуку Морзе і ну вчити: «А» — крапка, тире; «Б» — тире, три крапки; «В» — крапка, два тире... Вивчили всю азбуку і стали перемовлятися. Попервах у нас виходило повільно, а потім ми навчилися, як справжні телеграфісти: «тринь-тринь-тринь!» — і все зрозуміло. Це

навіть цікавіше, ніж простий телефон. Тільки це тривало недовго. Якось дзвоню Мишкові вранці, а він не відповідає. «Ну, — думаю, — спить ще». Подзвонив пізніше — знову не відповідає. Пішов до нього і стукаю в двері. Мишко відчинив і каже:

— Ти чого в двері тарабаниш? Не бачиш, чи що?

І показує на дверях кнопку.

— Що це? — питаю.

— Кнопка.

— Яка?

— Електрична. У нас тепер електричний дзвоник є, так що можеш дзвонити.

— Де ти взяв?

— Сам зробив.

— З чого?

— З телефона.

— Як з телефона?

— Дуже просто. Дзвоника з телефона видер, кнопку — теж. І батарею з телефона вийняв. Була іграшка — стала річ!

— Яке ж ти мав право телефон розбирати? — кажу я.

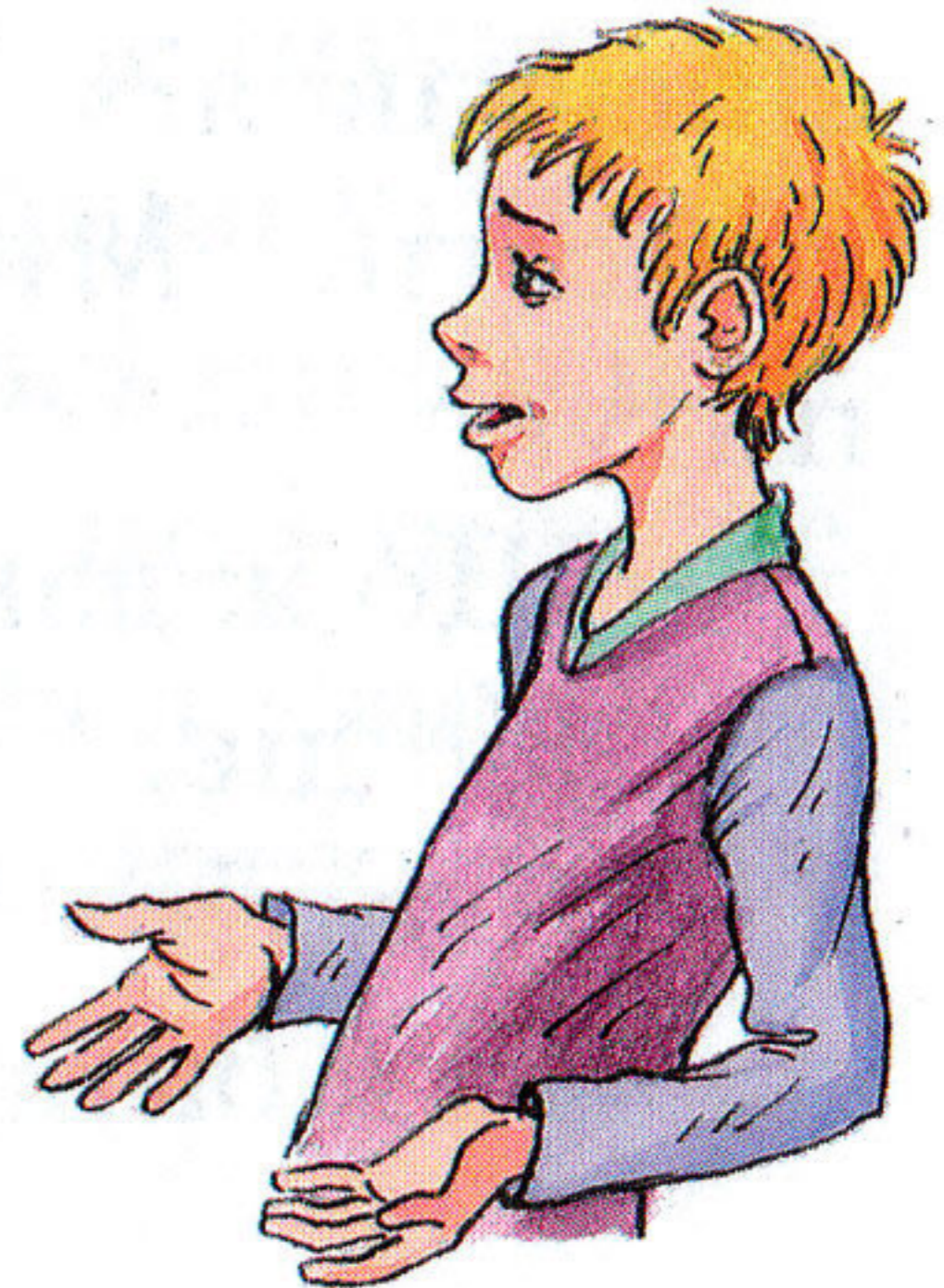
— Яке право! Я свій телефон розібрав. Твого ж не чіпав.

— Але ж наш телефон спільний! Коли б я знав, що ти поламаєш, то й не купував би з тобою! Навіщо мені телефон, коли розмовляти ні з ким!

— А навіщо нам розмовляти? Адже недалеко живемо, можна й так прийти поговорити.

— Я з тобою і розмовляти після цього не хочу!

Розгнівався я на нього і три дні з ним не розмовляв. З нудьги і я свій телефон розібрав і зробив з нього електричний дзвоник. Тільки не так, як у Мишка. Я все акуратно обладнав. Батарею поставив коло

дверей на поличці, від неї по стіні дріт протягнув до електричного дзвоника й кнопку. А кнопку до дверей гарненько гвинтиками пригвинтив, щоб вона не теліпалася на одному цвяхові, як у Мишка. Навіть тато й мама похвалили мене за те, що я зробив таку корисну річ у домівці.

Я пішов до Мишка, щоб розповісти йому, що в мене тепер також електричний дзвоник є.

Підходжу до дверей, дзвоню... Натискував кнопку, натискував — ніхто не відчиняє. «Може, дзвоник зіпсувався?» — думаю. Почав у двері стукати. Мишко відчинив. Я запитую:

— Що ж дзвоник, не діє?

— Не діє.

— Чому?

— Та я батарею розібрав.

— Навіщо?

— Ну, я хотів подивитися, з чого батарею зроблено.

— Як же, — кажу, — ти тепер будеш — без телефону і без дзвоника?

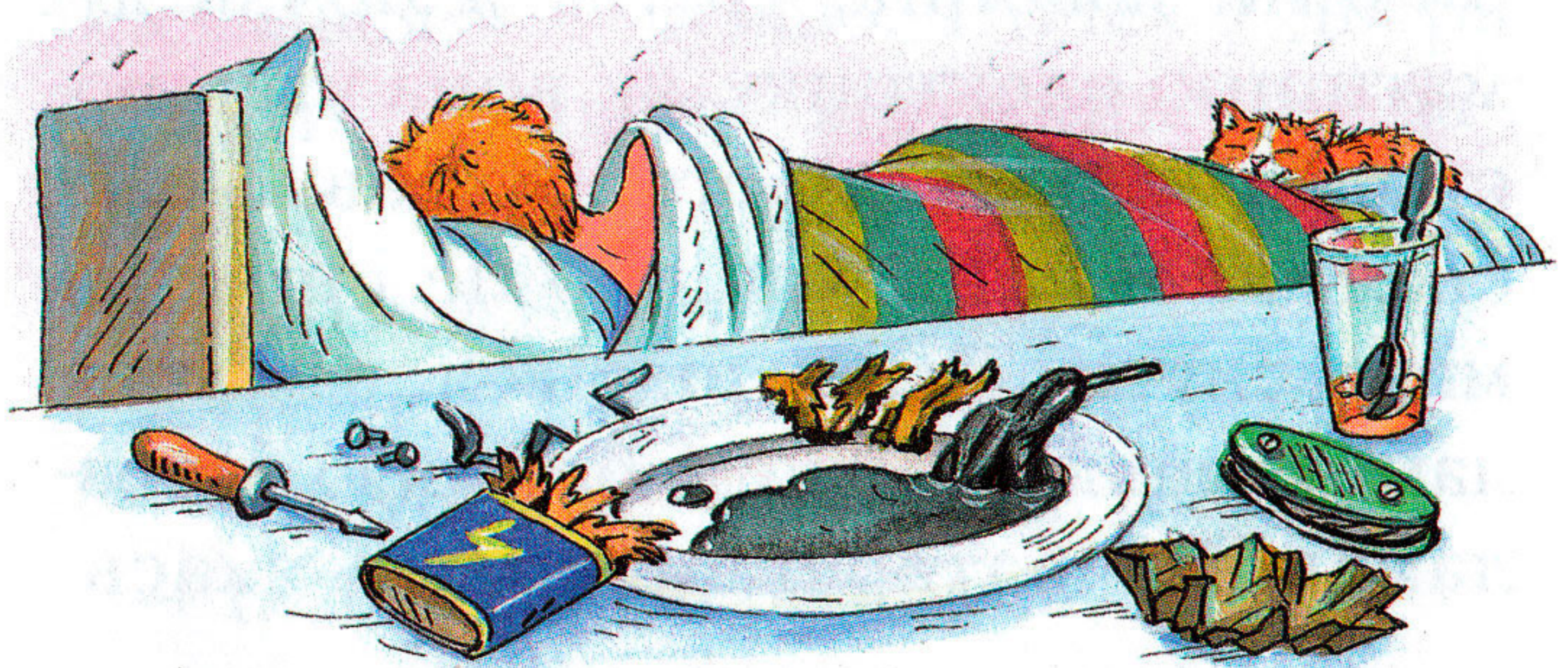
— Нічого, — зітхнув він, — якимсь буду!

Пішов я додому, а сам думаю: «Чому Мишко такий незугарний? Навіщо він усе ламає?!» Мені навіть шкода його стало.

Увечері ліг я спати і довго не міг заснути, все пригадував: як у нас був телефон і як з нього вийшов електричний дзвоник. Потім я почав думати про електрику, як вона утворюється в батареї і з чого. Всі давно вже спали, а я все думав про це і ніяк не міг заснути. Тоді я підвівся, засвітив лампу, зняв з полиці батарею і розламав її. В батареї виявилась якась

рідина, а в ній мокла чорна паличка, загорнута в ганчірочку. Я зрозумів, що електрика утворювалася з цієї рідини. Потім ліг у постіль і швидко заснув.

ДРУЖОК

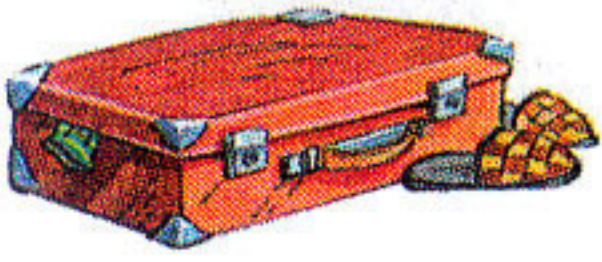
Чудово нам з Мишком жилось на дачі! От де було привілля! Роби що хочеш, іди куди хочеш. Можеш у ліс по гриби ходити чи по ягоди або купатися в річці, а не хочеш купатися — лови рибу, і ніхто слова тобі не скаже. Коли в мами закінчилася

відпустка і треба було збиратися назад до міста, ми навіть засумували з Мишком. Тітка Наталка помітила, що ми обидва ходимо пригнічені, і ну вмовляти маму, щоб ми з Мишком залишилися ще пожити. Мама погодилась і домовилася з тіткою Наталкою, щоб вона нас годувала й доглядала, а сама поїхала.

Ми з Мишком zostалися у тітки Наталки. А в тітки Наталки була собака Діанка. І от саме того дня, коли мама поїхала, Діанка несподівано ощенилася: шестеро цуценят привела. П'ятеро чорних з рудими латочками й одне — зовсім руде, тільки одне

вухо в нього було чорне. Тітка Наталка побачила цуценят і каже:

— От лихо мені з цією Діанкою! Щоліта вона цуценят приводить! Що з ними робити, не знаю. Доведеться їх потопити.

Ми з Мишком кажемо:

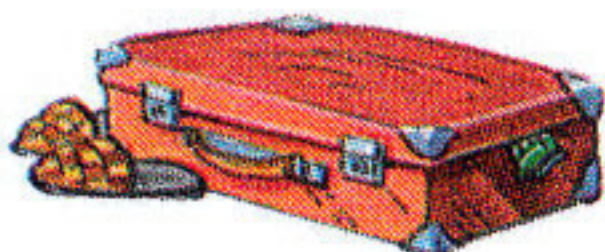
— Навіщо топити? Адже вони також хочуть жити. Ліпше віддати сусідам.

— Та сусіди не хочуть брати, у них своїх собак повно, — сказала тітка Наталка. — А мені теж не треба стільки собак.

Ми з Мишком стали просити:

— Тітонько, не треба їх топити! Нехай вони підростуть трішечки, тоді ми самі їх комусь віддамо.

Тітка Наталка погодилась, і цуценятка лишились. Незабаром вони підросли, стали бігати подвір'ям і дзявкати: «Дзяв! Дзяв!» — зовсім як

справжні собаки. Ми з Мишком цілими днями гралися з ними.

Тітка Наталка кілька разів нагадувала нам, щоб ми роздали цуценят, але нам було жалко Діанку. Адже вона скучатиме за своїми дітьми, думали ми.

— Даремно я вам повірила, — сказала тітка Наталка. — Тепер я бачу, що всі цуценята зостануться в мене. Що я робитиму з такою зграєю собак? На них самого корму скільки треба!

Довелося нам з Мишком братися до діла. Ну й намучилися ж ми! Ніхто не хотів цуценят. Кілька днів поспіль ми носили їх по всьому селищу й на силу прилаштували трьох цуценят. Ще двох ми віднесли до сусіднього села. У нас лишилось одне цуценя, те, що було руде з чорним вухом. Нам воно найбільше подобалось. У нього була така симпатична мордочка і

дуже гарні очі, такі великі, ніби воно весь час із чогось дивувалось. Мишко ніяк не хотів розлучатися з цим цуценям і написав своїй мамі такого листа:

«Люба матусю! Дозволь мені тримати цуценятко маленьке. Воно дуже гарне, все руде, а вухо чорне, і я його дуже люблю. За це я тебе слухатимусь, і добре вчитимусь, і цуценятко вчитиму, щоб з нього виріс хороший, великий собака».

Ми назвали цуценятко Дружком. Мишко казав, що купить книжку про те, як дресирувати собак, і вчитиме Дружка за книжкою.

* * *

Минуло кілька днів, а від Мишкової мами так і не було відповіді.

Тобто надійшов лист, але в ньому зовсім нічого про Дружка не говорилося. Мишкова мама писала, щоб ми приїжджали додому, бо вона непокоїться, як ми тут живемо самі.

Ми з Мишком того самого дня поклали собі їхати, і він сказав, що повезе Дружка без дозволу, бо не винен, що лист не дійшов.

— Як же ви повезете своє цуценя? — запитала тітка Наталка. — Адже в поїзді не дозволяють возити собак. Побачить кондуктор і оштрафує.

— Нічого, — каже Мишко, — ми його у валізу сховаємо, ніхто й не побачить.

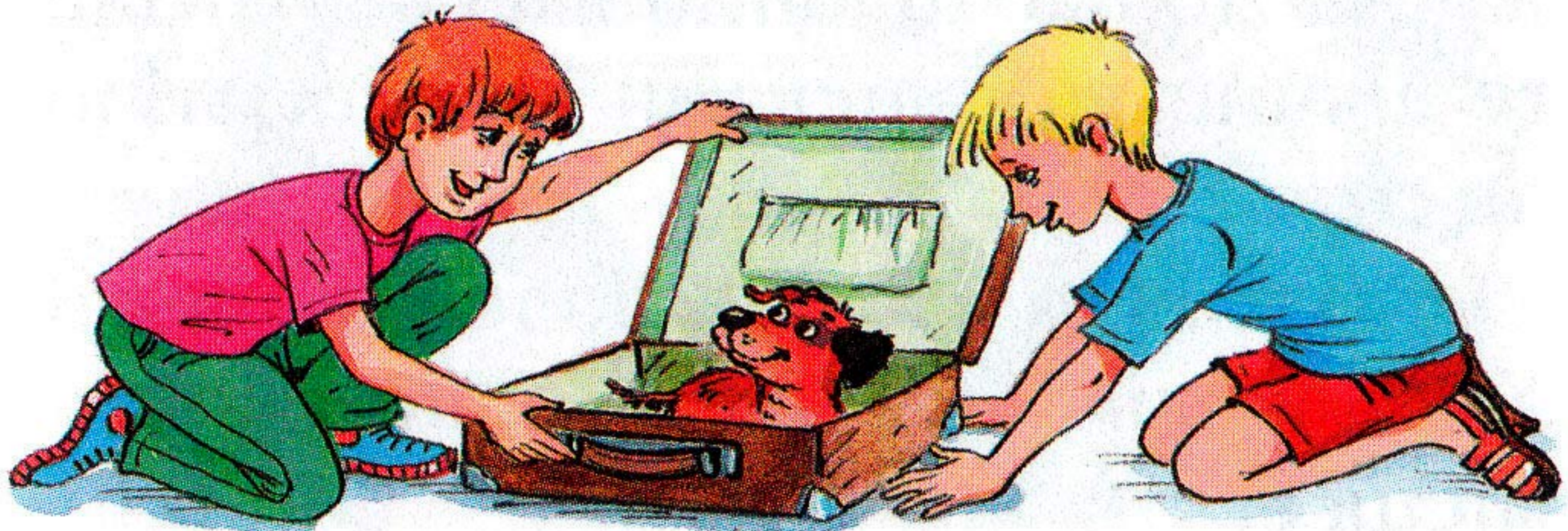
Ми переклали з Мишкової валізи все до мене в рюкзак, просвердлили цвяхом у валізі дірки, щоб Дружок не задихнувся, поклали туди окраєць хліба і шматок смаженої курки на випадок, якщо Дружок зголодніє, а Дру-

жка посадили у валізу і пішли з тіткою Наталкою на станцію.

Цілу дорогу Дружок сидів у валізі мовчки, і ми були впевнені, що доведемо його щасливо. На станції тітка Наталка пішла по квитки, а ми вирішили подивитися, що робить Дружок. Мишко відчинив валізу. Дружок спокійно лежав на дні і, задерши голову догори, мружив очі на світло.

— Молодець, Дружок! — радів Мишко. — Це такий розумний пес!.. Розуміє, що ми веземо його тайкома.

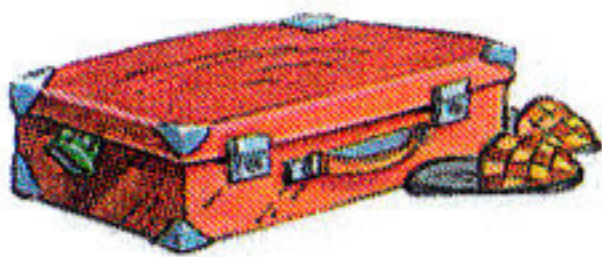

Ми погладили Дружка й закрили валізу. Невдовзі підійшов поїзд. Тітка Наталка посадила нас у вагон, і ми попрощалися з нею. У вагоні ми вибрали для себе затишне місце. Одна лавочка була зовсім вільна, а напроти сиділа бабуся і дрімала. Більше нікого не було. Мишко засунув валізу під лавку. Поїзд рушив, і ми поїхали.

* * *

Попервах все йшло добре, але на наступній станції посідали нові пасажири. До нас підбігло якесь довгоноге дівчисько з кісками й зацокотіло, як сорока:

— Тіточко Надю! Дядечку Федю! Ходіть сюди! Швидше, швидше, тут місця є!

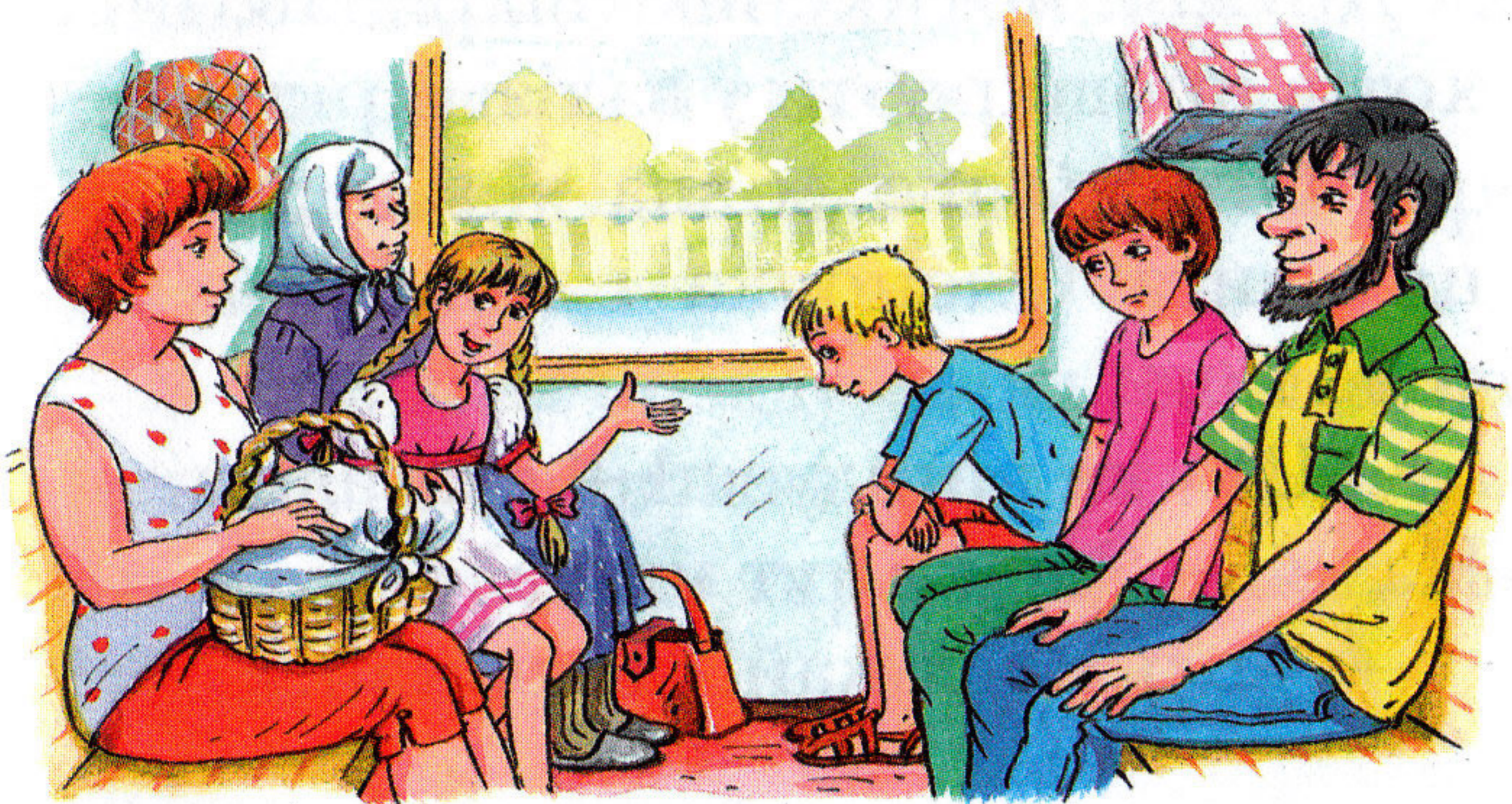

Тітка Надія і дядько Федір пробрались до нашої лавочки.

— Сюди, сюди! — цокотіло дівчисько. — Сідайте! Я отут сяду з тітонькою Надійкою, а дядечко Федір нехай сяде поруч з хлопчиками.

— Не галасуй так, Оленочко, — сказала тітка Надія.

І вони разом сіли навпроти нас, поруч з бабусею, а дядько Федір засунув свою валізу під лавку і сів поруч з нами.

— Ой, як гарно! — заплескала в долоні Оленочка. — З одного боку три дядечки сидять, а з другого — три тітоньки.

Ми з Мишком відвернулись і стали дивитись у вікно. Попервах все було тихо, тільки колеса постукували. Потім під лавкою почулося шарудіння і щось зашкреблося, ніби миша.

— Це Дружок! — зашепотів Мишко. — А що як кондуктор прийде?

— Нічого, може, він і не почує.

— А якщо Дружок гавкати почне?

Дружок потихеньку шкрябав, ніби хотів прошкребти у валізі дірку.

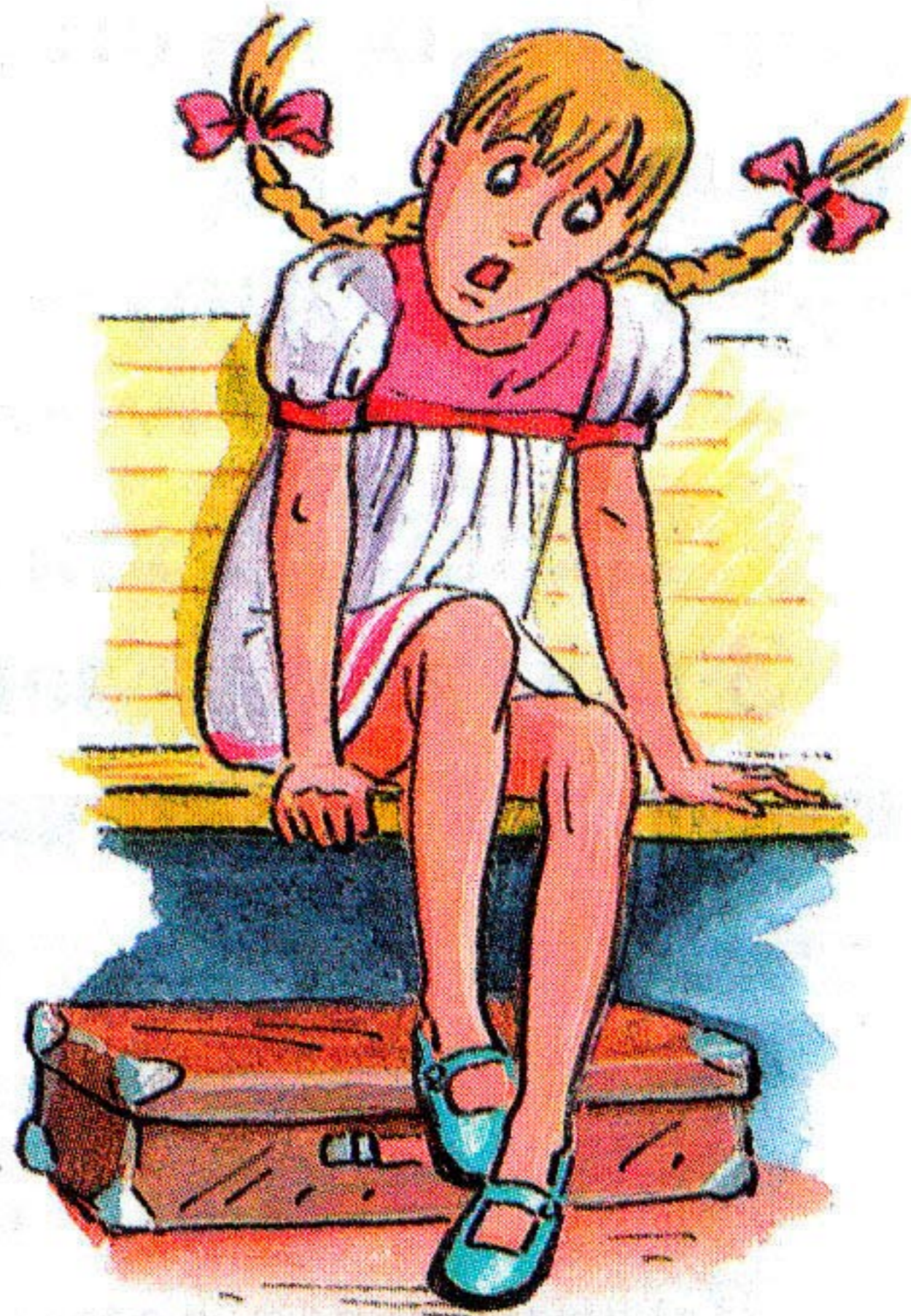
— Ой мамуню, миша! — заверещала ця дзига Оленочка і підібгала під себе ноги.

— Що ти вигадуєш! — сказала тітка Надія. — Звідки тут миша?

— А ось послухай! Послухай!

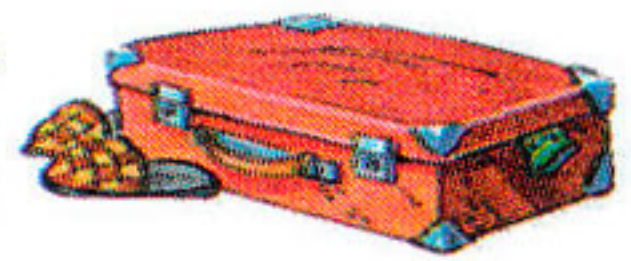

Тут Мишко щосили закашляв і штовхнув валізу ногою. Дружок на хвилину вгамувався, потім потихеньку заскавулів. Усі здивовано переглянулись, а Мишко ну мерщій терти по шибці пальцем так, щоб скло пищало. Дядько Федір подивився на Мишка суворо й сказав:

— Хлопчику, перестань! Це на нерви діє.

У цей час позаду хтось заграв на гармошці і Дружка не сталої чути. Ми зраділи. Але гармошка скоро затихла.

— Ну мо пісень співати! — шепоче Мишко.

— Незручно, — кажу я.

— То давай голосно вірші читати.

— Давай. Починай.

З-під лавки запищало. Мишко закашляв і якнайшвидше почав вірш:

Травка зеленіє,

сонечко блищить,

Ластівка з весною

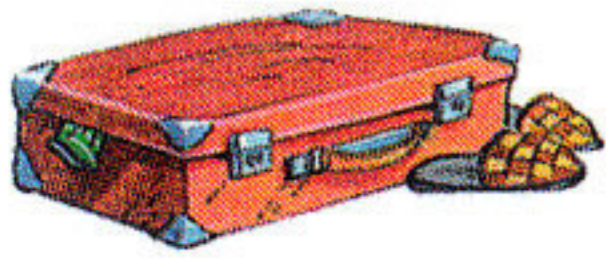
з-за моря летить.

У вагоні пролунав сміх. Хтось сказав:

— Надворі скоро осінь, а в нас тут весна починається!

Оленка захихикала й каже:

— Які хлоп'ята кумедні! То шкрябають, як миші, то по шибці пальцями скриплять, то вірші читають.

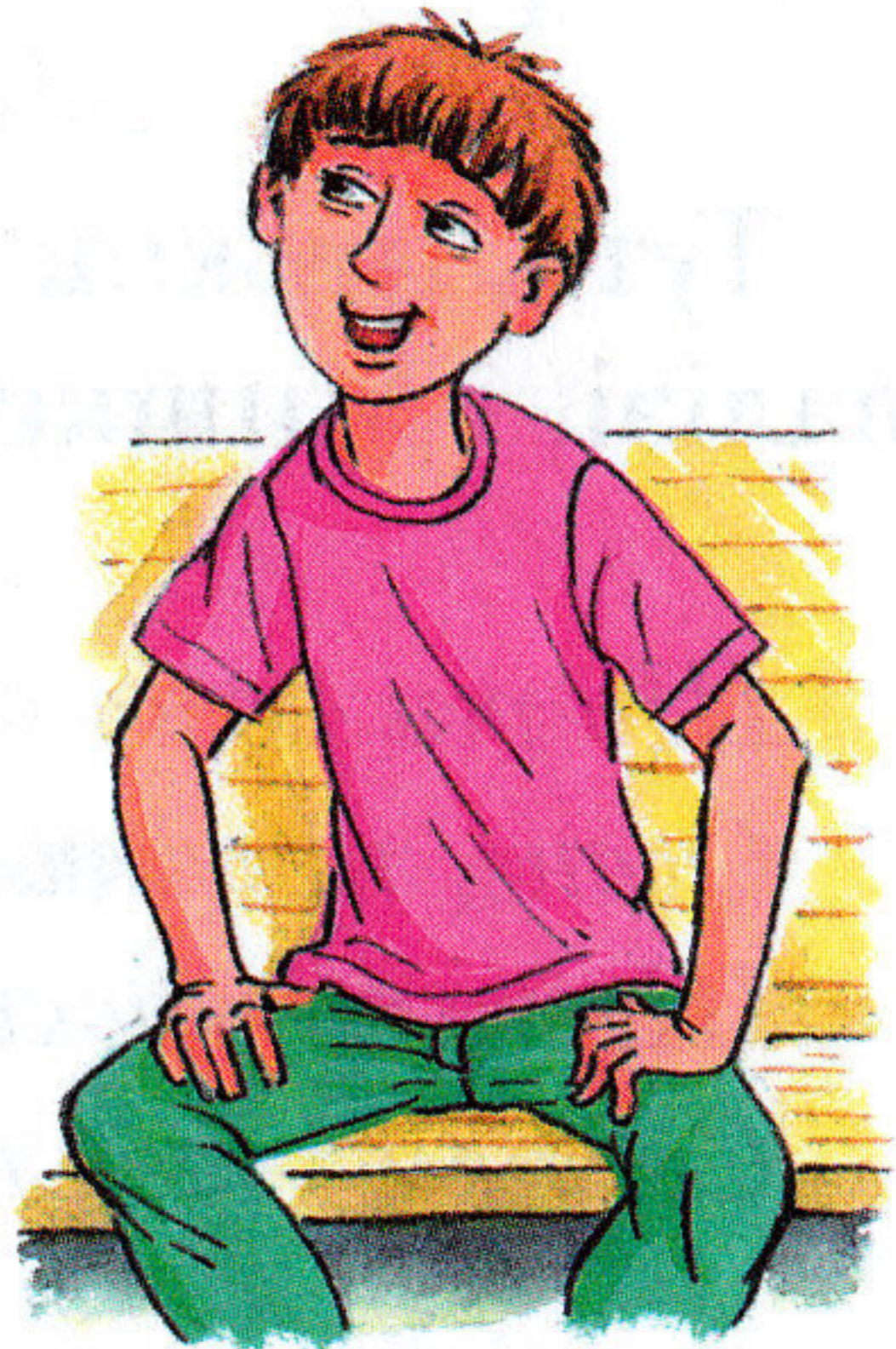

Та Мишко ні на кого не звертав уваги. Коли цей вірш закінчився, він розпочав іншого й відбивав такт ногами:

*Мій садок зелений, свіжий,
В нім бузку палахкотінъ.
Від пахучої черемхи
І від лип розлогих тінъ.*

— Ну, ось і літо настало: бузок, бачте, зацвів! — жартували пасажири.

А в Мишка без будь-якого попередження настала зима:

*Зима! Радіючи, в гринджоли
Конячку селянин запряг;
По першопуттю через поле
Вона чвалає, вчувши сніг...**

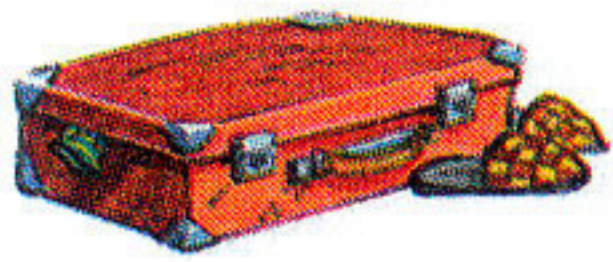
А потім чомусь усе пішло шкере-
берть, і після зими настала враз
осінь:

*Знуджена картина!
Хмари угорі.
Дощик так і ллється,
Мокро у дворі.*

Тут Дружок жалібно заскиглив у
валізі, і Мишко закричав щосили:

*Що ти рано в гості,
Осене, прийшла?
Ще ж бо просить серце
Світла і тепла!*

* Переклав М. Рильський.

Бабуся, яка дрімала навпроти, прокинулася, закивала головою і каже:

— Правильно, дитинко, правильно! Рано осінь до нас прийшла. Ще діткам погуляти хочеться, на сонечку погрітися, а тут осінь! Ти, любенький, гарно віршики читаєш, гарно!

І вона погладила Мишка по голові. Мишко непомітно штовхнув мене під лавкою ногою, щоб я читав далі, а в мене, як на те, усі вірші з голови вилетіли, тільки одна пісня крутилась. Не довго роздумуючи, я гаркнув щосили на зразок віршів:

*Копав, копав криниченьку
У вишневому саду...*

Дядько Федір скривився:

— От лихо! Ще один виконавець знайшовся!

А Оленка надула губки і каже:
— Пхе! Знайшов що читати! Якусь криниченьку.

А я відтарабанив цю пісню двічі поспіль і взявся до іншої:

*Сиджу у закові, в темниці сирій,
Змужнілий в неволі орел молодий...**

— От би тебе засадити кудись, щоб ти не псував людям нервів! — пробурчав дядько Федір.

— Ти не хвилюйся, — казала йому тітка Надія. — Хлопці віршики повторюють, що тут такого!

Одначе дядько Федір все ж таки хвилювався і тер лоба рукою, неначе в нього голова боліла. Я замовк, але тут Мишко допоміг і став виразно читати:

* Переклав Л. Первомайський.

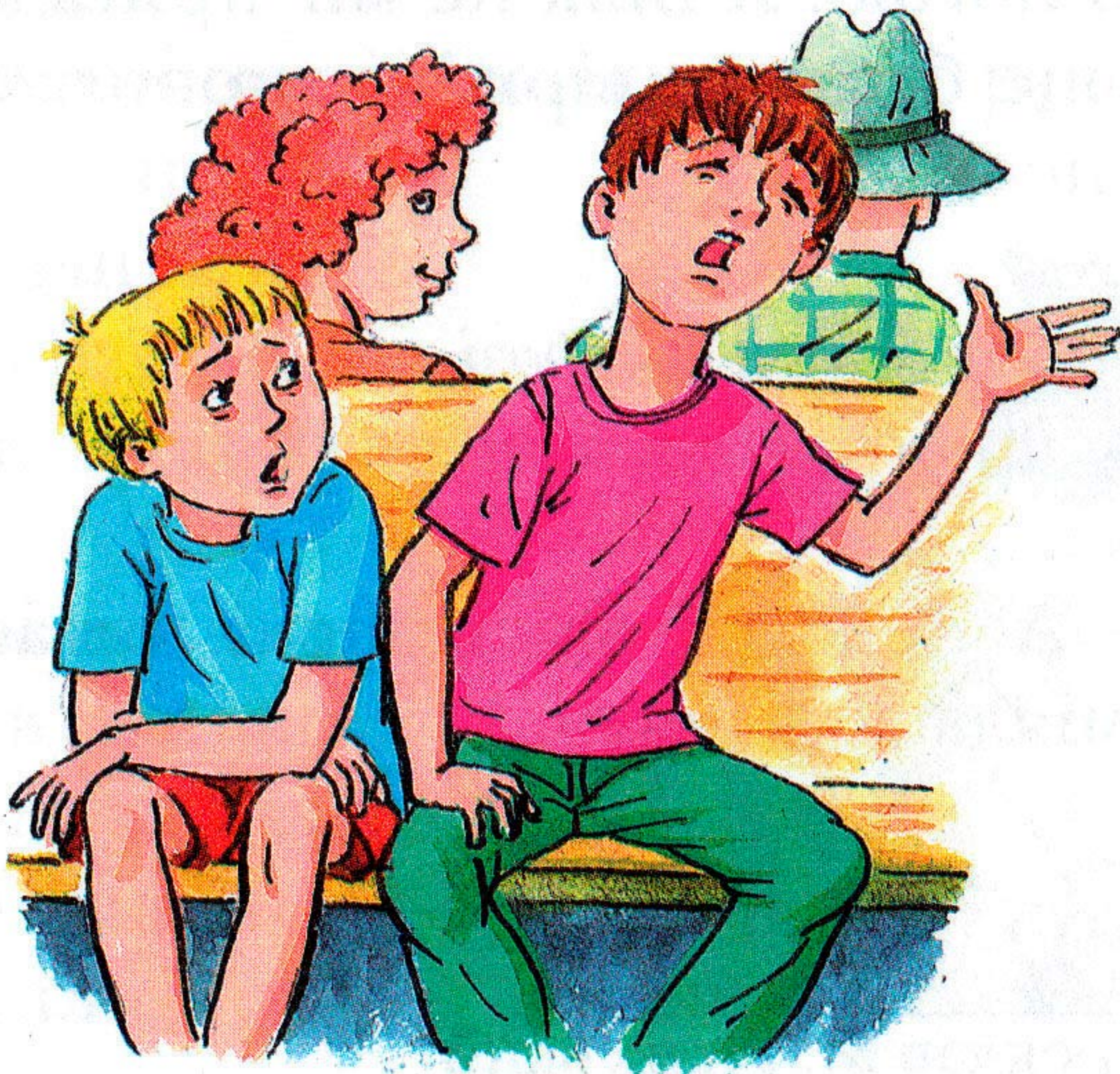
Спокійна українська ніч.

*Прозоре небо, зорі сяють...**

— О! — засміялись у вагоні. — В Україну потрапив! Куди ж іще залетить?

На зупинці увійшли нові пасажери: — Ого, та тут вірші читають! Весело буде їхати.

* Переклали А. Малишко та М. Рильський.

А Мишко вже подорожував Кавказом:

*Кавказ піді мною. Стою в вишині
Німий і самотній
край яру страшного...**

Так він об'їхав мало не весь світ і потрапив навіть на Північ. Там він охрип і знову штовхнув мене під лавкою ногою. Я ніяк не міг пригадати, які ще бувають вірші, і знову взявся до пісні:

*Занедужав я в дорозі,
Та й набрався я біди...*

— А цей усе якісь пісні читає, — засміялась Оленка.

* Переклав М. Рильський.

— А чи я винен, що Мишко усі вірші перечитав? — сказав я і взявся до нової пісні:

*Де ти бродиш, моя доле?
Не докликусь я тебе...*

— Ні, братику, — пробурчав дядько Федір, — якщо так допикатимеш усіх своїми віршами, то не докликешся своєї долі!

Він знову заходився терти рукою лоба, потім узяв з-під лавки валізу і вийшов у тамбур.

Поїзд підходив до міста. Пасажири загомоніли, побрали свої

речі і стовпилися коло виходу. Ми теж схопили валізу та рюкзак і стали пролазити до тамбура. Поїзд зупинився. Ми вилізли з вагона і пішли додому. У валізі було тихо.

— Дивись, — сказав Мишко, — коли не треба, то він мовчить, а коли треба було мовчати, він цілу дорогу скавулів.

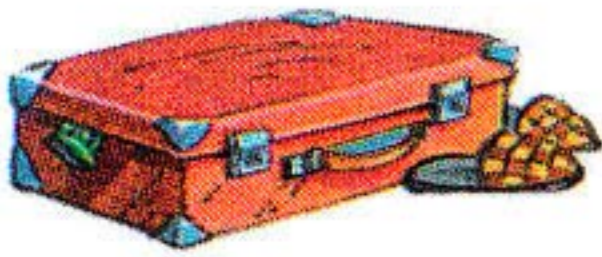
— Треба подивитись, — може, він там задихнувся? — кажу я.

Мишко поставив валізу на землю, відкрив її... і ми остовпіли: Дружка у валізі не було! Замість нього лежали якісь книжки, зошити, рушник, мило, окуляри в роговій оправі, в'язальні спиці.

— Що це? — каже Мишко. — Куди ж Дружок подівся?

Тут я зрозумів, у чому річ.

— Стій! — кажу. — Та це ж не наша валіза!

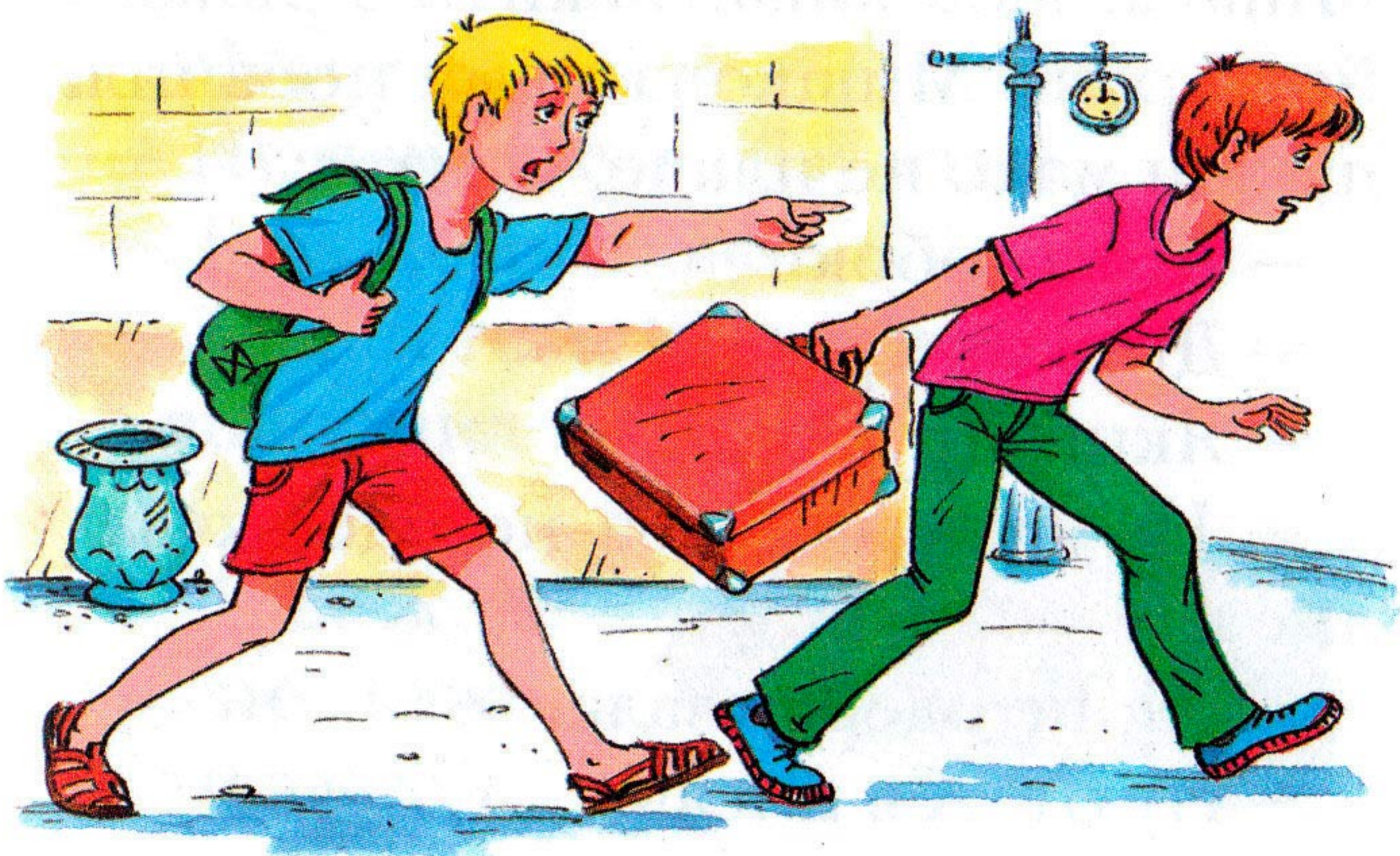

Мишко подивився і каже:

— Правда! В нашій валізі були дірки просвердлені, і потім, наша була коричнева, а ця руда якась. Ох я і роззява! Схопив чужу валізу!

— Біжімо мерщій назад, може, наша валіза так і стоїть під лавкою, — сказав я.

Прибігли ми на вокзал. Поїзд ще не відійшов. Та ми забули, в якому вагоні їхали. Побігли по всіх вагонах

і давай заглядати під лавки. Обшукали весь поїзд. Я кажу:

— Напевне, його забрав хтось.

— Давай ще раз пройдемо по вагонах, — каже Мишко.

Ми ще раз обшукали всі вагони. Нічого не знайшли. Стоїмо з чужою валізою і не знаємо, що робити. Тут прийшов провідник і прогнав нас.

— Нічого, — каже, — по вагонах шастати!

Пішли ми додому. Я зайшов до Мишка, щоб вивантажити з рюкзака його речі. Мишкова мама побачила, що він мало не плаче, і питає:

— Що з тобою?

— Дружок пропав!

— Який Дружок?

— Ну, цуценя. Хіба не одержувала листа?

— Ні, не одержувала.

— Ну от! А я писав.

Мишко став розповідати, який гарний був Дружок, як ми його везли і як він загубився. Наприкінці Мишко заплакав, а я пішов додому й не знаю, що було далі.

* * *

Наступного дня Мишко приходить до мене й каже:

— Знаєш, тепер виходить — я злодій!

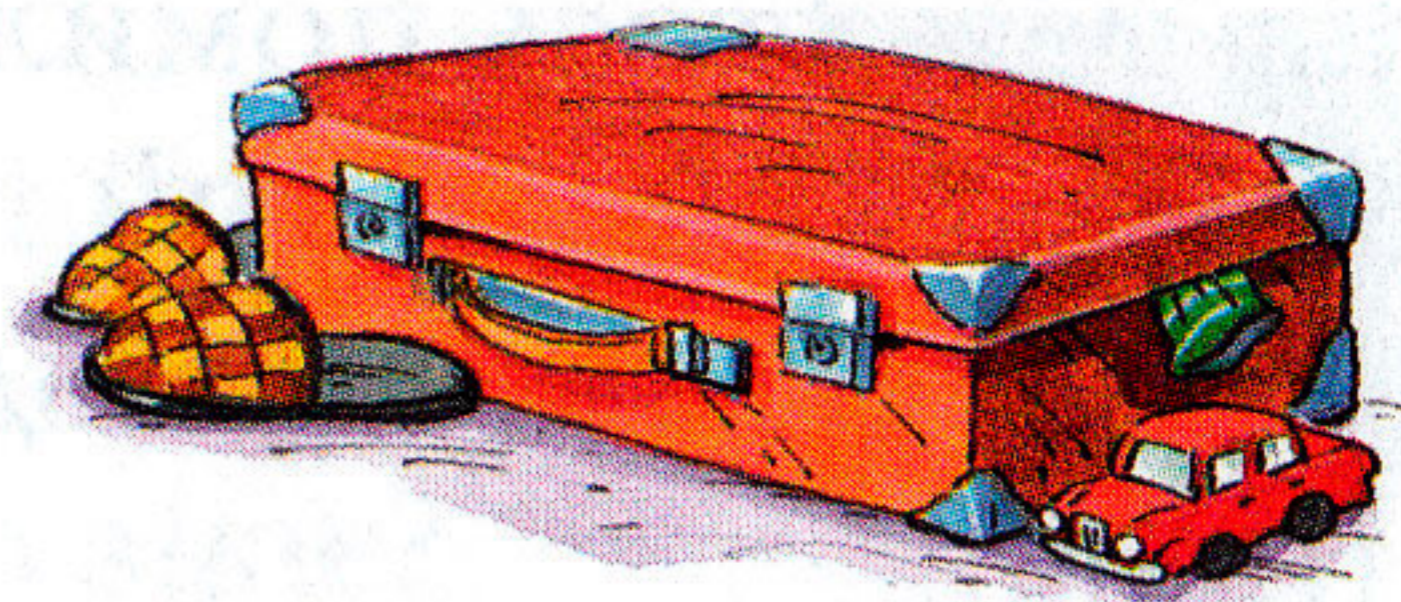
— Чому?

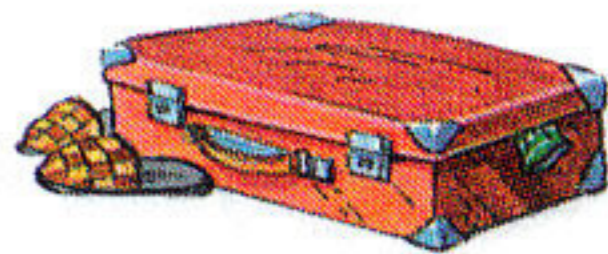
— Ну, я ж чужу валізу взяв.

— Ти ж помилково.

— Злодій теж може сказати, що він помилково.

— Тобі ж ніхто не каже, що ти злодій.

— Не каже, а все-таки совісно. Може, тій людині ця валіза потрібна. Я повинен повернути.

— Та як же ти знайдеш цю людину?

— А я напишу записки, що знайшов валізу, і розклею по всьому місту. Господар побачить записку і прийде по свою валізу.

— Правильно! — кажу я.

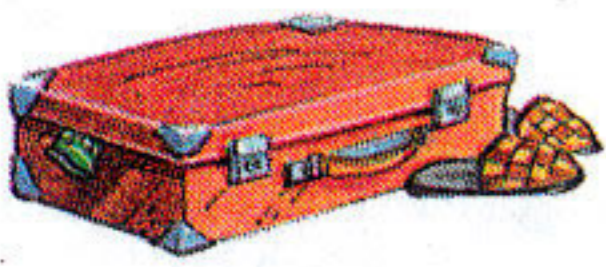
— Давай записки писати.

Накраяли ми паперу й стали писати: «Ми знайшли валізу у вагоні. Одержати в Мишка Козлова. Піщана вулиця, № 8, кв. 3».

Написали десь із двадцять таких записок. Я кажу:

— Напишімо ще записки, щоб нам повернули Дружка. Може, нашу валізу теж хтось помилково взяв.

— Напевне, її той громадянин узяв, який з нами у поїзді їхав, — сказав Мишко.

Накраяли ми ще паперу й ну писати:

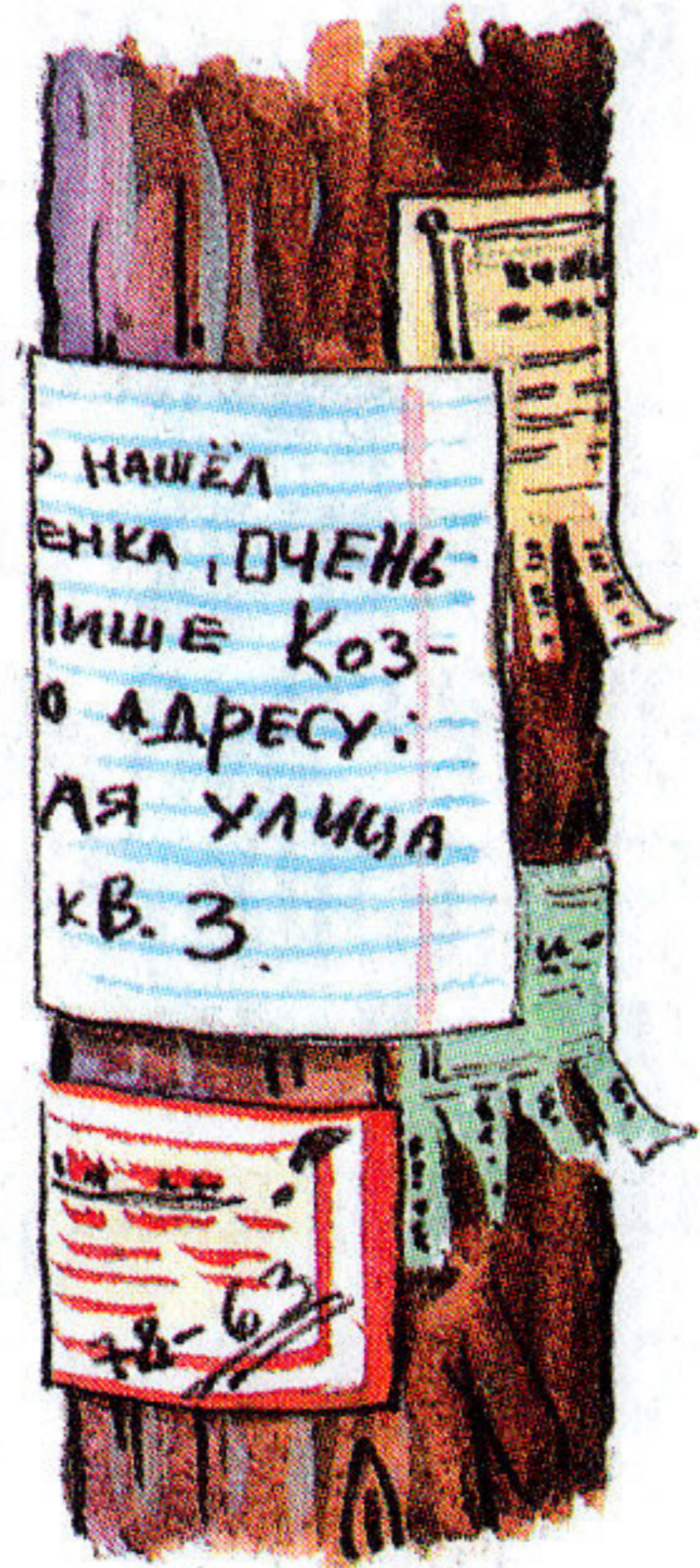
«Хто знайшов у валізі цуценя, дуже просимо повернути Козлову Мишку або написати на адресу: Піщана вулиця, № 8, кв. 3».

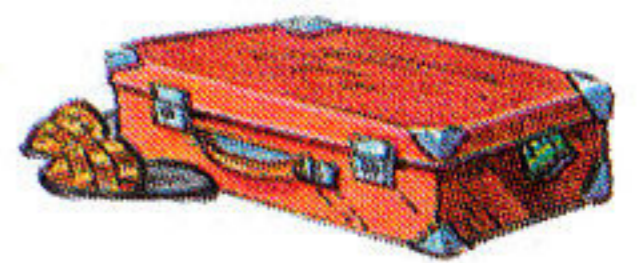
Написали і цих записок десь із двадцять і пішли їх по місту розклеювати. Клеїли на розі кожної вулиці, на ліхтарних стовпах... Тільки записок виявилось мало. Ми повернулися додому і стали ще записки писати. Писали, писали — аж ось дзвінок. Мишко побіг відчиняти. Увійшла незнайома тітонька.

— Вам кого? — запитує Мишко.

— Мишка Козлова.

Мишко здивувався: звідки вона його знає?

— А навіщо?

— Я, — каже, — валізу загубила.

— А! — зрадів Мишко. — Ходіть сюди. Ось вона, ваша валіза.

Тітонька подивилася і каже:

— Це не моя.

— Як — не ваша? — здивувався Мишко.

— Моя була більша, чорна, а ця руда.

— Ну, тоді вашої у нас нема, — каже Мишко. — Ми іншої не знаходили. От коли знайдемо, тоді будь ласка.

Тітонька засміялася й каже:

— Ви неправильно робите, хлопці. Валізу треба сховати і нікому не показувати, а якщо прийдуть по неї, то ви спершу запитайте, яка була валіза і що в ній лежало. Коли вам дадуть правильну відповідь, тоді повертайте валізу. А так вам хтось скаже:

«Моя валіза» і забере, а це й не його зовсім. Усякі люди бувають!

— Правильно! — каже Мишко. — А ми й не подумали!

Тітонька пішла.

— От бачиш, — каже Мишко, — відразу подіяло! Не встигли ми записки наклеїти, а люди вже приходять. Нічого, може, й Дружок знайдеться!

Ми сховали валізу під ліжко, але в цей день до нас більше ніхто не прийшов. Зате наступного дня у нас перебувало чимало людей. Ми з Мишком навіть дивувались, як багато людей гублять свої валізи й усякі інші речі. Один громадянин забув валізу у трамваї і теж прийшов до нас, інший забув в автобусі скриньку з цвяхами, у третього торік пропала скриня — усі йшли до нас, неначе тут

бюро знахідок. З кожним днем приходило чимраз більше людей.

— Дивуюся! — казав Мишко. — Приходять лише ті, у кого пропала валіза чи хоч би скриня, а ті, котрі знайшли валізу, спокійнісінько сидять удома.

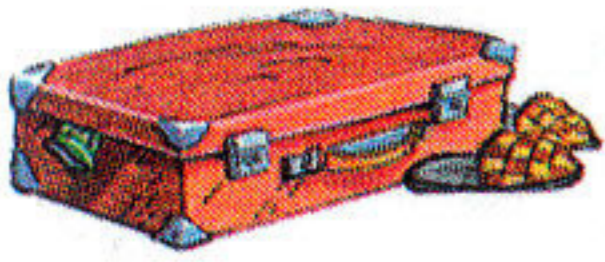
— А чого їм непокоїтися? Хто загубив, той шукає, а хто знайшов, чого йому ще ходити?

— Могли б хоч листа написати, — каже Мишко, — ми б самі прийшли.

* * *

Якось ми з Мишком сиділи вдома. Аж тут хтось постукав у двері. Мишко побіг відчиняти. З'ясувалось, листоноша. Мишко радісний вбіг до кімнати з листом у руках.

— Може, це про нашого Дружка! — сказав він і заходився розбирати на

конверті адресу, написану нерозбірливими закарлюками.

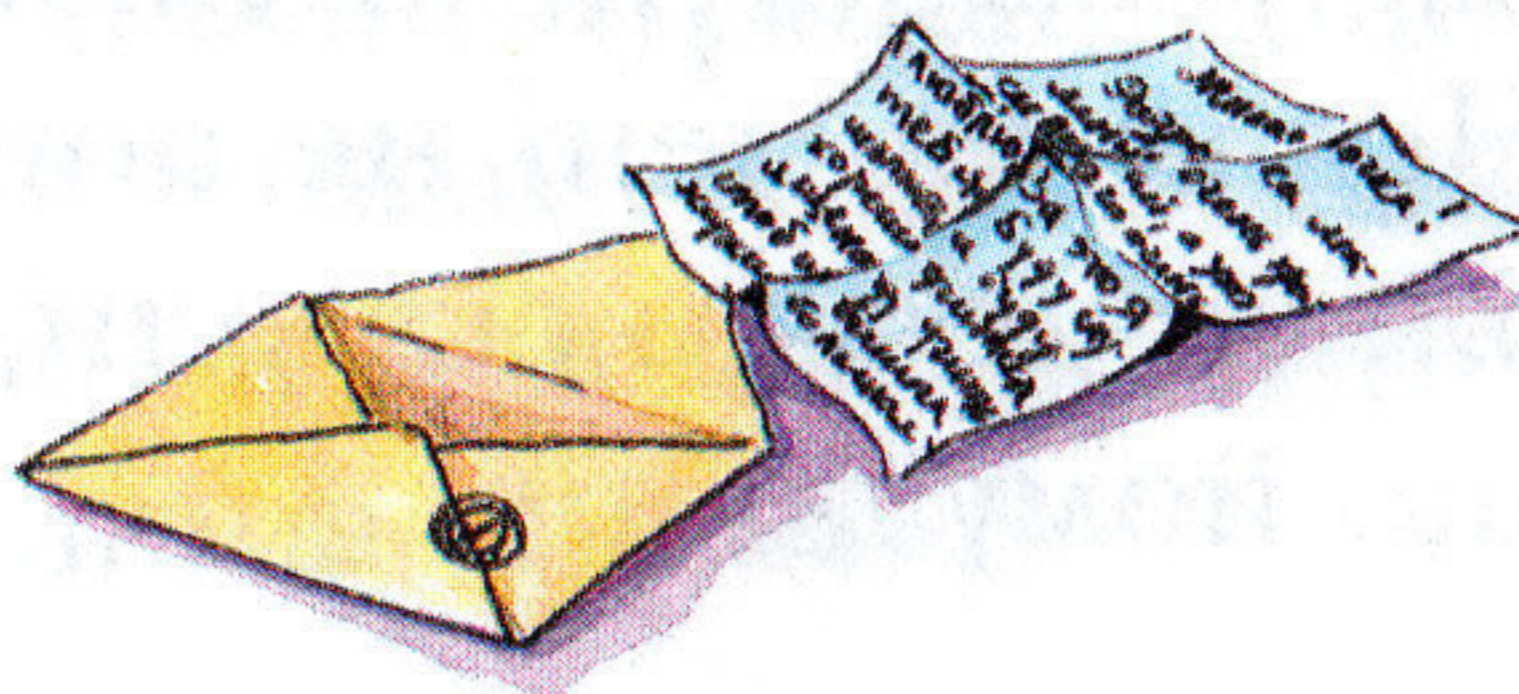
Увесь конверт було поцятковано штемпелями та наклейками з написами.

— Це не нам лист, — сказав нарешті Мишко. — Це мамі. Якась занадто грамотна людина писала. В одному слові дві помилки зробила: замість «Піщана» вулиця написала «Пічна». Певно, лист довго містом ходив, поки куди треба дійшов... Мамо! — загукав Мишко. — Тобі лист від якогось грамотія!

— Що це за грамотій?

— А ось почитай листа.

Мама розірвала конверт і стала читати напівголосно.

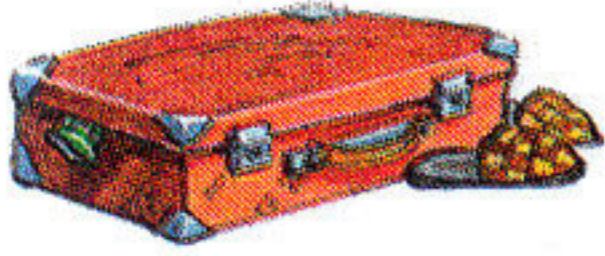
«Люба матусю! Дозволь мені тримати цуценятко маленьке. Воно дуже гарне, все руде, а вухо чорне, і я його дуже люблю...» Що це? — каже мама. — Це ж ти писав!

Я засміявся і подивився на Мишка. А він почервонів як варений рак і втік.

* * *

Ми з Мишком утратили надію відшукати Дружка, але Мишко часто згадував про нього:

— Де він тепер? Який у нього господар? Може, він лиха людина і кривдить Дружка? А може, Дружок так і залишився у валізі й загинув там з голоду? Нехай би мені не повернули його, а тільки хоч би сказали, що він живий і що йому добре!

Скоро канікули закінчились, і настав час іти до школи. Ми були раді, бо дуже любили вчитись і вже скучили за школою. Цього дня ми встали рано-рано, одяглись у все нове й чисте. Я пішов до Мишка, щоб розбудити його, й зустрівся з ним на сходах. Він якраз ішов до мене, щоб розбудити мене.

Ми думали, що в цьому році нас навчатиме Віра Олександрівна, яка навчала нас торік, але з'ясувалося, що в нас тепер буде зовсім нова вчителька, Надія Вікторівна, бо Віра Олександрівна перейшла до іншої школи. Надія Вікторівна дала нам розклад уроків, сказала, які будуть потрібні підручники, і стала викликати нас усіх за журналом, щоб познайомитися з нами. А потім запитала:

— Діти, ви вивчали минулого року вірш Пушкіна «Зима»?

— Вивчали! — загули всі хором.

— Хто пам'ятає цей вірш?

Усі мовчали. Я шепочу Мишкові:

— Ти ж пам'ятаєш?

— Пам'ятаю.

— То піднімай руку!

Мишко підніс руку.

— Ну, виходь на середину й читай, — сказала вчителька.

Мишко підійшов до столу й почав виразно читати:

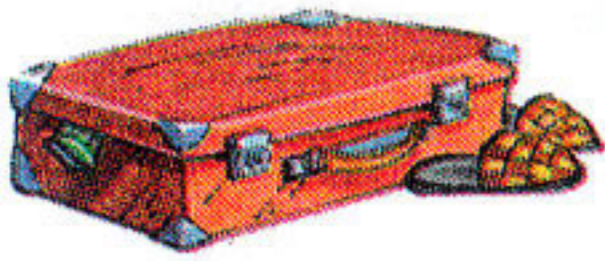
Зима!.. Радіючи, в гринджоли

Конячку селянин запряг;

По першопуттю через поле

Вона чвалає, вчувши сніг...

Він читав усе далі й далі, а вчителька спершу дивилась на нього пильно, потім наморщила лоба, ніби пригадала щось, тоді несподівано простягла до Мишка руку й каже:

— Стривай, стривай! Я пригадала: адже ти той хлопчик, який їхав у поїзді і всю дорогу читав вірші? Правда? Мишко засоромився і каже:

— Правда.

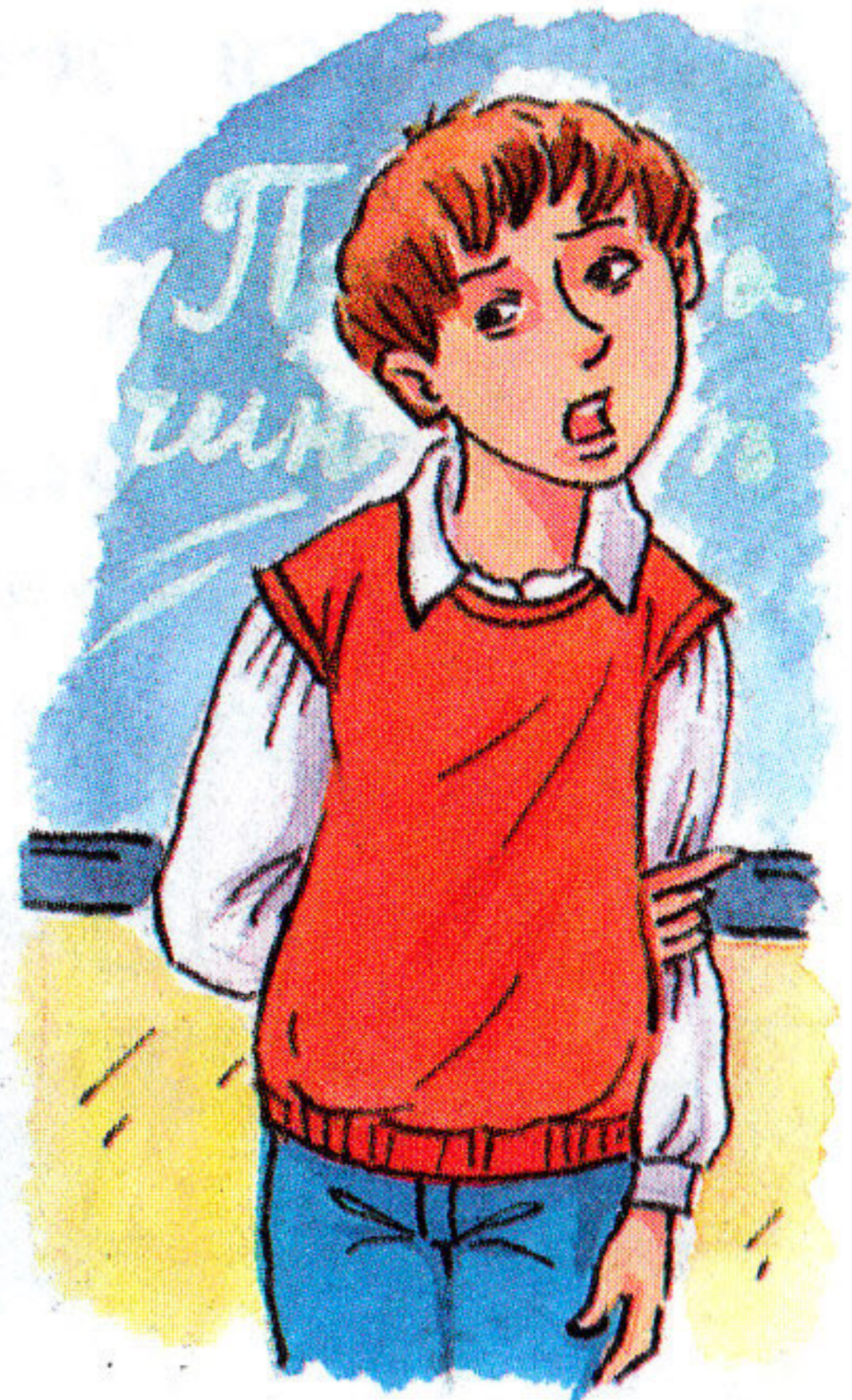
— Ну, сідай, а після уроків зайдеш до мене в учительську.

— А вірші не треба кінчати? — запитав Мишко.

— Не треба. Я й так бачу, що ти знаєш.

Мишко сів і ну штовхати мене під партою ногою:

— Це вона! Та тітонька, яка з нами у поїзді їхала. Ще з нею було дівчисько Оленка й дядечко, який сердився. Дядько Федір, пам'ятаєш?

— Пам'ятаю, — кажу. — Я її теж упізнав, тільки-но ти вірші почав читати.

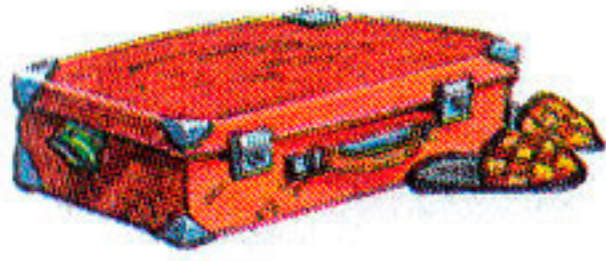
— Ну, що тепер буде? — непокоївся Мишко. — Навіщо вона мене в учительську викликала? Напевне, перепаде нам за те, що ми тоді галасували в поїзді!

Ми з Мишком так хвилювалися, що навіть не помітили, як заняття закінчились. Останніми вийшли з класу, і Мишко пішов в учительську. Я зостався чекати його в коридорі.

Нарешті він звідти вийшов.

— Ну, що тобі вчителька сказала? — питаю я.

— Виявляється, ми їй валізу узяли, тобто не її, а того дядечка. Та це однаково. Вона запитала, чи не взяли ми помилково чужу валізу. Я сказав, що взяли. Вона почала розпитувати, що в цій валізі було, і взнала, що це їхня валіза. Вона звеліла сьогодні ж принести їй валізу і дала адресу.

Мишко показав мені папірця, на якому була записана адреса. Ми швидше пішли додому, взяли валізу і подалися за адресою.

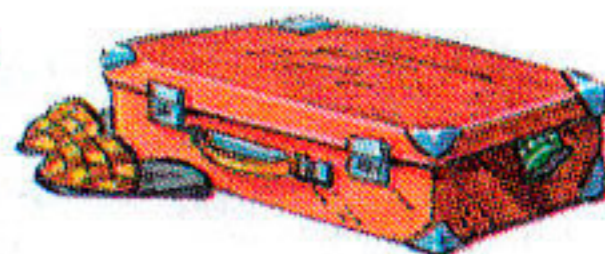
Нам відчинила двері Оленка, яку ми бачили в поїзді.

— Вам кого? — запитала вона.

А ми забули, як звати вчительку.

— Стривайте, — каже Мишко. — Ось тут па папірці записано... Надію Вікторівну.

Оленка каже:

— Ви, певно, валізу принесли?

— Принесли.

— Ну, заходьте.

Вона провела нас до кімнати і загукала:

— Тітонько Надю! Дядечко Федю! Хлопчики валізу принесли!

Надія Вікторівна й дядько Федір зайшли до кімнати. Дядько Федір відкрив валізу, побачив свої окуляри й одразу начепив їх на носа.

— Ось вони, мої любі старенькі окуляри! — зрадів він. — Як добре, що вони знайшлися! А то я до нових окулярів ніяк не можу звикнути.

Мишко каже:

— Ми нічого не чіпали. Все чекали, коли господар знайдеться. Ми навіть скрізь оголошення наклеїли, що знайшли валізу.

— Ну от! — сказав дядько Федір. — А я ніколи не читаю об'яв на стінах. Ну, нічого, наступного разу буду розумніший — завжди читатиму.

Оленка кудись пішла, а тоді повернулася до кімнати, а за нею бігло цуценя. Воно було все руде, тільки одне вухо мало чорне.

— Глянь! — прошепотів Мишко.

Цуценя насторожилося, трохи підняло своє вухо й подивилося на нас.

— Дружок! — закричали ми.

Дружок заскавулів од радості, кинувся до нас, стрибає, гавкає. Мишко схопив його на руки:

— Дружок! Вірний мій пес! Значить, ти не забув нас?

Дружок лизав йому щоки, а Мишко цілував його просто в мордочку. Оленка сміялася, плескала в долоні й кричала:

— Ми його у валізі з поїзда принесли! Ми помилково вашу валізу узяли. Це все дядечко Федір винен!

— Так, — сказав дядько Федір, — це моя провина. Я перший узяв вашу валізу, а тоді вже ви мою взяли.

Вони віддали нам валізу, в якій Дружок їхав у поїзді. Оленка, певно, дуже не хотіла розлучатися з Дружком. На очах у неї навіть сльози були. Мишко сказав, що наступного року в Діанки знов будуть цуценятка, тоді ми виберемо найкрасивіше і приведемо їй.

— Неодмінно привезіть, — сказала Оленка.

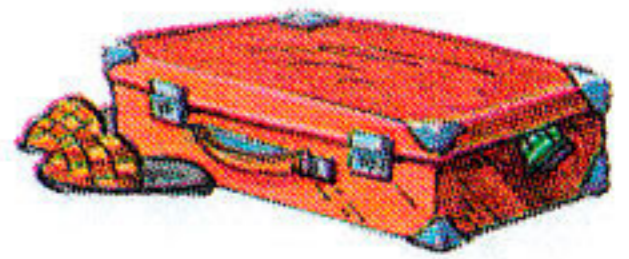
Ми попрощались і вийшли на вулицю. Дружок сидів на руках у Мишка, крутив на всі боки головою, і очі в нього були такі, ніби він з усього дивувався. Напевне, Оленка весь час тримала його вдома й нічого йому не показувала.

Коли ми підійшли до будинку, у нас на ганку сиділи дві тітки й дядько. Вони, виявляється, нас чекали.

— Ви, напевне, по валізу прийшли? — запитали ми їх.

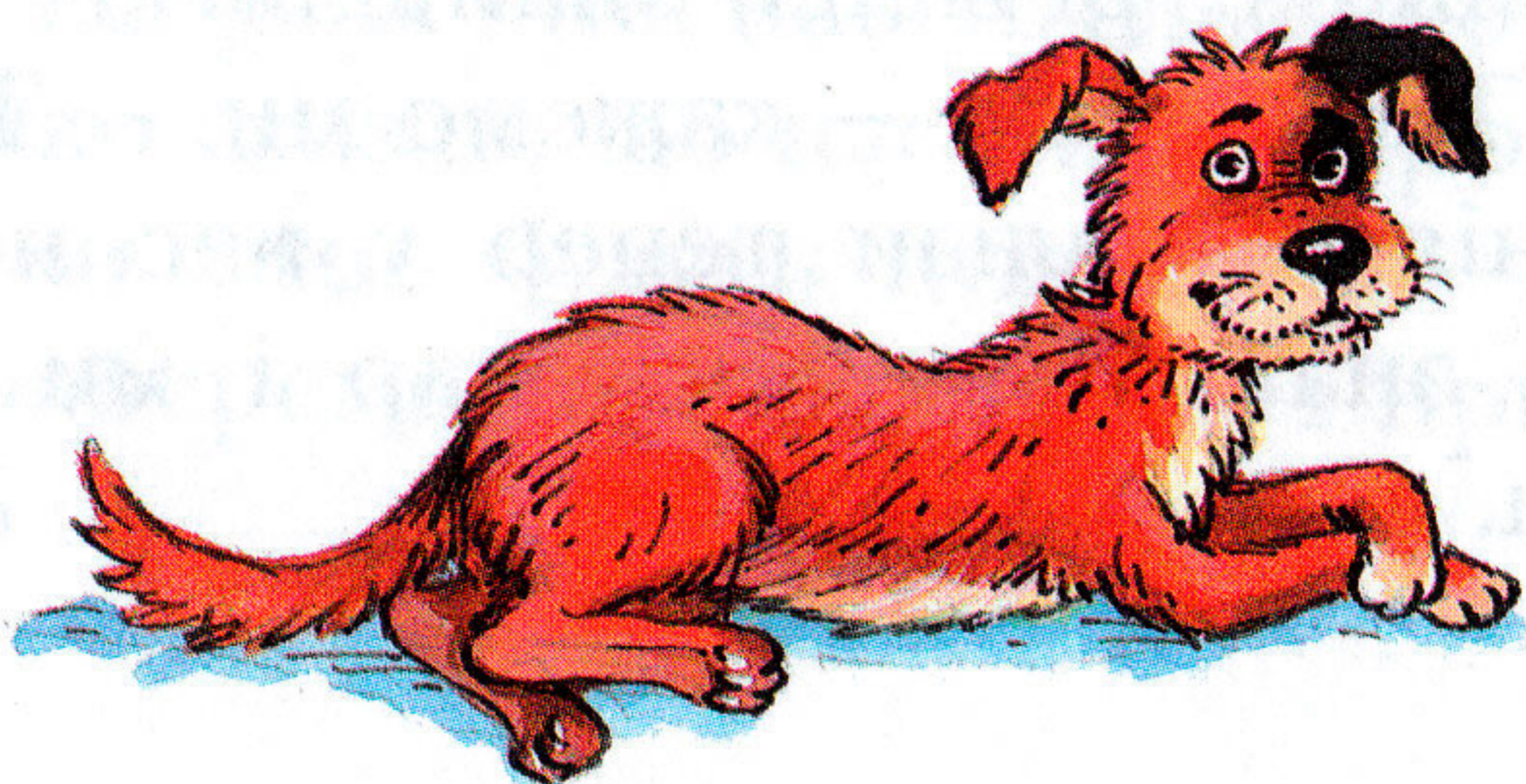
Так, — сказали вони. — Це ви ті хлопці, котрі валізу знайшли?

— Так, це ми, — кажемо ми. — Тільки ніякої валізи тепер у нас нема. Вже знайшовся господар і ми віддали.

— То ви б познімали свої записки, а то тільки людей бентежите. Доводиться через вас даремне час гаяти!

Вони побуркотіли і розійшлись. А ми з Мишком того ж дня обійшли всі місця, де наклеїли записки, і обідрали їх.

ГОРОДНИКИ

Через день після того, як ми приїхали до піонертабору, наш вожатий Вітя сказав, що в нас буде свій город. Ми зібрались і стали вирішувати, як оброблятимемо землю і що садитимемо. Ухвалили поділити землю на ділянки і щоб на кожній ділянці

бригада з двох осіб працювала. Відразу буде видно, хто попереду, а хто відстає. Тим, хто відставатиме, ухвалили допомагати, щоб уся земля була добре оброблена й дала високий урожай.

Ми з Мишком попросили записати нас до однієї бригади. Ми ще в місті домовилися, що працюватимемо разом і рибу ловитимемо разом. Усе в нас було спільне: і заступи, й вудки.

— Хлопці, — сказав Вадик Зайцев, — я пропоную виготовити червоний прапор і на ньому написати: «Найкращому городникові». Хто перший скопає ділянку, в того на ділянці поставимо прапор.

— Правильно, — погодилися хлопці. — А тоді будемо за цей прапор боротися. Хто краще посадить, до того перейде на ділянку прапор. Потім прапор передаватимемо за прополю-

вання. А в кого виявиться найбільший урожай, тому подаруємо восени цей прапор, і хай він везе його з собою до міста.

Ми з Мишком поклали собі боротися за червоний прапор.

— Як візьмемо його з самого початку, то до кінця не випустимо і додому повеземо, — казав Мишко.

Наш город був недалеко від річки. Ми виміряли землю рулеткою, намітили ділянки і забили кілочки з номерами. Нам з Мишком дісталася дванадцята ділянка. Мишко тут-таки зчинив галас, що нам дали найгіршу ділянку.

— Та чим вона погана? — запитує Вітя.

— Дірка отут у землі!

— Ну що це за дірка! — засміявся Вітя. — Коняка копитом продавала.

— І пень он стирчить, — каже Мишко.

— І на інших ділянках є пні, подивись.

Та Мишко вже нікуди не хотів дивитись і кричав:

— Його ж із землі викорчувати треба!

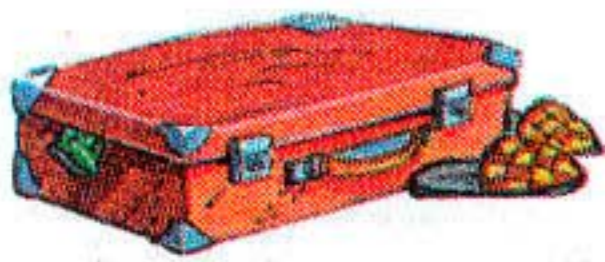
— Що ж, викорчуєте. Самі не подужаєте, хлопці допоможуть.

— Уже коли візьмемося — подужаємо, — образився Мишко. — Ще й хлопцям допоможемо, на буксир кого треба візьмемо.

— От і добре, — каже Вітя.

Усі хлопці почали копати землю. І ми з Мишком почали копати. Мишко раз по раз бігав дивитися, скільки інші хлопці накопали. Я кажу йому:

— Ти не бігай, працюй, а то ми менше від усіх накопаємо.

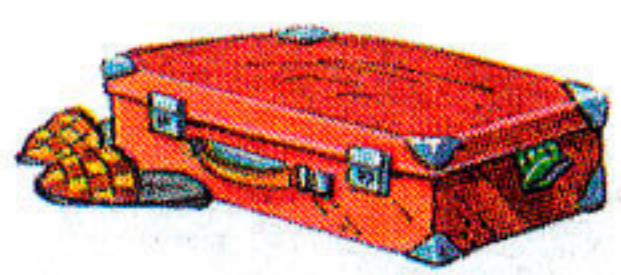
— Нічого, — каже, — я ще візьмуся як слід.

І став братися. Візьметься, візьметься і знову побіжить кудись.

Цього дня ми мало працювали. Незабаром вожатий Вітя покликав усіх обідати. По обіді ми з Мишком ухопили заступи й знову хотіли на город бігти, але Вітя не дозволив. Він сказав:

— Працюватимемо тільки до обіду. По обіді — відпочиватимемо, а то в

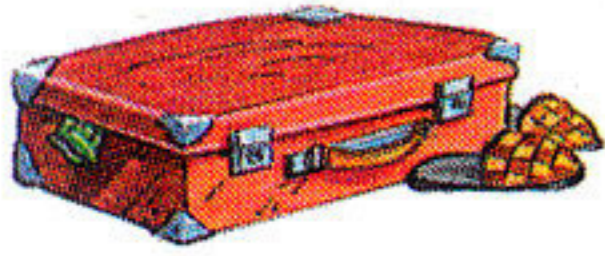

нас знайдуться такі хлопці, які першого ж дня перетрудаються і потім не зможуть працювати.

Наступного ранку ми раніше від усіх примчали на город і стали копати. Потім Мишко випросив у Віті рулетку й заходився землею міряти, скільки в нас на ділянці скопано і скільки залишилося. Покопає трохи і знову міряє. І все йому здається мало.

Я кажу:

— Звичайно, буде мало, якщо я сам копаю, а ти тільки міряєш!

Він кинув рулетку і заходився копати. Тільки недовго копав. Корінь йому в землі попався, то він цей корінь почав із землі виривати. Виривав його, виривав, усю ділянку розрив. Навіть на сусідню ділянку заліз і там витягає цей корінь.

— Та кинь ти його, — кажу. — Чого ти до нього причепився?

— Я, — каже, — думав, що він короткий, а він он який довгий, наче удав.

— Ну й годі з ним вовтузитись!

— Але ж повинен він десь кінчитися!

А тобі ніби не байдуже?

Ні, — каже, — я така людина: коли до чогось узявся, то обов'язково до кінця зроблю.

І знову схопився руками за кореня. Тоді я розсердився, підійшов і підрубав цей корінь заступом. А Мишко корінь рулеткою виміряв

— Ого! Шість з половиною метрів! А коли б ти не відрубав, то він, може, метрів зо двадцять мав би!

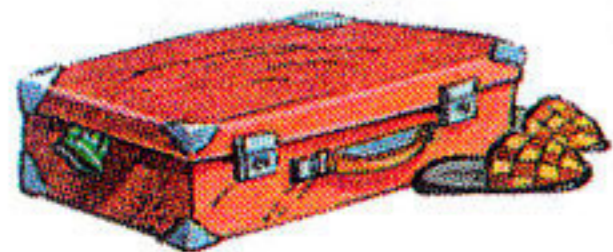
Я кажу:

— Коли б я знав, що ти так працюватимеш, то з тобою не зв'язувався б.

А він:

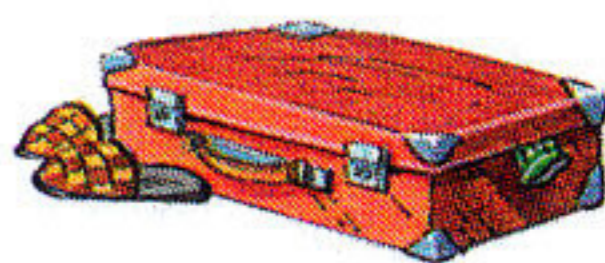
— Можеш окремо. Я ж тебе не силую.

— Як же тепер окремо, коли в нас стільки накопано! Ось не здобудемо через тебе червоного прапора.

— Чому не здобудемо? Ти подивися, скільки в Іванка Ложкіна та в Семенка Боброва. Ще менше, ніж у нас.

Він побіг на ділянку Іванка та Семенка і став з них сміятися:

— Ех ви! Доведеться вас на буксир брати.

А вони його проганяють:

— Гляди, коли б тебе не взяли! Я кажу:

— Дивак ти! З інших смієшся, а сам скільки зробив? І чого я тільки з тобою зв'язався!

— Нічого, — каже, — я одну штуковину придумав. Завтра прапор буде на нашій ділянці!

— Збожеволів! — кажу. — Тут на два дні роботи, а з тобою й чотири прововтузишся.

— От побачиш, я потім тобі розповім.

— Ти ліпше працюй. Земля сама не скопається.

Він узяв заступ, але тут Вітя сказав, щоб усі йшли обідати. Ну Мишко заступ на плече і помчав поперед усіх до табору.

По обіді Вітя став червоний прапор виготовляти, а ми всі йому допомагали: хто палицю стругав, хто тканину підшивав, хто розчиняв фарби. Прапор вийшов гарний. Палицю пофарбували золотою фарбою, а на червоній тканині Вітя написав срібними літерами: «Найкращому городникові».

Мишко сказав:

— Нумо ще опудало зробимо, щоб ворони город не видзьобували.

Ця вигадка всім дуже сподобалась. Узяли ми жердину і до неї навхрест палицю прив'язали, роздобули ста-

рий мішок і пошили з нього сорочку. Потім натягнули цю сорочку на жердину, а зверху глиняний горщик наділи. На горщику Мишко намалював вуглиною ніс, рот, очі. Страхітлива пика вийшла! Поставили це опудало посеред подвір'я. Всі дивилися на нього і сміялися. Мишко відвів мене вбік і каже:

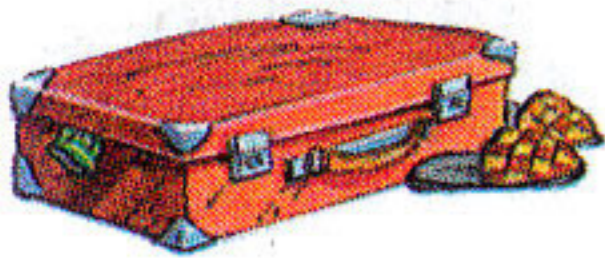
— Ось що я придумав: нумо, коли всі полягають спати, втечемо на город і скопаємо свою ділянку. Залишимо на ранок маленький клаптик, завтра скопаємо й здобудемо прапор.

Я кажу:

— Якби ж ти працював! А то з усякими дурницями морочишся.

— Я добре працюватиму, ось побачиш!

— Ну гаразд, тільки якщо ти знову візьмешся за старе, кину й піду собі.

Увечері всі полягали спати. І ми з Мишком лягли, тільки для виду. Я вже почав дрімати. Аж ось мене Мишко штурхає в бік.

— Уставай! А то не бачити нам прапора, як своїх вух!

Підвівся я. Ми вийшли так, щоб ніхто нас не бачив. Узяли заступи і

пішли на город. Місяць світив, і все було видно. Прийшли на город.

— Ось наша ділянка, — каже Мишко. — Бачиш, і пень стирчить.

Стали ми копати. Цього разу Мишко добре працював і ми багато скопали. Дійшли до пня і вирішили його викорчувати. Обкопали з усіх боків і стали із землі витягувати. Тягли, тягли, а він не лізе. Довелось обрубати коріння заступом. Утомилися, як коні! Одначе витягнули. Землю зарівняли, а пень Мишко на сусідню ділянку кинув.

Я кажу:

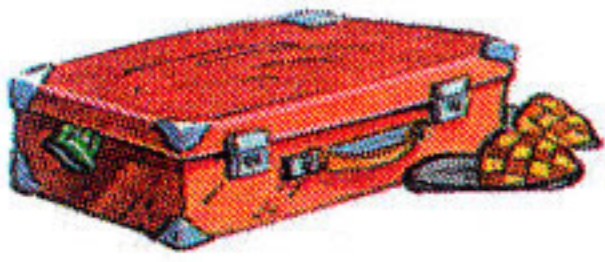
— Це ти недобре вчинив!

— А куди його подіти?

— Не можна на чужу ділянку!

— Ну давай його в річку кинемо!

Узяли ми пень і потягли до річки. А він важкий! Насилу дотягли —

і шубовсть у воду! Він поплив річкою, ніби спрут чи восьминіг якийсь. Ми подивилися йому вслід і пішли додому.

Більше вже не могли працювати. Втомилися дуже. Та нам зовсім невеличкий клаптик лишилося скопати.

Уранці прокинулись ми пізніше від усіх. Усе тіло в нас болить: руки болять, ноги болять, спина болить.

— Що це? — запитує Мишко.

— Перетрудилися, — кажу, — занадто багато працювали.

Підвелися ми, розім'ялися трохи. За сніданком Мишко завівся перед хлопцями хвалитися, що червоний прапор нам дістанеться.

Після сніданку всі помчали на город, а ми з Мишком пішли не поспішаючи. Куди нам поспішати!

Прийшли на город. Усі, як кроти, риють, а ми ходимо та посміхаємося.

— Не бачити вам прапора, — кажемо, — як своїх вух!

Хлопці відповідають:

— Ви б працювали! Тільки іншим заважаєте.

Тут Мишко каже:

— А це ось чия ділянка? Зовсім мало скопано. І господарів немає. Напевне, досі задають хропака?

Я подивився:

— Номер дванадцятий. Та це ж наша ділянка!

— Не може бути,— каже Мишко. — Ми більше скопали.

— Мені,— кажу,— теж здавалося, що більше.

— Може, умисне хтось номери перемінив?

— Ні, все правильно. Ось одинадцятий, а там тринадцятий. Дивимось, і пень стирчить. Ми розгубилися навіть.

— Послухай,— кажу я. — Якщо це наша ділянка, то звідки ж пень узявся? Адже ми його вже викорчували!

— Правда,— каже Мишко. — Не міг же за ніч новий пень вирости. Аж ось чуємо, Іванко Ложкін на своїй ділянці кричить:

— Хлопці, гляньте, яке диво! У нас тут учора пень був, а сьогодні нема. Куди він подівся?

Усі побігли на те диво поглянути. Підійшли й ми з Мишком.

«Що таке! — думаємо.— Вчора у них і до половини не було скопано, а сьогодні зовсім невеликий клаптик лишився».

— Мишко,— кажу я,— та це ж ми вночі помилково на їхній ділянці працювали і пень їм викорчували!

— Та ти що!

— Правда!

— Які ж ми віслюки! — каже Мишко.— Що ж нам тепер робити? За правилом, вони повинні нам свою ділянку віддати, а собі хай беруть нашу. Ми що, задарма у них працювали?

— Мовчи! — кажу. — Хочеш, щоб із нас увесь табір сміявся?

— Що ж робити?

— Копати, — кажу, — от що!

Вхопили ми заступи. Та де там: руки болять, ноги болять, спина не розгинається.

Невдовзі Іванко Ложкін та Семенко Бобров на своїй ділянці роботу закінчили. Вітя привітав їх і віддав їм червоний прапор.

Вони поставили його посеред ділянки. Усі зібрались

довкола і в долоні заплескали. Мишко каже:

— Це неправильно!

— Чому неправильно? — запитує Вітя.

— Тому й неправильно, що за них хтось пень викорчував. Вони самі сказали.

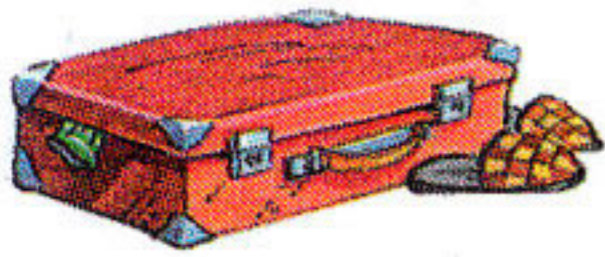
— А ми винні? — каже Іванко. — Може, його хтось собі на дрова викорчував. Хіба ми заборонятимемо?

— А може, його хтось помилково замість свого викорчував, — відповів Мишко.

— Тоді б він тут був, а його ніде нема, — сказав Іванко. — А може, вони його в річку вкинули, — каже Мишко.

— Ну чого ти причепився: «може» та «може»!

— Може, вам і ділянку хтось уночі скопав, — не вгамовувався Мишко.

Я його штовхаю, щоб він не обмовився.

Іванко каже:

— Все може бути. Ми землі не міряли.

Пішли ми на свою ділянку і стали копати. А Іванко та Семенко поставали поруч і хихикають.

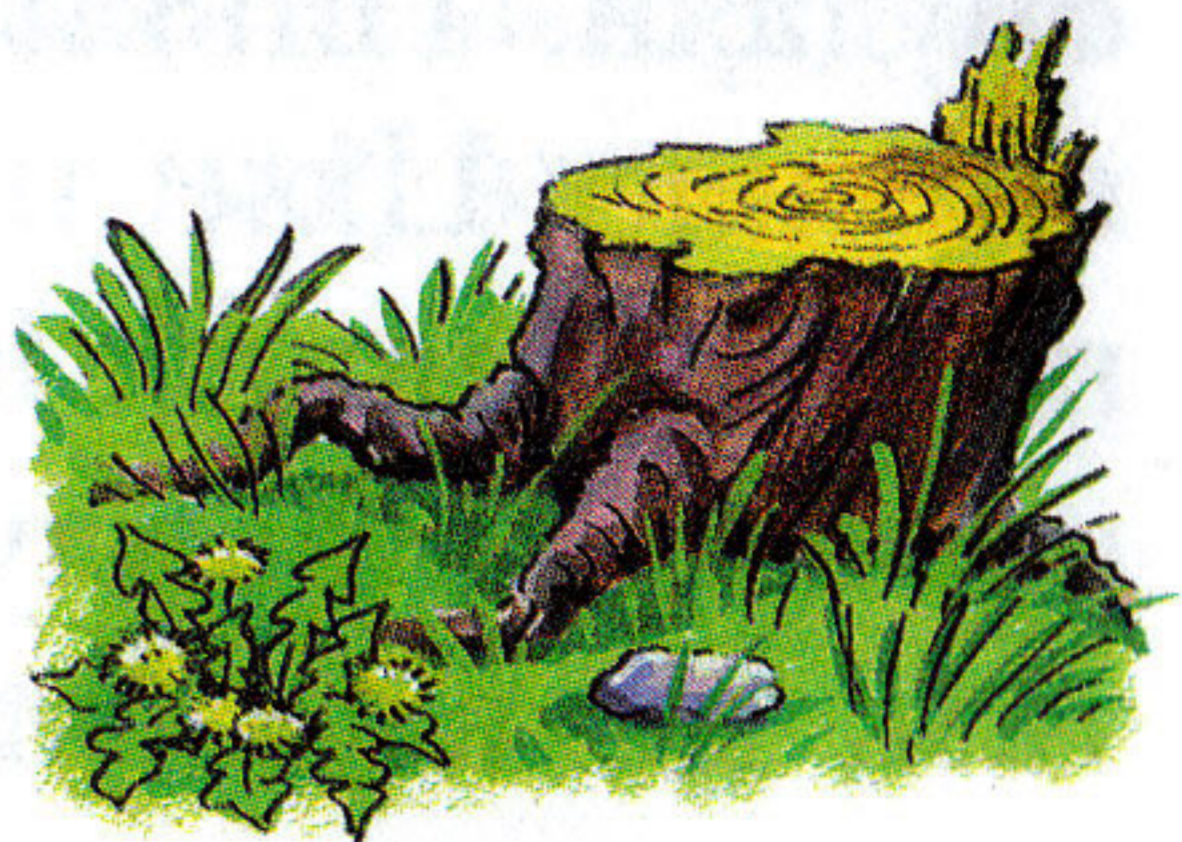
— Оце працюють! — каже Семенко.— Ніби уві сні клоччя жують.

— Треба їх на буксир брати,— сказав Іванко.— Бо в них найменше від усіх скопано.

Ну й узяли нас на буксир. Допомогли нам копати і пень викорчувати. Однак ми пізніше від усіх закінчили.

Хлопці кажуть:

— Давайте на їхній ділянці, як на відстаючій, поставимо опудало.

Всі погодились і поставили опудало на нашій ділянці. Ми з Мишком образились. А хлопці кажуть:

— Добивайтеся, щоб ваша ділянка стала найкращою, коли садити й полоти будемо, от і заберемо тоді з вашого городу опудало.

Юрко Козлов запропонував:

— Давайте опудало ставити тим, що відстають.

— Давайте! — зраділи всі.

— А восени подаруємо тому, в кого буде найгірший урожай, — каже Семенко Бобров.

Ми з Мишком поклали собі старатися щосили, щоб спекатися цього опудала. Тільки в нас так нічого й не вийшло. Ціле літо простояло воно на нашій ділянці. Бо коли садили, Мишко все переплутав і посіяв буряки там, де вже була морква посіяна, а

коли прополювали, замість бур'янів петрушку повисмикував. Довелося на цьому місці хутенько редиску сіяти. Скільки разів я хотів відкараскатися від Мишка, да та ніяк не міг. «Хто ж, — думаю, — у біді товариша кидає!» Так і морочився з ним до кінця.

Зате восени червоний прапор нам з Мишком дістався. У нас виявився найкращий урожай помідорів та кабачків.

Хлопці засперечалися.

— Це неправильно! — казали вони. — Весь час відставали, і враз найбільший урожай!

Але Вітя сказав:

— Нічого, хлопці, все правильно. Хоч вони й відставали, але землю добре обробляли, старались і добивалися, щоб великий урожай був.

Іванко Ложкін сказав:

— У них земля була гарна. А от нам із Семенком погана земля дісталася. І врожай маленький, хоч ми як старалися. За що ж нам опудало подарували? Хай вони тоді й опудало беруть собі, якщо воно в них ціле літо стояло.

— «Нічого, — каже Мишко, — ми візьмемо й опудало. Давайте його сюди.

Усі засміялись, а Мишко сказав:

— Коли б не це опудало, то ми й прапора не мали б.

— Це чому ж? — здивувалися всі.

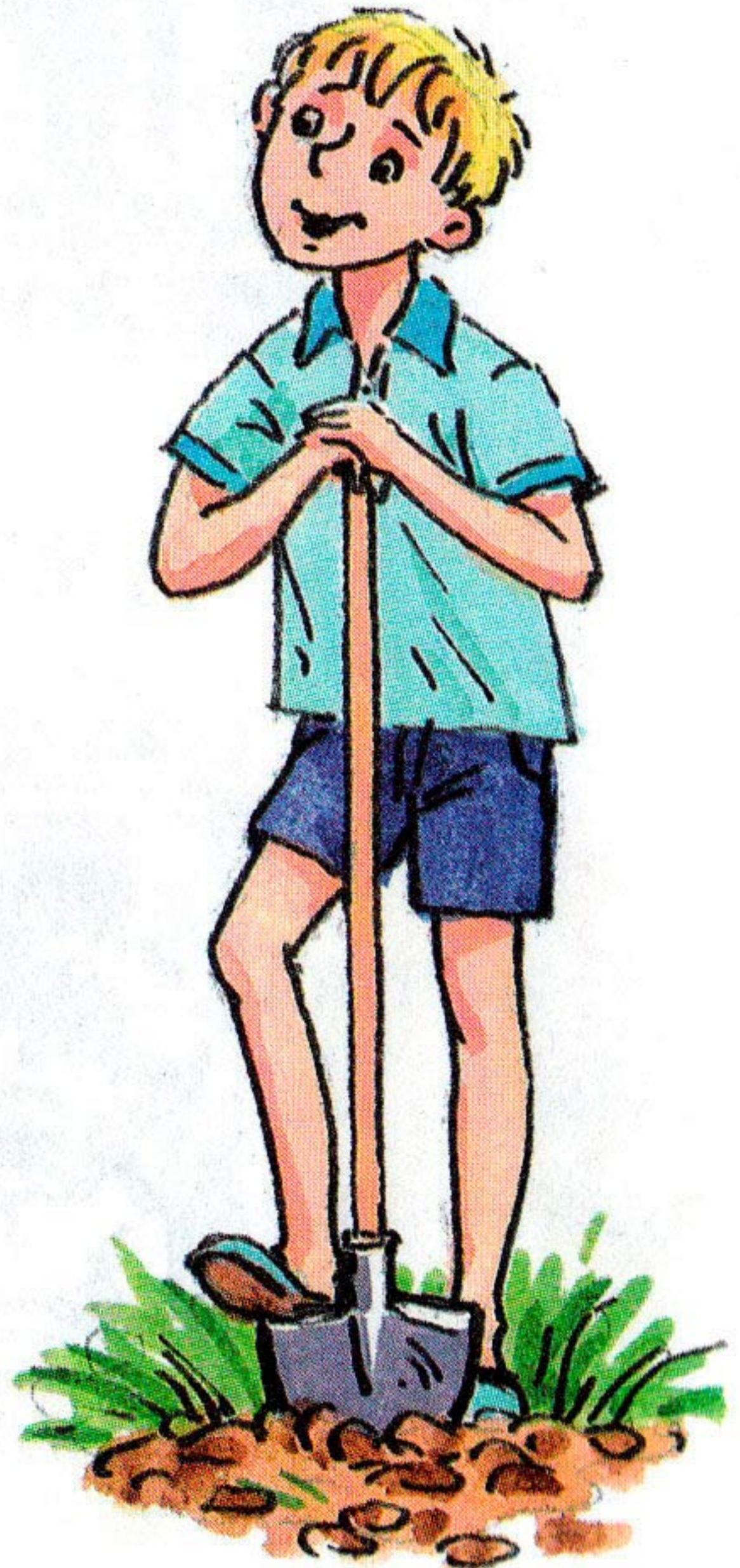
— Тому що на нашій ділянці воно ворон лякало, а на інших ворони не боялись, от і врожай вийшов менший. І потім, через це опудало ми не забували, що нам треба старатись і працювати ліпше.

Я кажу Мишкові:

— Навіщо ти взяв це опудало? Для чого воно нам?

— Ну, давай його в річку кинемо, — каже Мишко.

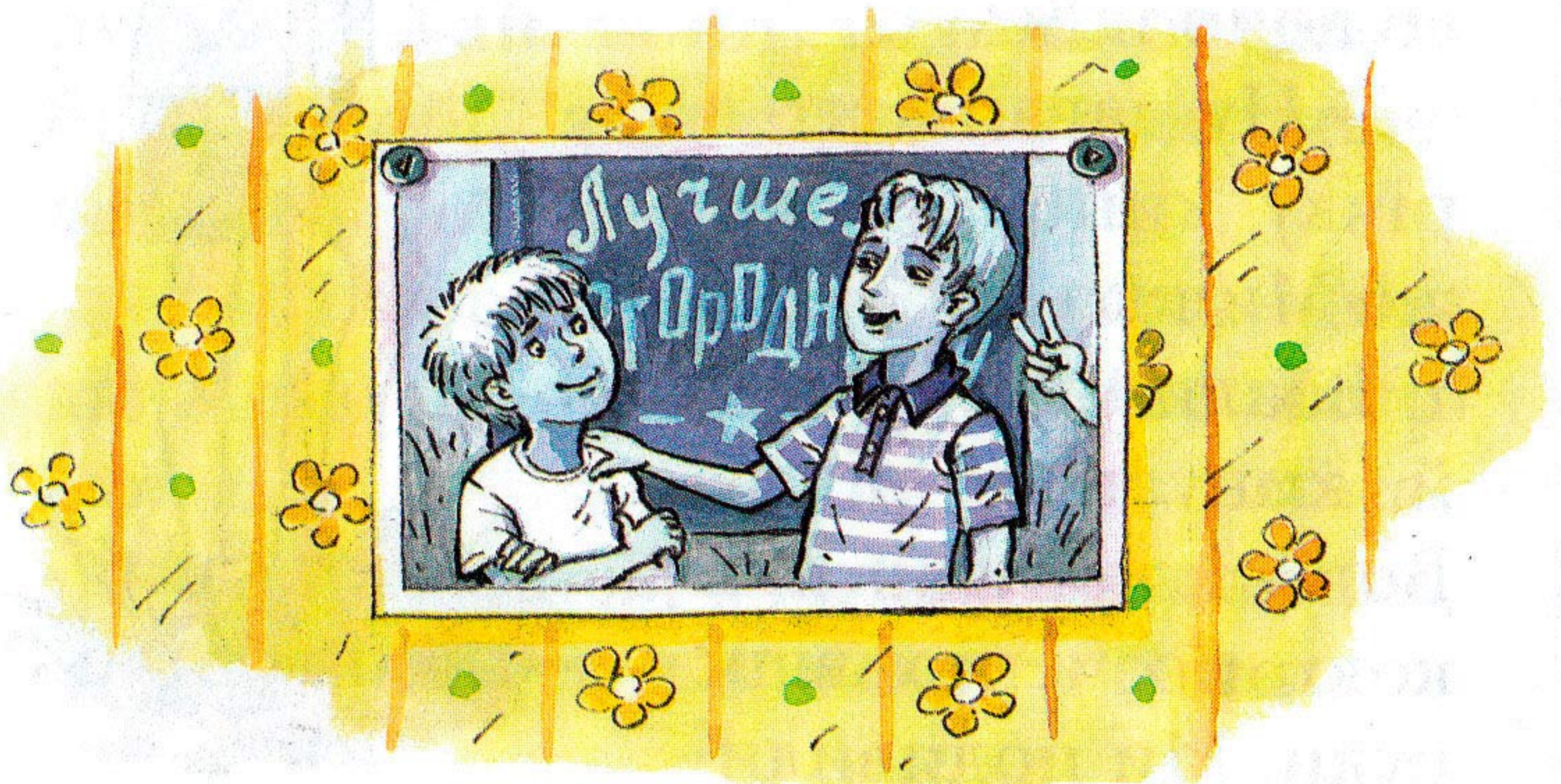
Взяли ми опудало й кинули в річку. Воно попливло річкою, розчепірівши руки. Ми подивили-

ся йому вслід і ну в нього камінням жбурляти. А потім пішли до табору.

Того ж дня Олекса Курочкін зняв нас фотоапаратом разом з прапором. Отож, якщо хтось хоче карточку, ми можемо прислати.

ТУК-ТУК-ТУК

Ми втрьох — я, Мишко і Костик — приїхали до піонертабору на день раніше, ніж весь загін. У нас було завдання: прикрасити приміщення до приїзду дітей. Ми самі просили

нашого вожатого Вітю послати нас уперед.

Нам дуже хотілося швидше в табір.

Вітя погодився і сам поїхав з нами. Коли ми приїхали, в будинку вже закінчували прибирати. Ми розвішали на стінах плакати, картини, які привезли з собою, потім нарізали з барвистого паперу прапорців, нанизали їх на шворочки і повісили під стелею. Тоді нарвали в полі квітів, наробили з них букетів і розставили на вікнах у банках з водою. Гарно вийшло!

Увечері вожатий Вітя поїхав назад до міста. Марія Максимівна, табірний сторож, яка жила поряд у маленькому будиночку, сказала, щоб ми йшли ночувати до неї, але ми не схотіли. Мишко сказав, що ми нічого не боїмось і ночуватимемо самі в

будинку. Марія Максимівна пішла, а ми поставили на подвір'ї самовар, сіли на ганочку й відпочивали.

Хороше було в таборі! Біля самісінького будинку росла висока горобина, а вздовж паркана — величезні старі липи. На них безліч круглих воронячих гнізд.

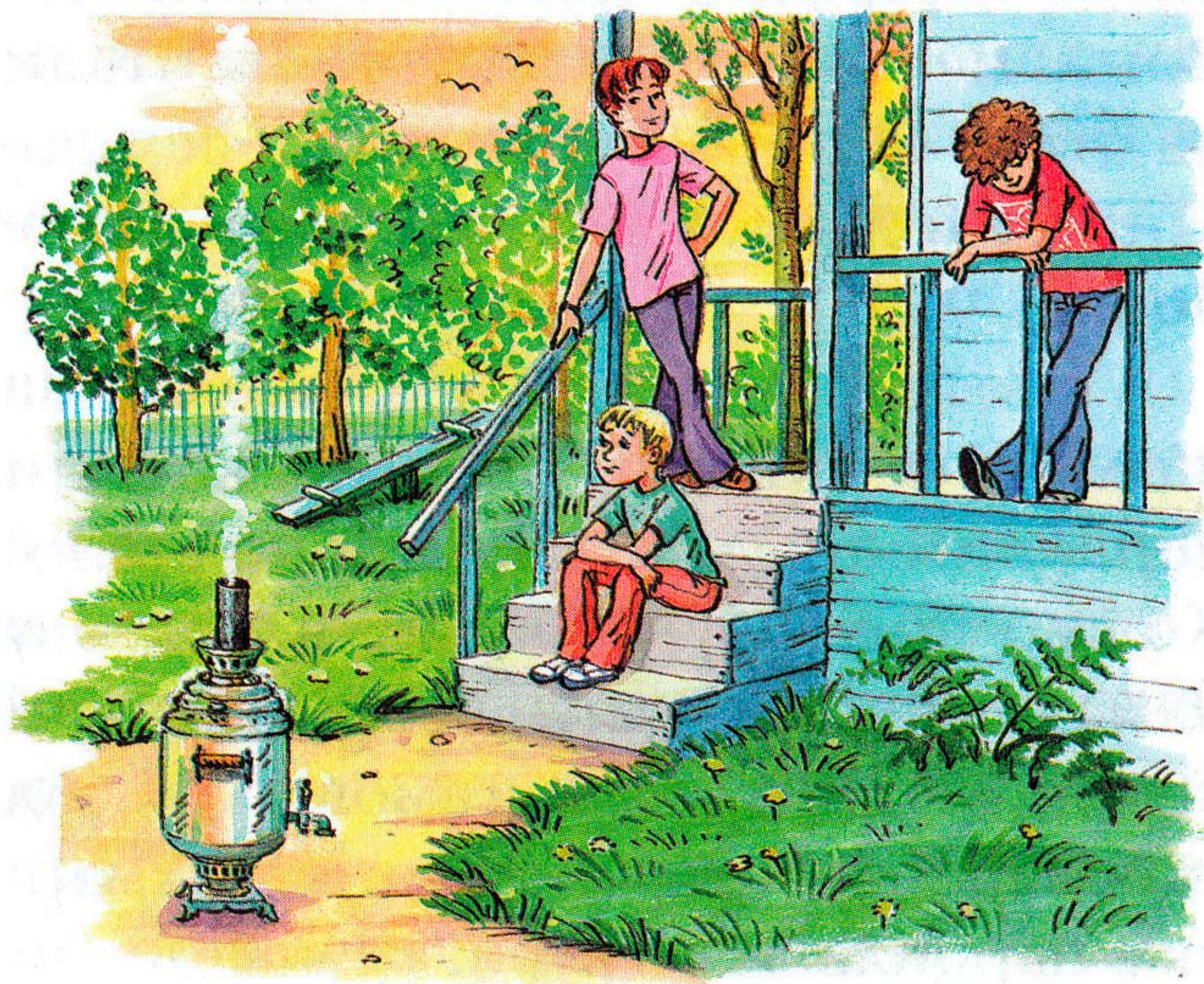
Ворони кружляли над липами і голосно каркали. У повітрі гули хрущі. Вони метались урізнобіч, налітали на стіни будинку й падали на землю. Мишко підбирав їх і складав у коробочку.

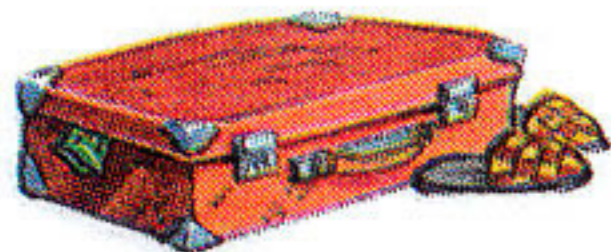
А потім сонечко сховалося за лісом, і хмари на небі спалахнули червоним полум'ям. Так гарно стало! Коли б у мене були фарби, я б одразу намалював картину: вгорі червоні хмари, а внизу наш самовар. А від самовара шугає дим просто до хмар, як з пароплавної труби.

Потім хмари згасли і зробилися сірі, неначе гори. Все змінилося навкруги. Нам аж почало здаватися, ніби ми якимсь дивом потрапили в інші краї.

Самовар закипів. Ми перенесли його до кімнати, засвітили лампу і сіли пити чай. У вікно налетіли нічні

метелики; вони кружляли навколо лампи, мовби танцювали. Все було якось незвичайно. Тихо так, тільки самовар на столі шумить. Ми сидимо і п'ємо чай, самі собі господарі.

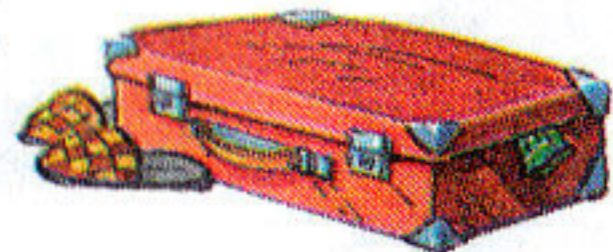
Після чаю Мишко защепнув на гачок двері ще й мотузкою за ручку прив'язав.

— Щоб не залізли розбійники, — каже.

— Це бійся, — кажемо ми, — ніхто не залізе.

— Я не боюся. Так, про всяк випадок. І віконниці треба зачинити. Ми посміялися з нього, але віконниці зачинили все-таки, про всяк випадок, і стали вкладатися спати. Зсунули троє ліжок до купи, щоб зручніше було розмовляти.

Мишко попросився усередину. Костик каже:

— Ти, либонь, хочеш, щоб розбійники спершу нас повбивали, а тоді тільки за тебе взялися. Ну, гаразд, лягай.

Пустили його всередину. Та він однаково, напевне, боявся: узяв на кухні сокиру й засунув її собі під подушку. Ми з Костиком мало не луснули від сміху.

— Ти тільки нас не зарубай помилково, — кажемо. — А то подумаєш, що ми розбійники, і цюкнеш по голові сокирою.

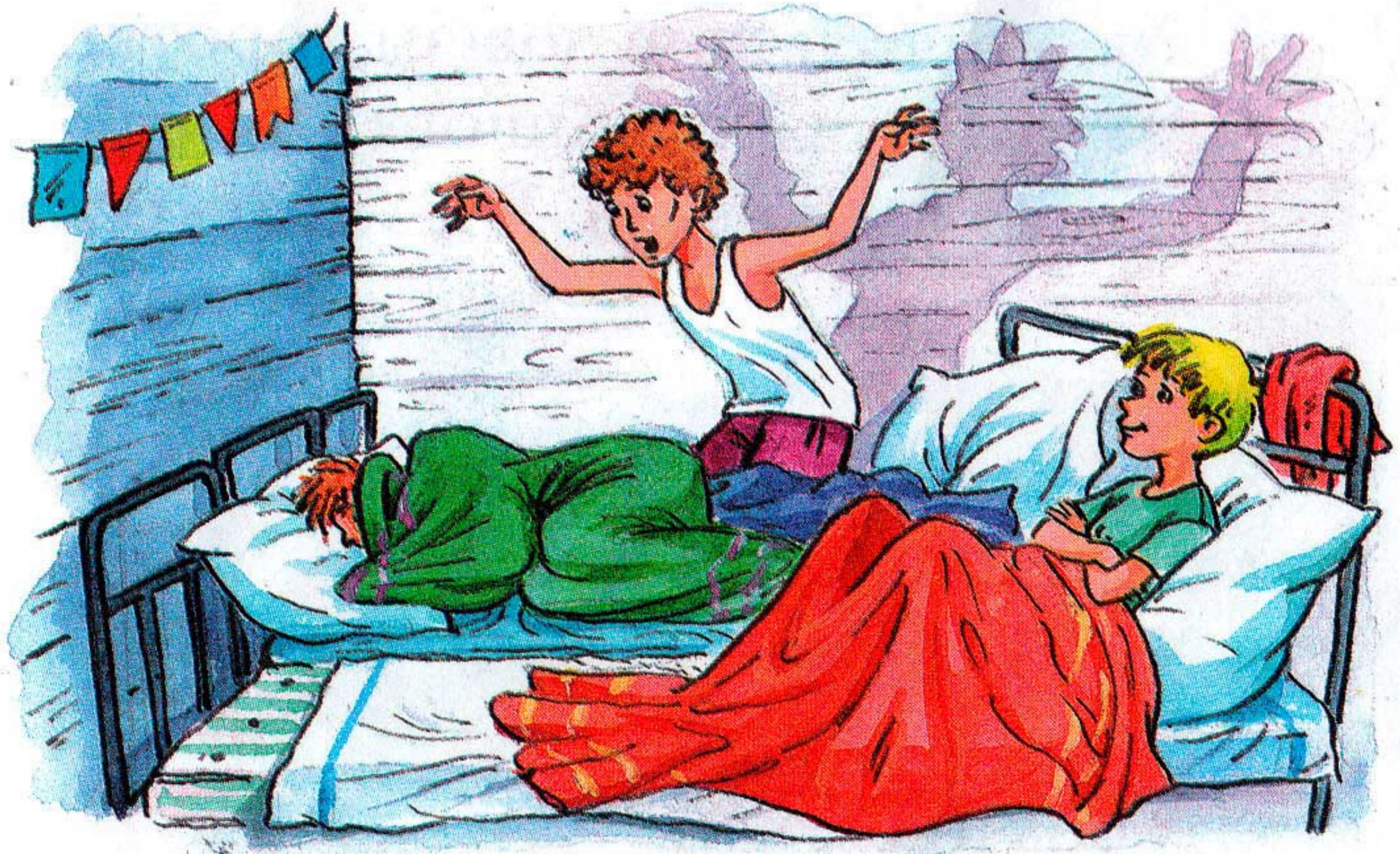
— Не бійтеся, — каже Мишко, — не цюкну!

Погасили ми лампу і ну в темряві розповідати один одному казки. Спершу розповів Мишко, потім я, а коли черга дійшла до Костика, той почав якусь довгу страшну казку про чаклунів, про відьом, про чортів і про Кощія Безсмертного. Мишко від

страху закутався з головою в ковдру і попросив Костика не розповідати більше цієї казки. А Костик, щоб полякати Мишка, ще кулаками по стіні стукає і каже, ніби це чорти стукають. Мені самому зробилося страшно, і я сказав Костикові, щоб він перестав.

Нарешті Костик угамувався. Мишко заспокоївся і заснув. Стало тихо. Ми з Костиком чомусь довго не мог-

ли заснути. Лежимо, прислухаємося, як Мишкові хрущі в коробці шарудять.

— Темно, як у льохові! — сказав Костик.

— Це тому, що віконниці зачинені, — кажу я.

— А все-таки ми хоробрі! Не боїмося самі ночувати! — каже Костик.

Незабаром трішечки посвітлішало. Стало видно щілини у віконницях.

— Напевне, вже світанок, — каже Костик. — Тепер ночі зовсім короткі.

— А може, місяць зійшов?

Нарешті я задрімав. Ураз чую крізь сон:

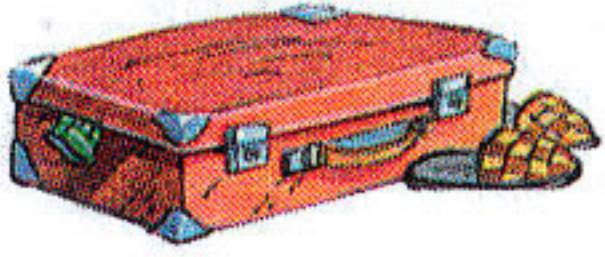
Тук-тук-тук!

Я прокинувся. Мишко й Костик сплять. Я розбудив Костика.

— Хтось стукає, — кажу.

— Хто ж може стукати?

— А ось послухай.

Прислухались ми. Тихо. Потім знову:

Тук-тук-тук!

— У двері стукають,— каже Костик.— Хто ж це? Почекали ми. Не стукають більше.

«Може, примарилося»,— думаємо. Аж ось знову: Тук-тук-тук! Тук-тук-тук!

— Тихіше,— шепоче Костик,— не треба озиватися. Може, постукає й піде.

Почекали. Аж ось знову: Тук-тук-тук! Тра-та-та-та!

— Ех, щоб тебе розірвало! Не йде звідси! — каже Костик.

— Може, це з міста хтось приїхав? — кажу я.

— Навіщо ж так пізно їздити? Почекаємо. Якщо постукає ще, запитаємо. Чекаємо. Нікого нема.

— Мабуть, пішов, — каже Костик. Тільки-но ми заспокоїлись, ураз знову: Тра-та-та-та!

Я підскочив у постелі від несподіванки.

— Ходімо, — кажу, — запитаємо.

— Ходімо.

Підкралися до дверей.

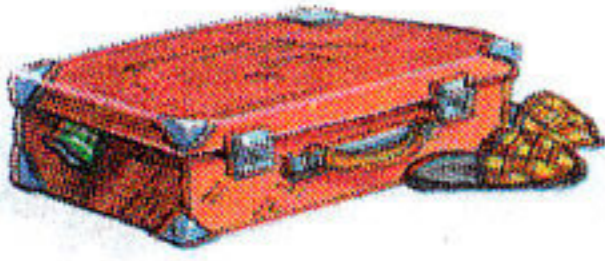
— Хто там? — запитує Костик.

Тихо. Ніхто не відповідає.

— Хто там?

Мовчить.

— Хто там?

Ніякої відповіді.

— Мабуть, пішов, — кажу я.

Вернулись ми назад. Тільки одійшли від дверей:

Тук-тук-тук! Трах-та-тах!

Кинулися ми знову до дверей:

— Хто там?

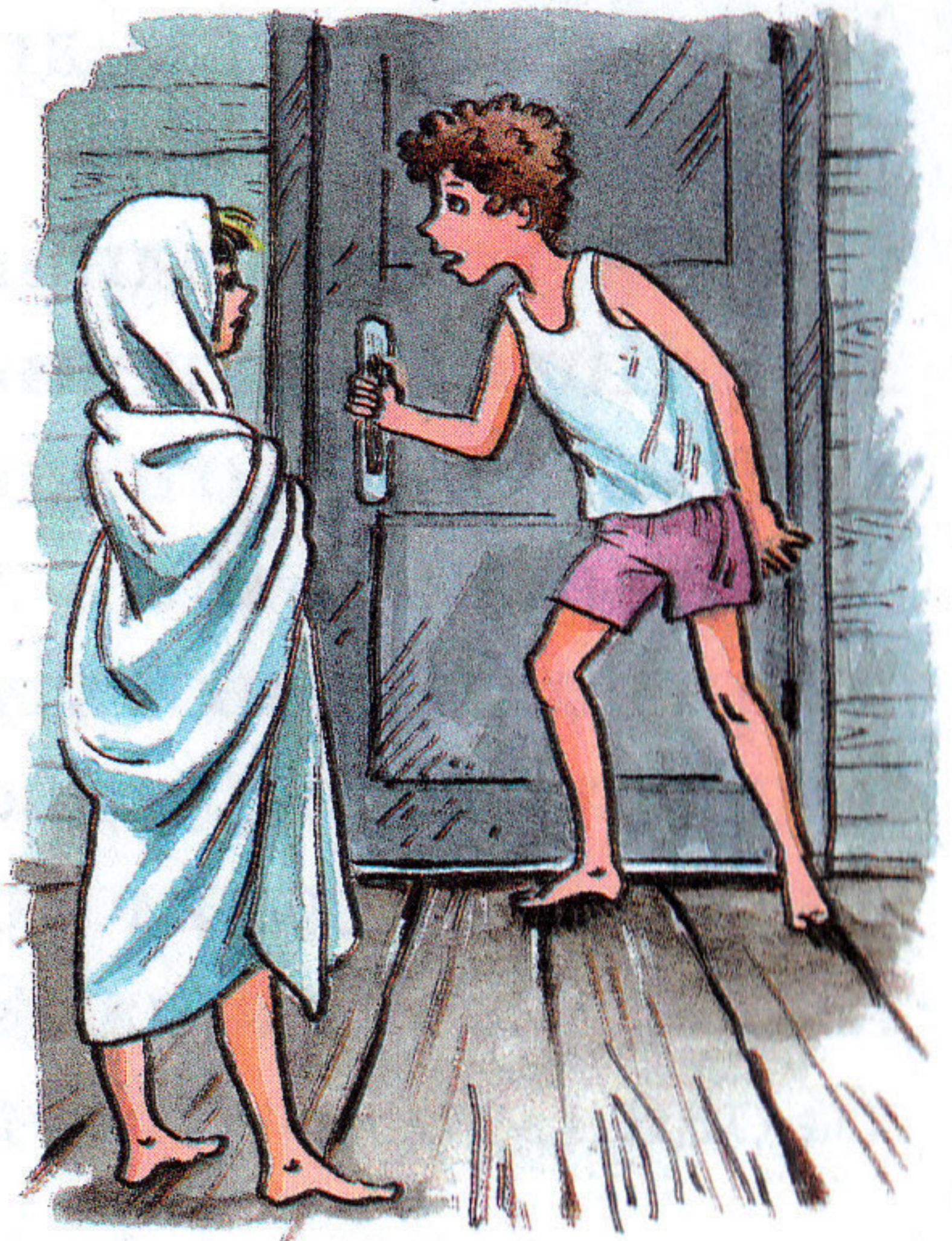
Мовчить.

— Що він, глухий, чи що? — каже Костик.

Стоїмо ми, прислухаємося. За дверима неначе обстійку хтось треться.

— Хто там?

Нічого не відповідає.

Одійшли ми від дверей. Неспо-
дівано знову: Тук-тук-тук!

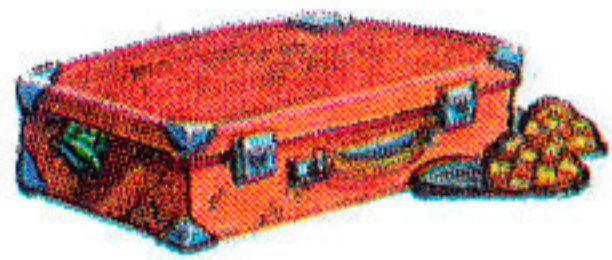
Залізли ми на ліжко і дихати бої-
мося. Сиділи, сиділи — не стукає
більше. Полягали. Думаємо, більше
не стукатиме.

Тихо. Аж ось чуємо — шурхотить
по дахові. І враз по залізу: Бух-бух-
бух! Трах!

— На дах видерся! — прошепотів
Костик. Аж ось з другого боку: Бум-
бум-бум! Бах!

— Та тут не один, а двоє! — кажу
я. — Що ж це вони, дах розібрати
хочуть?

Схопилися ми з ліжок, зачинили
двері до сусідньої кімнати, звідки був
хід на горище. До дверей стіл приста-
вили і ще одним столом та ліжком
підперли. А на дахові все стукають:
то один, то другий, то всі разом. І ще

третій до них долучився. І знову ще хтось у двері грюкати почав.

— Може, це хтось навмисне, щоб налякати нас, — кажу я.

— Вийти, — каже Костик, — та надавати їм духопеликів, щоб не заважали спати!

— Ще нам, — кажу, — надають. А що як їх там двадцяттеро!

— А може, це й не люди!

— А хто ж?

— Чорти якісь.

— Облиш, — кажу, — казки розповідати! І без казок страшно! А Мишко спить і нічого не чує, йому хоч би що!

— Може, розбудити його? — питаю.

— Не треба. Нехай поки що спить, — каже Костик. — Знаєш, який він боягуз. До смерті перелякається.

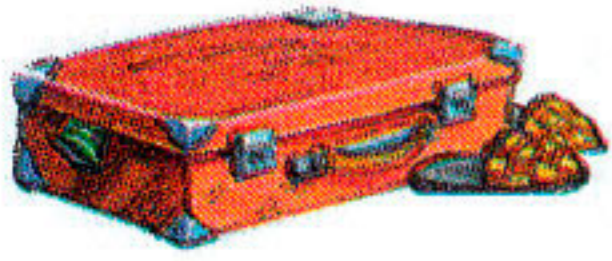

Втомилися ми, просто з ніг падаємо. Спати хочеться! Костик заліз у постіль і каже:

— Набридла мені вся ця музика! Хай там собі хоч голови розіб'ють на дахові. Дуже мені потрібно звертати увагу.

Я витяг у Мишка з-під подушки сокиру, поклав її біля себе в ліжко і теж ліг відпочити. Стук на дахові став усе частішим і тихішим. Мені вже здалося, що це дощ по дахові стукає, і я не помітив, як знову заснув.

Ранком прокидаємося від страшного гуркоту. На подвір'ї гамір і крик.

Я схопив сокиру, підбіг до дверей.

— Хто там? — питаю.

І несподівано чую голос Віті, вожака-того:

— Відчиніть, хлопці! Що там з вами сталось? Півгодини достукатися не можемо.

Я відчинив двері. Всі хлопці юрбою ввалилися до кімнати. Вітя побачив сокиру.

— Навіщо сокира? — питає.— І що у вас за погром такий?

Ми з Костиком почали розповідати, що тут уночі діялось. Але ніхто нам не вірив, усі сміялися з нас і казали, що це нам з переляку здалося. Ми з Костиком мало не плакали від образи.

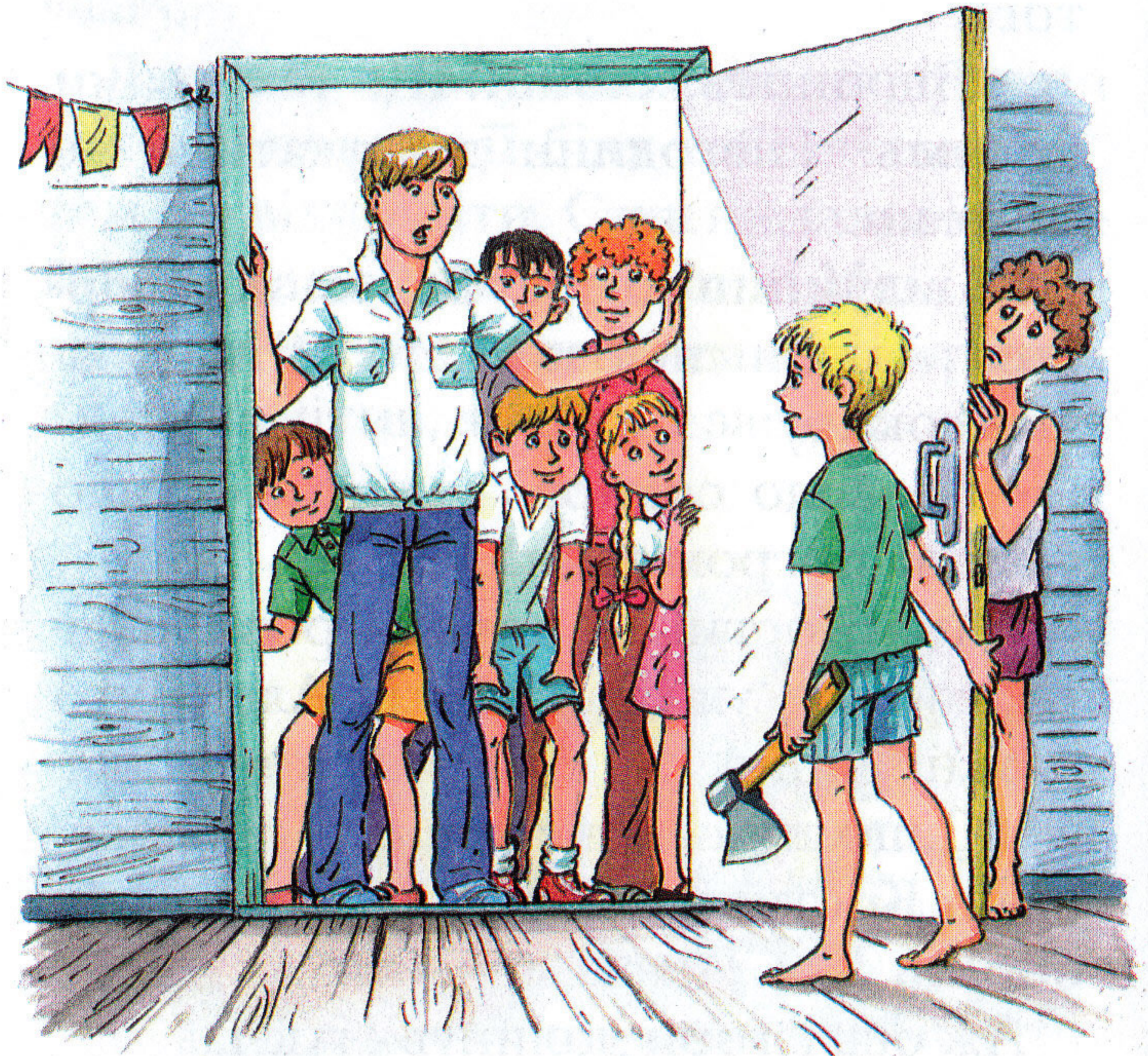
Аж ось ізгори долинув стукіт.

— Цитьте! — закричав Костик і підняв палець догори.

Хлопці замовкли і прислухались.

Тук-тук-тук! — стукало щось на дахові.

Хлопці завмерли від подиву. Ми з Костиком відчинили двері й потихеньку вийшли на подвір'я. Всі пішли за нами. Ми одійшли від будинку і глянули на дах. Там сиділа звичайнісінька ворона і щось дзьобала.

Тук-тук-тук! Бух-бух! — стукала вона по жерсті дзьобом.

Хлопці побачили ворону й засміялися так голосно, що ворона залопотіла крилами і полетіла. Хлопці відразу притягли драбину, кілька з них залізло на дах подивитися, що там дзьобала ворона.

— Тут торішні ягоди горобини лежать. Напевне, ворони дзьобають їх і стукають по дахові! — закричали хлопці.

— Звідки ж тут ягоди горобини беруться? — питаємо ми.

— Та тут же навколо горобина росте. Ось ягоди просто на дах і падають.

— Стривайте, а в двері ж хто стукав? — питаю я.

— Справді, — каже Костик, — навіщо це воронам знадобилось у двері стукати? Ви ще скажете, що ворони навмисне у двері стукали, щоб ми їх переночувати пустили.

На це ніхто не міг нічого відповісти. Всі побігли на ганок оглядати двері. Вітя підняв з ганку ягоду і мовив:

— Вони й не стукали у двері. Вони дзьобали на ганку ягоди, а вам здалося, що стукають у двері.

Ми подивилися: на ганку валялось кілька ягід горобини.

— Сміливці! — глузували з нас хлопці.— Утръох злякалися ворони!

— І зовсім не втръох, а вдвох,— кажу я.— Мишко спав як убитий і нічого не чув.

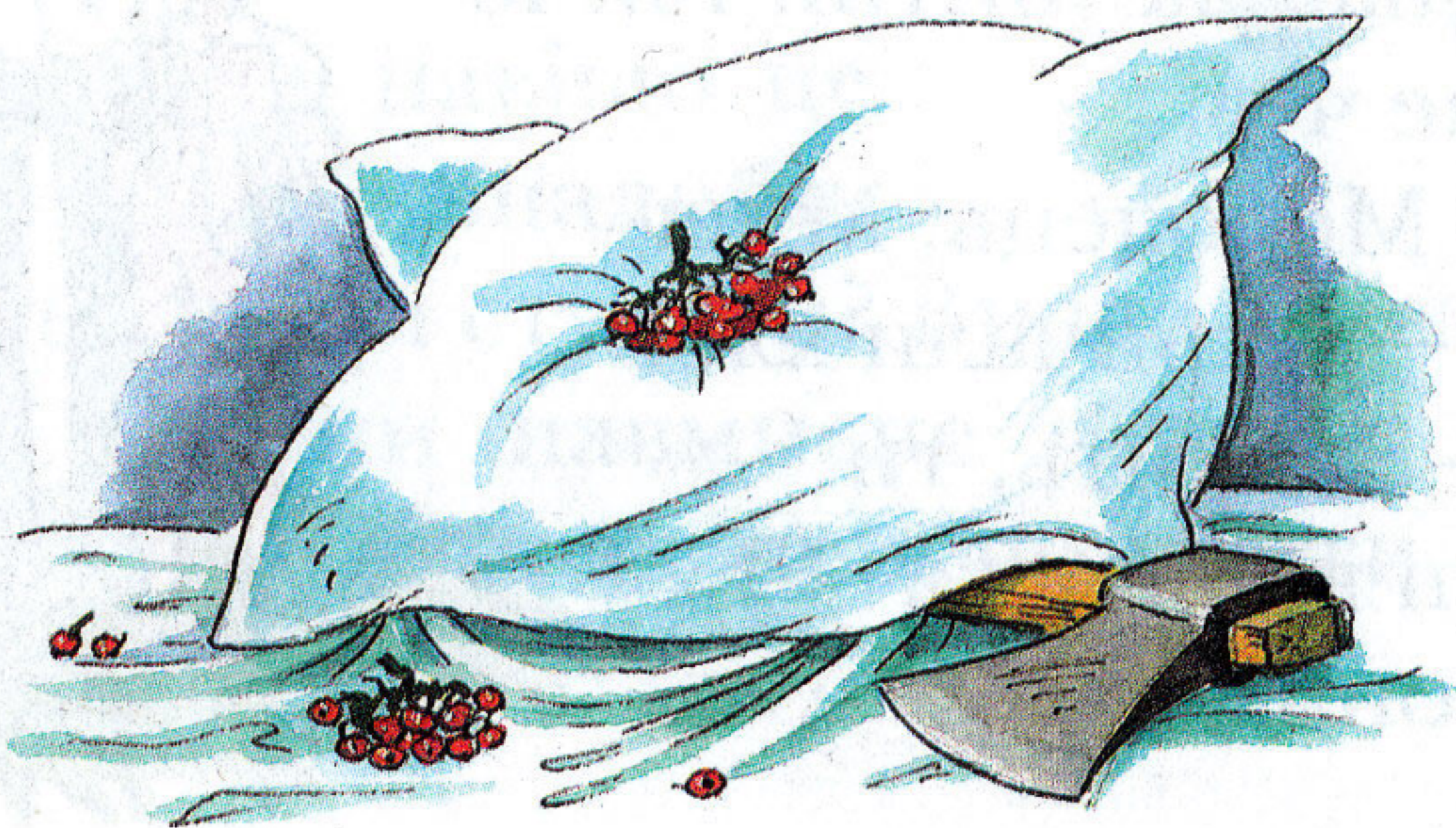
— Молодець, Мишко! — закричали хлопці.— Значить, ти один не боявся ворони?

— Я нічого не боявся,— відповів Мишко.— Я спав і нічого не знаю.

Відтоді всі вважають Мишка сміливцем, а нас із Костиком дражнять боягузами.

ЗМІСТ

ЛЯПКА	3
ПРО ГЕНУ	12
ФЕДИНА ЗАДАЧА	39
ТЕЛЕФОН	49
ДРУЖОК	73
ГОРОДНИКИ	113
ТУК-ТУК-ТУК	139

Для середнього шкільного віку
«Бібліотечка Незнайка»

Носов Микола Миколайович

ТУК-ТУК-ТУК

Оповідання

Переклав з російської *Іван Сподаренко*

Художник *Н. Кудрявцева*

Редактор серії *В. Герман*

Комп'ютерна верстка *А. Козлов, О. Байдакова*

Видавництво «Махаон-Україна»
Свідоцтво ДК № 141 від 08.08.2000 р.
04073, Київ, просп. Московський, 6.
Тел./Факс: (044) 490-9901
E-mail: sale@machaon.kiev.ua

Підписано до друку 20.10.2006.

Формат 70×100^{1/32}.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 6,45.

Тираж 3000 прим. Зам № 4725.

Видання І. П. Носова. 121165, Москва, а/с 10.

Віддруковано з готових діапозитивів видавництва
у ВАТ «Тверський поліграфічний комбінат»
170024, м. Твер, пр-т Леніна, 5.

Носов М. М.

Н84 Тук-тук-тук: Оповідання / Худож. Н. Кудрявцева. — К.: Махаон-Україна, 2007. — 160 с.: іл. — (Сер. «Бібліотечка Незнайка»). — На тит. арк.: Вид. І. П. Носова.

ISBN 966-605-599-6.

ББК 84.4РОС6

БІБЛІОТЕЧКА
НЕЗНАЙКА

Machaon

ISBN 966-605-599-6

